

'Van, voor en door
(ex-)loodsen'

Jaarverslag 2016

Inhoud

Personalia	7
Uitbesteding	9
Voorwoord	10
Inleiding	11
Kerncijfers	14
Bestuursverslag	17
Algemeen	18
• Activiteiten	18
• Missie, visie en strategie	18
• Eigen beheer	19
• Organisatie	19
• Pensioenregelingen	20
• Wijzigingen in pensioenstatuten	20
• Categorieën belanghebbenden	21
Bestuur	22
• Algemeen bestuur	23
• Samenstelling algemeen bestuur eind 2016	23
• Dagelijks bestuur (DB)	24
• Samenwerkingsverbanden	24
• Klachten- en geschillenprocedure	25
• Uitvoering pensioen- en betalingsadministratie	25
• Uitvoering financiële administratie	25
• Uitvoering flexioenregeling	26
• Adviseurs	26
• Integraal vermogensbeheerder	26
• Bewaarbank	26
• Frontoffice	27
• Accountant	27
• Certificerend actuaris	27
Financieel Beleid	28
• Risicohouding	29
• Risicohouding kwalitatief	29
• Kwantitatieve uitgangspunten	30
• Beleggingsbeleid	30

• Beleggingen	34
• Terugblik	34
• Gevoerd beleid	36
• Performance totale portefeuille	36
• Performance zakelijke waarden	36
• Performance vastrentende waarden	38
• Vooruitzichten financiële markten	40
• Strategische assetmix en benchmarkverdeling	40
• Rebalance beleid	41
• Benchmark portefeuille onderdelen	41
• Algemene restricties	41
• Maatschappelijk verantwoord beleggen	43
• Pensioenen	44
• Premies	44
• Ontwikkeling dekkingsgraad	44
• Ontwikkeling voorziening	46
• Herstelplan	47
• Indexatie- en kortingsbeleid	47
Risicobeleid	49
• Doelstellingen en uitgangspunten	50
• Risicohouding	50
• Belangrijke risico's	51
• Gemanifesteerde risico's	54
• Risicomanagement proces	54
• Werkzaamheden 2016	55
• Focus 2017	55
Vooruitzichten	57
• Ontwikkeling geschatte dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad na balansdatum	58
Bestuurszaken	59
• Wijziging bestuurlijke inrichting	60
• Onderzoek toekomstbestendigheid BPL	61
• Geschiktheid	61
• Evaluatie functioneren bestuur	63
• Toezicht en verantwoording	63
• Code pensioenfondsen	63
• Klachten- en geschillenprocedure	65
• Gedragscode	65
• Compliance	65
• Compliance Officer	66
• Extern toezicht	66
• Crisisplan	66
• Btw-ontwikkelingen	67
Pensioenbeleid	70
• Kenmerken Pensioenregelingen	70
• Pensioenstatuut 1988	70
• Pensioenstatuut 2015	71

Actuariële analyse	72
• Analyse van het resultaat	73
• Resultaat door wijziging van rentetermijnstructuur	73
• Resultaat op beleggingen	73
• Resultaat op premies	74
• Resultaat op flexioen	74
• Resultaat op waardeoverdracht	74
• Resultaat op kosten	74
• Resultaat op sterfte	75
• Resultaat op arbeidsongeschiktheid	75
• Mutaties en correcties	76
• Aanpassing actuariële grondslagen	76
 Pension Fund Governance	 77
• Visitatiecommissie	78
• Verantwoordingsorgaan	78
• Adviezen verantwoordingsorgaan	79
• Oordeel verantwoordingsorgaan	80
• Compliance	80
• Communicatie	81
• Nevenfuncties	82
• Kostentransparantie	82
 Jaarrekening	 85
 Balans per 31 december 2016	 86
Staat van baten lasten 2016	87
Kasstroomoverzicht 2016	88
Analyse van het resultaat	88
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	89
Resultaat bestemming	116
Gebeurtenissen na balansdatum	116
• Herstelplan	116
Overige Gegevens	117
• Actuariële verklaring certificerend actuaris	118
• Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	120

Bijlagen		122
Bijlage 1	Enige begrippen	123
Bijlage 2	Rapport visitatiecommissie Pension Fund Governance over Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen 2015	129
Bijlage 3	Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie PFG 2015	149
Bijlage 4	Oordeel van het verantwoordingsorgaan over het door het BPL-bestuur gevoerde beleid in 2016	154
Bijlage 5	Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2016	155
Bijlage 6	Financiële vooruitzichten 2016 (Visie Robeco Assetmanagement)	156
Bijlage 7	Verslag Compliance Officer 2016	159

Personalia

Van links naar rechts:

L. Kazemier, M.A. van Kuik, R. de Jonge (voorzitter), M. Louwerens, H.J.T. Ruijten, Th.A. Wittkampf (manager pensioenen), L. Thissen (actuaris), P.B. Schoe (secretaris/penningmeester) en A.N.B. Eggink

Bestuursleden

A.N.B. Eggink
Westerwoldelaan 13
9727 LA Groningen
Tel. 050 5777056
b.eggink@loodswezen.nl

L. Kazemier
Midscheeps 32
9934 RS Delfzijl
Tel. 0596 631163
l.kazemier@loodswezen.nl

M.A. van Kuik
Abdijweide 39
3223 MD Hellevoetsluis
Tel. 0181 787446
m.vankuik@loodswezen.nl

M. Louwerens
Veckdijk 50
3237 LV Vierpolders
Tel. 0181 614156
m.louwerens@loodswezen.nl

H.J.T. Ruijten
Hertogenven 18
1963 RE Heemskerk
Tel. 0251 246168
b.ruijten@loodswezen.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter
R. de Jonge
Dorpsstraat 293
1566 BB Assendelft
Tel. 075 6154521
r.dejonge@loodswezen.nl

Secretaris/penningmeester
P.B. Schoe
Nolleweg 2
4381 BH Vlissingen
Tel. 0118 431131
p.schoe@loodswezen.nl

Frontoffice

Manager Pensioenen
Th.A. Wittkampf
Oostvlietstraat 40
2271 RK Voorburg
Tel. 088 9002540
bpl@loodswezen.nl

Personalia

Vervolg

Visitatiecommissie

Voorzitter

H.R.C. Gostelie

Leden

P. Huisman-Spuijbroek

T. Driessen

Verantwoordingsorgaan

Voorzitter

G.Y.M. van Rooij

8340 Damme

Estegemstraat 16

Moerkerke

België

guidovrooij@telenet.be

Secretaris

H.B.W. Broers

W.A. Plantsoen 188

2991 NJ Barendrecht

h.broers@loodswezen.nl

Leden

J.Y. van der Laan

Elisabeth Boddaertstraat 18

1902 NZ Castricum

j.vanderlaan@loodswezen.nl

R.A. Salomons

Overwinningsplein 5-27

9728 GP Groningen

rasalomons@home.nl

J.N. Muntjewerff

Jan van Kuikweg 46B

1965 BB Heemskerk

hans.muntjewerff@ziggo.nl

J.M. Groenendijk

Abeelstraat 53

3329 AB Dordrecht

groenendijk@jacoblaw.nl

Uitbesteding

Partijen waaraan het BPL werkzaamheden heeft uitbesteed

Accountant

H. van der Rijst
PricewaterhouseCoopers Accountants
Rotterdam

Adviserend actuaris

L. Thissen
Sprenkels & Verschuren
Amsterdam

Beleggingsadviseur

M. Euverman
Sprenkels & Verschuren
Amsterdam

Certificerend actuaris

P. Ruigrok
Ruigrok Actuariële Consultancy B.V.
Wieringerwaard

Compliance officer

A. de Jong
Nederlands Compliance Instituut
Capelle aan den IJssel

Integraal vermogensbeheerder

Robeco Institutional Asset Management B.V.
(RIAM)
Rotterdam

Bewaarbank

Northern Trust
Amsterdam

Herverzekeraar

Zwitserleven
Amstelveen

Financiële Administratie

Nederlands Loodswezen B.V.
Hoek van Holland

Pensioenbeheer

PGGM
Zeist

Uitvoerder Flexioenregeling

Robeco Pension Providers
Rotterdam

Voorwoord

2016 was in veel opzichten weer een bewogen jaar.

Het bestuur is gestart met een nieuwe governance structuur, waarbij een nieuwe verdeling van taken en verantwoordelijkheden binnen het bestuur is geïmplementeerd. Er zijn een balans-management commissie en twee IRM- (Integraal Risicomanagement) werkgroepen "Regeling en Uitvoering & ICT" en "Communicatie en Reputatie" in het leven geroepen. De noodzaak hiervoor is geboren uit de toenemende wet- en regelgeving, verscherpt toezicht door de toezichthouders en de complexiteit van de materie. Doel is de kennisgebieden beter te verdelen over de bestuursleden, waardoor meer verdieping mogelijk is en de concentratie bij key persons wordt verminderd. De commissie en werkgroepen hebben een voorbereidende, beoordelende en adviserende rol richting het bestuur en kunnen door het bestuur ook gemandateerd worden voor het uitvoeren van bestuursbesluiten. De besluitvorming is en blijft de bevoegdheid van het bestuur.

Door het in gebruik nemen van een roadmap (gestructureerde jaaragenda) en SharePoint is door alle betrokkenen nu duidelijk en transparant de voortgang op de diverse dossiers snel en gemakkelijker te achterhalen.

Een ander aandachtspunt is de organisatie van de bestuursondersteuning in 2019. Onze manager, Theo Wittkamp, gaat dan met pensioen. Het bestuur heeft besloten om de bestuursondersteuning onder te brengen bij een groter bestuursbureau om daarmee de kwetsbaarheid voor uitval te verminderen. De bedoeling is in 2017 het selectietraject af te ronden, zodat de transitie en het inwerken kan plaatsvinden in 2018. Gezien het belang van de functie wordt een zeer zorgvuldig traject gevolgd.

Eind vorig jaar heeft het BPL afscheid genomen van Nora van Beek. Nora kwam bij het BPL in mei 2008 en maakte als medewerker pensioenen onderdeel uit van het frontoffice van het BPL. Nora was een hartelijke en deskundige vraagbaak op het terrein van pensioenen. Bovendien hielp zij Theo Wittkamp bij zijn werkzaamheden als manager. De werkzaamheden van Nora zijn geleidelijk overgedragen aan PGGM, waardoor haar functie kwam te vervallen. Wij danken Nora voor haar inzet in de afgelopen jaren.

Een groot woord van dank aan Peter van den Berg, registerloods in de regio Noord. Hij heeft zich zestien jaar, in diverse bestuursfuncties, met verve ingezet voor het fonds. Hij is opgevolgd door collega Bart Eggink, eveneens uit de regio Noord.

Tevens spreken wij graag een woord van dank uit aan al degenen die zich in het verslagjaar hebben ingezet voor het fonds, zowel professioneel als vrijwillig.

Onze regering en velen met hun zien graag dat de risico's meer bij het individu komen te liggen. De maatschappij krijgt steeds meer een individueel karakter. Ik ga daar niet in mee. Ik geloof zelf sterk in de kracht van het collectief. Van, voor en door (ex-)loodsen.

Gelukkig hebben wij voor deze opvatting het afgelopen jaar ook steun ondervonden, blijkende uit legio voorbeelden, vragen, suggesties, adviezen en betrokkenheid van velen. Bij deze wil ik u oproepen dit te blijven doen. De SER is diverse varianten aan het onderzoeken. Het BPL roept de nieuwe regering op om de huidige variant als mogelijkheid te laten bestaan. Het huidige stelsel, nu iets opzij leggen voor later met het collectief verzekeren van de risico's van de beroepsgroep binnen ons fonds, is een groot goed en prima houdbaar, nu en in de toekomst.

Veel leesplezier toegewenst, het is zeer zeker de moeite waard.

Hoek van Holland, 15 juni 2017
Robert de Jonge, voorzitter

Inleiding

Financiële positie

Per 1 april 2016 is een nieuw herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank naar de situatie eind 2015. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2016) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen. Dit is ruim binnen de voor dat plan geldende herstelperiode van 11 jaar. Op 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016.

In 2016 is de financiële situatie van het fonds verslechterd. De actuele dekkingsgraad is gedaald van 104,3% naar 103,5%. De beleidsdekkingsgraad bedraagt eind 2016 100,1% (was eind 2015 105,5%).

Per 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2017) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen. Lees verder op bladzijde 47.

Premiebeleid

Het pensioenfonds heeft, voor de bepaling van de premie voor 2016, gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. De gedempte kostendekkende premie wordt vanaf 2016 vastgesteld op basis van het reële fondsrendement. Deze methode staat vast voor 2016-2020. De premie voor Pensioenstatuut 2015 is met dit uitgangspunt voor 2016 vastgesteld op € 1.988 per maand. Lees verder op bladzijde 44.

Financiële markten in 2016

Het bruto rendement op beleggingen bedroeg over 2016 9,1%, terwijl de benchmark een rendement liet zien van 9,8% (bruto). Het netto rendement op beleggingen bedroeg over 2016 8,6%. Het jaar 2016 heeft vele gezichten laten zien. In een woelig jaar nam de mondiale economische activiteit desondanks met 3,1% toe, nipt hoger dan in 2015. Het jaar startte in mineur op de beurzen door zorg omtrent een aanstaande recessie in de Verenigde Staten, aangewakkerd door een teleurstellende groei in het eerste kwartaal. De vrees voor een recessie sloeg om in hoop over de economische koers van de Verenigde Staten na de verrassende overwinning van Donald Trump in de presidentsverkiezingen van 8 november.

Deze ervaring in het beurs sentiment leunde echter niet eenzijdig op de overwinning van de Republikeinse kandidaat Trump. Reeds geruime tijd voor de presidentsverkiezingen was een versnelling in de loongroei van Amerikaanse werknemers waarneembaar, die bijdroeg aan een stijging van het consumentenvertrouwen. Elders in de wereld leek in de tweede helft van 2016 ook een kantelpunt te zijn bereikt in de groei en inflatie-dynamiek, geholpen door het herstel in de olieprijs. Belangrijke opkomende markten als Brazilië en Rusland klommen uit een diepe recessie, China's industriële activiteit veerde op na een sterke monetaire impuls en de Europese groei versnelde ondanks politieke onrust in de regio.

De keuze van de Britten om de EU te verlaten in het referendum van 22 juni verraste evenzeer als de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten, beide in uitkomst en economische weerslag. Lees verder op bladzijde 34.

Resultaat op sterfte

Op langleven is het afgelopen jaar een verlies gemaakt. In 2016 zijn 12 gepensioneerden, één actieve deelnemer en één nabestaande overleden. Dit is gelijk aan het verwachte aantal overlijdensgevallen voor 2016. Het negatieve resultaat wordt veroorzaakt door de gemiddelde leeftijd van de overleden deelnemers (72 jaar), welke hoger ligt dan waarop het fonds zijn verwachting had gebaseerd. Op kortleven is het afgelopen jaar ook een verlies gemaakt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er in 2016 aan 11 partners een partnerpensioen is toegekend. Per saldo was het resultaat op sterfte negatief. Lees verder op bladzijde 75.

Vermogensbeheer

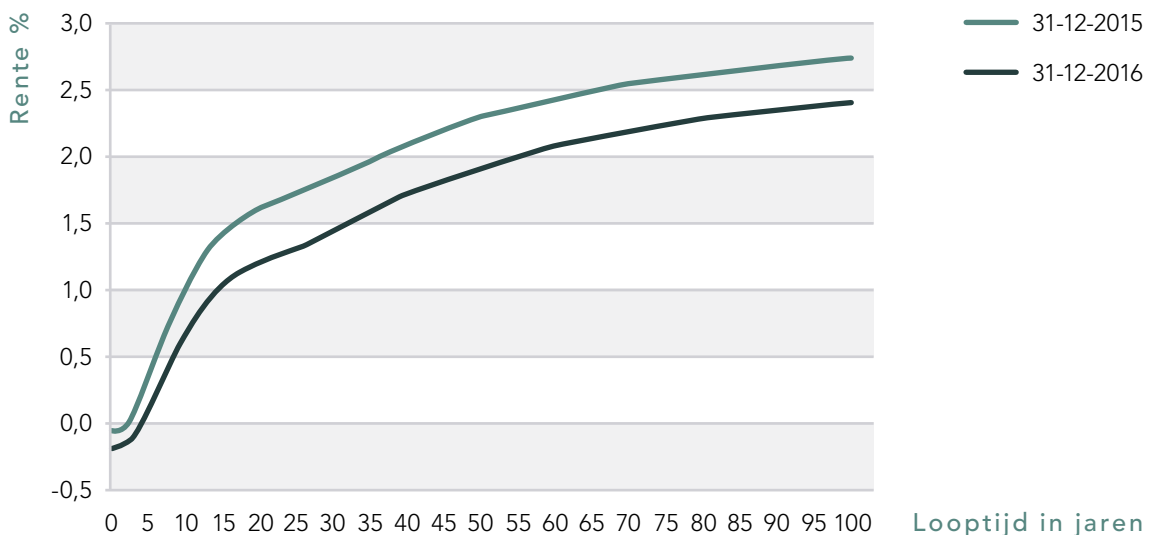
In 2016 zijn er slechts een beperkt aantal wijzigingen in het beleggingsbeleid doorgevoerd. Begin 2016 is de allocatie naar Nederlandse woninghypotheken (waartoe in 2015 is besloten) geïmplementeerd. Dit is gefinancierd uit de staatsleningen in de Core Liability Hedging portefeuille. De samenstelling van deze laatste portefeuille is halverwege het jaar aangepast met het oog op het relatief grote renteverskil tussen Duitse staatsobligaties enerzijds en de swapcurve anderzijds.

Dit verschil maakte het aantrekkelijk om meer swaps in te zetten voor de afdekking van het renterisico van de verplichtingen. Daarbij zijn de langlopende Duitse staatsobligaties omgezet in kortlopende Nederlandse staatsobligaties. De renteafdekking is op peil gebleven dankzij het aangaan van nieuwe renteswaps. Daarnaast is in oktober de discretionaire matchingportefeuille omgezet in een 'maatwerk' LDI-fonds. Omdat het BPL de enige participant is in dit fonds, heeft het veel zeggenschap over het beleggingsbeleid. De fondsstructuur maakt het daarnaast eenvoudiger om te blijven voldoen aan de regelgeving op het gebied van derivaten (EMIR).

Renteontwikkeling

De Nederlandsche Bank leidt van de marktrente een rentetermijnstructuur (RTS) af. Onderstaande grafiek maakt de voorgeschreven RTS eind 2015 en eind 2016 zichtbaar. De RTS is in 2016 gedaald. De berekening van de pensioenverplichtingen van het BPL vindt plaats tegen de RTS. De daling van de RTS heeft geleid tot een negatief effect op de dekkingsgraad van circa 8,3%. Lees verder op bladzijde 44.

Rentetermijnstructuur (UFR)

Bestuurszaken

Toekomstbestendigheid

Het bestuur heeft een onderzoek gestart naar de toekomstbestendigheid van het fonds. Het rapport daarover zal begin mei 2017 worden verzonden aan alle deelnemers en gepensioneerden, waarna in de regio's voorlichtingsbijeenkomsten worden georganiseerd. Alle deelnemers en gepensioneerden krijgen de mogelijkheid om zich over het rapport uit te spreken door middel van een enquête. Lees verder op bladzijde 61.

Wijziging bestuurlijke inrichting

Het bestuur van het BPL heeft besloten tot instelling van een balansmanagementcommissie met als aandachtsgebied vermogensbeheer en balansmanagement. De instelling van de balansmanagementcommissie is onderdeel van een wijziging van de bestuurlijke inrichting, waarbij de verschillende kennisgebieden zijn verdeeld onder de bestuursleden. Daardoor kan op termijn beter aan de toenemende wettelijke deskundigheidseisen worden voldaan. Lees verder op bladzijde 61.

Kerncijfers

Consumenten Prijs Index (CPI)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1,1	1,3	3,1	0,4	1,6	2,7	2,3	2,45	0,88	0,60

In procenten.

Toeslagen

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1,1	4,3	0	0	0	0	0	0	0,26	0

- In procenten.
- Per 01-01-2007 een voorwaardelijke toeslag van 3%, per 01-01-2008 onvoorwaardelijk gemaakt.

Netto rendement

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0,8	0,11	8,04	17,1	11,87	14,04	0,02	23,15	1,4	8,6

In procenten.

Premie: verhoging/daling

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	1,3	5,9	3,3	20,0	5,3	14,7	-16,8	-36,6	0,9

In procenten.

Solvabiliteit

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vereiste dekkinggraad	116,5	113,4	113,8	116,4	112,3	115,6	116,1	116,2	121,1	120,6
Actuele dekkinggraad	123,2	92,8	97,5	100,6	97,5	101,6	104,6	108,3	104,3	103,5
Beleidsdekkinggraad	-	-	-	-	-	-	-	108,4	105,5	100,1

In procenten.

Premie per jaar BPL 1988

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Basisregeling	13.464	13.632	14.448	14.928	17.904	19.128	21.936	18.240	22.080	22.272
Premieregeling	3.384	3.432	3.624	3.744	4.488	4.800	5.496	4.584	5.520	5.568
FLP-gerechtigden	6.732	6.816	7.224	7.464	8.952	9.564	10.968	9.120	11.040	11.136

In Euro's.

Premie per jaar BPL 2004/2015

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
27.480	27.840	29.484	30.456	37.092	39.060	44.796	37.272	23.640	23.856

In Euro's.

Premie per jaar (Bedragen x 1.000 Euro)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Actieven	12.217	12.886	13.658	14.167	16.916	17.783	20.233	17.109	10.857	10.687
FLP-gerechtigden	1.616	1.525	1.489	1.314	1.140	790	397	80	12	0
Aspirant registerloodsen	128	137	109	65	84	120	200	71	50	36
Totaal feitelijke premie	13.961	14.548	15.247	15.546	18.140	18.693	20.830	17.260	10.919	10.723
Actuariële kostendeekkende premie	14.264	13.366	17.682	16.615	19.348	22.189	22.729	21.286	12.335	14.020
Gedempte kostendeekkende premie	13.860	14.589	14.334	14.875	16.939	16.741	17.066	16.981	8.773	10.775
Minimale premie bij onderdekking				15.398	17.535	20.372	20.589	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Zie voor toelichting op verschillen tussen de feitelijke ontvangen premie, de actuariële kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie op bladzijde 44.

BPL 1988, Pensioengrondslag

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pensioen-grondslag	80.265	81.308	81.308	81.308	85.536	87.845	89.865	92.067	87.358	88.566

In Euro's.

BPL 2004/2015, Pensioengrondslag

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pensioen-grondslag	112.067	113.524	113.524	113.524	119.427	122.652	125.473	128.547	87.358	88.566

In Euro's.

Functioneel Leeftijdspensioen (FLP)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FLP 55-60, ingegaan voor 1-5-2004	67.800	69.288	71.988	73.716	74.376	75.420	76.560	77.256	78.036	79.224
FLP 60-65, ingegaan voor 1-5-2004	60.336	61.668	64.068	65.604	66.192	67.128	68.136	68.760	69.456	70.500
FLP 55-60, ingegaan tussen 1-5-2004 en 1-7-2008	61.068	62.472	64.764	66.252	65.820	66.504	66.552	69.120	68.196	69.432
FLP 60-65, ingegaan tussen 1-5-2004 en 1-7-2008	53.604	54.876	56.844	58.140	57.636	58.212	58.128	60.624	59.616	60.708

In Euro's.

Aantallen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Deelnemers BPL 2015	446	451	464	466	450	450	452	456	458	443
Deelnemers BPL 1988	230	216	191	165	104	62	14	6	4	3
Totaal aantal deelnemers	676	667	655	631	554	512	466	462	462	446
Gewezen deelnemers	4	4	4	4	5	5	5	5	8	7
Ouderdomspensioen	345	379	413	455	535	598	661	675	684	681
Arbeidsongeschiktheids- pensioen	6	5	6	4	4	3	2	2	2	2
Partnerpensioen	55	71	78	82	85	85	102	110	110	128
Wezenpensioen	11	9	11	11	12	10	10	10	9	10
Totaal	1135	1169	1190	1194	1212	1246	1266	1275	1275	1274

Rijpingsgraad (verhouding deelnemers OP-gerechtigden)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	56	63	72	97	116	143	148	149	152

In procenten.

Algemeen

BESTUURSVERSLAG

Algemeen

Activiteiten

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL), statutair gevestigd in Rotterdam is opgericht op 1 september 1988. De Stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 22 februari 2017.

Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds.

Op basis van een uitkeringsregeling, te weten pensioenstatuut 2015 en pensioenstatuut 1988 (geldend vanaf 1 januari 2015), verwerven de deelnemers een financiële aanspraak ten behoeve van de gevolgen van (vervroegde) pensionering en overlijden. Deze regelingen bieden ook een dekking in geval van arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds voert ook een premie(flexioen)-regeling uit, welke regeling onderdeel is van pensioenstatuut 1988. Het fonds draagt zorg voor uitbetaling van het functioneel leeftijdspensioen. FLP-uitkeringen worden in mindering gebracht op de voorziening FLP.

Missie, visie en strategie

Missie

Het Pensioenfonds heeft als missie om alle huidige en toekomstige deelnemers, actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, te voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de Pensioenstatuten vastgelegd tegen zo laag mogelijke kosten. Daarbij worden de aanspraken van de actieve en gewezen deelnemers en de uitkeringen van de gepensioneerden waar mogelijk jaarlijks geïndexeerd op basis van de algemene prijsontwikkeling. In aanloop tot het doen van uitkeringen is het beheren van vermogen ook een van de taakstellingen van het Pensioenfonds.

Visie

Het fonds streeft naar goede pensioenvoorzieningen, die passen bij de beroepsgroep. Het Pensioenfonds hecht veel waarde aan transparante communicatie over de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten, de toekomstige pensioenopbouw en eventuele indexatie en kortingen van deze aanspraken en rechten.

Strategie

Het Bestuur van het Pensioenfonds heeft de navolgende beleidsuitgangspunten geformuleerd om de uit de missie voortvloeiende doelstelling te kunnen verwezenlijken:

- Het Bestuur ziet erop toe dat de uitvoering van de pensioenregeling op een correcte en (kosten) efficiënte wijze geschiedt.
- Het Bestuur waarborgt dat ongeacht de keuze met betrekking tot (her)verzekeren en/of uitbesteden, de uitvoering van de pensioenregeling op elk moment in de tijd in overeenstemming is met de geldende wet- en regelgeving.
- Het Bestuur streeft naar een evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid, waarbij risico's worden afgewogen en adequaat worden gemanaged, processen goed en adequaat worden ingericht en op beheerste wijze worden uitgevoerd en vastgelegd, communicatie over het beleid transparant is en begrijpelijk is voor alle stakeholders.
- Het Bestuur legt, daar waar sprake is van een uitbestede relatie, haar eisen ten aanzien van de kwaliteit van de uitvoering en de mate van interne beheersing vast in alle uitbestedings-overeenkomsten en de bijbehorende service level agreements (SLA's).

- Het Bestuur waarborgt de beschikbaarheid van informatie met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering van de regeling en de daarmee gepaard gaande risico's, zodat het Bestuur in staat is om in de besluitvorming hiermee rekening te houden.
- Het Bestuur maakt desgewenst gebruik van externe deskundigen om de benodigde informatie in kaart te brengen en de beschikbare informatie te beoordelen.

Het beleid van het Bestuur is hiermee in overeenstemming. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is.

Hierin zijn het te voeren beleid, waaronder de financiële opzet en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht met een bij het karakter van het BPL passend risico een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde verplichtingen van het BPL. De ABTN is het laatst gewijzigd op 8 november 2016.

Het Bestuur constateert dat in 2016 de gestelde doelen, gelet op het behaalde rendement van netto 8,6%, in voldoende mate zijn gehaald.

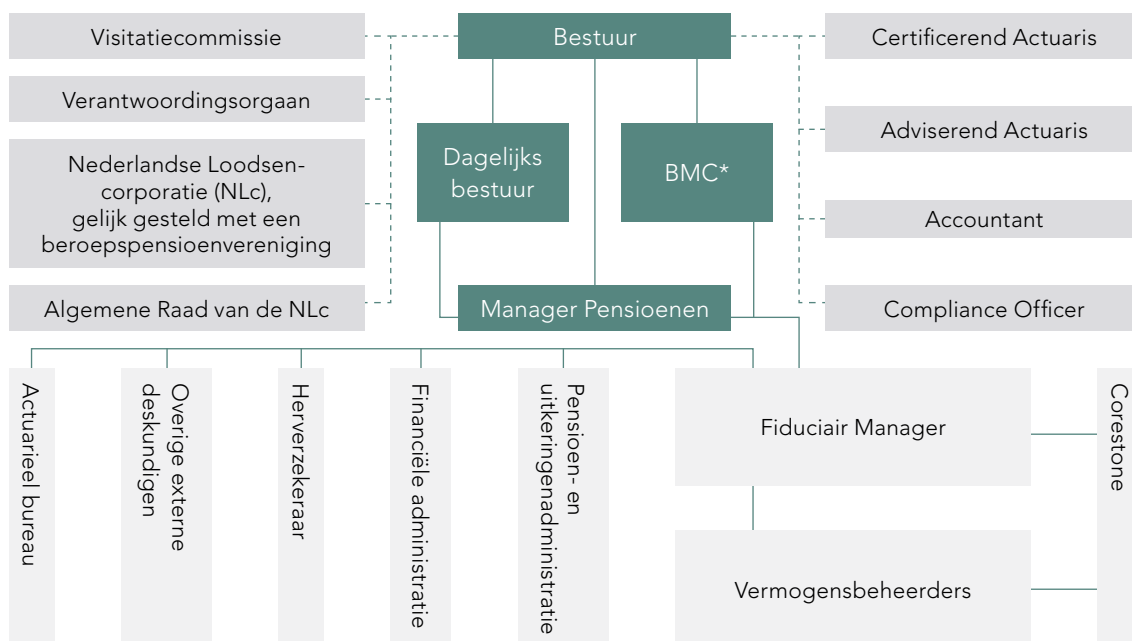
Eigen beheer

Alle verplichtingen die voortkomen uit de pensioenregelingen bij het BPL worden in eigen beheer gehouden. Het BPL loopt daarbij verschillende risico's. Deze risico's en de beheersing daarvan staan in hoofdlijnen beschreven in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en zijn uitgewerkt in een handboek risicomanagement. Op het risicobeleid wordt nader ingegaan in het betreffende hoofdstuk, beginnend op pagina 50.

Het actuariële, pensioen- en vermogensbeheer zijn uitbesteed. Dit geldt ook voor de betalingen van de pensioenen en de financiële administratie. Het uitbestedingsbeleid is vastgelegd in een document.

Organisatie

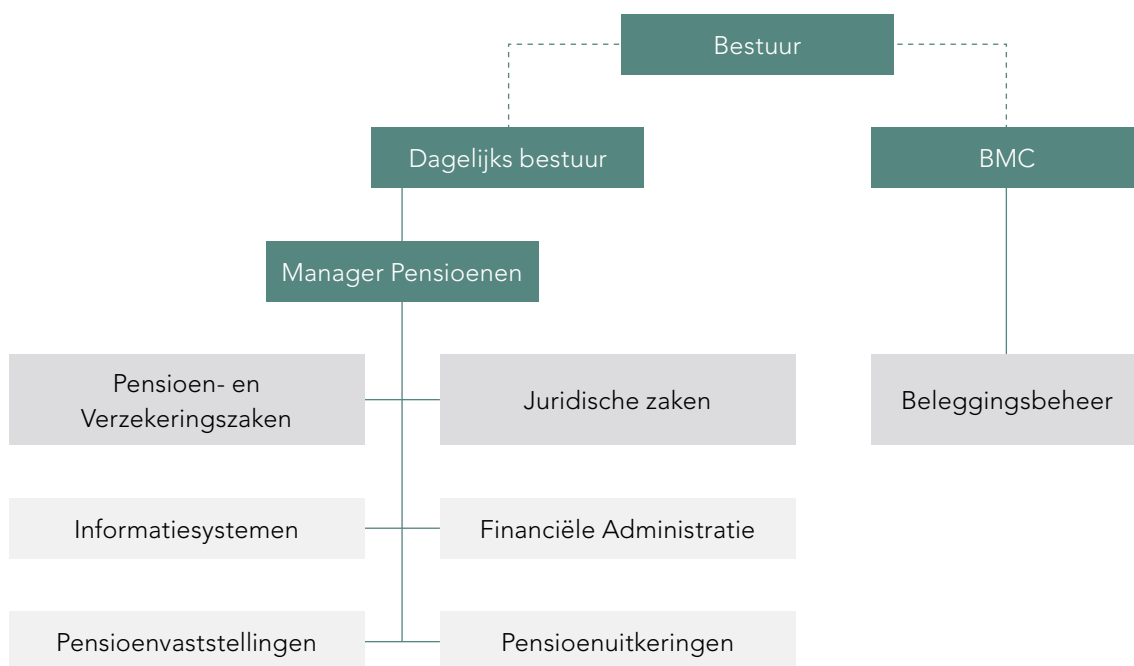
Organigram van het Algemeen Bestuur

* BMC = Balansmanagementcommissie.

Zie voor een overzicht van de partijen waaraan zaken zijn uitbesteed op pagina 8.

Organigram van het Dagelijks Bestuur

Pensioenregelingen

Het BPL voerde in 2016 twee pensioenregelingen uit, te weten:

- het pensioenstatuut 2015 van toepassing op registerloodsen;
- het pensioenstatuut 1988 (geldend van 1 januari 2015) voor degenen die met FLP zijn gegaan.

Wijzigingen in pensioenstatuten

In 2016 zijn een aantal wijzigingen door gevoerd. De wijzigingen vloeien voort uit een complete compliance check. De meeste wijzigingen waren technisch dan wel redactioneel van aard. Daarnaast zijn de volgende inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd:

Pensioenstatuut 2015

Partnerpensioen (art. 8 en 10)

- De wachttermijn van een half jaar voor registratie als partner in geval van een samenlevings-overeenkomst is vervallen;
- Het verlagen van het partnerpensioen bij opnieuw een partnerrelatie aangaan door de weduwe van een deelnemer is geschrapt;
- De toekenning van partnerpensioen is uitgesloten als de partner zelf onherroepelijk veroordeeld is voor moord op de deelnemer of gepensioneerd;
- Bij scheiding worden de uitvoeringskosten niet meer in rekening gebracht.

Wezenpensioen (art. 9)

- De toekenning van wezenpensioen is uitgesloten als de wees zelf onherroepelijk veroordeeld is voor moord op de deelnemer of gepensioneerd;
- Een wees ouder dan 21 jaar maar jonger dan 27 jaar, die arbeidsongeschikt is in de zin van de WAJONG-regeling, heeft recht op wezenpensioen. Voorheen gold dat een wees van deze leeftijd recht had op wezenpensioen, indien betrokkene een WAJONG-uitkering genoot, gebaseerd op een arbeidsongeschiktheid van $\geq 45\%$.

Verzekeringen (artikel 18)

In het voorheen geldende artikel was geregeld dat het bestuur kon bepalen dat de voorwaarden van een door het bestuur afgesloten herverzekering in de plaats komen van de in het Pensioenstatuut opgenomen aanspraken. Dit artikel is vervallen. Het bestuur heeft van dit artikel nooit gebruik gemaakt.

Bijlage 3

Er is een bijlage 3 toegevoegd, waarin de toepassingsmogelijkheden in het kader van premie- (flexioen)regeling zijn vastgelegd voor de gewezen deelnemers.

Pensioenstatuut 1988

In Pensioenstatuut 1988 zijn vergelijkbare wijzigingen doorgevoerd.

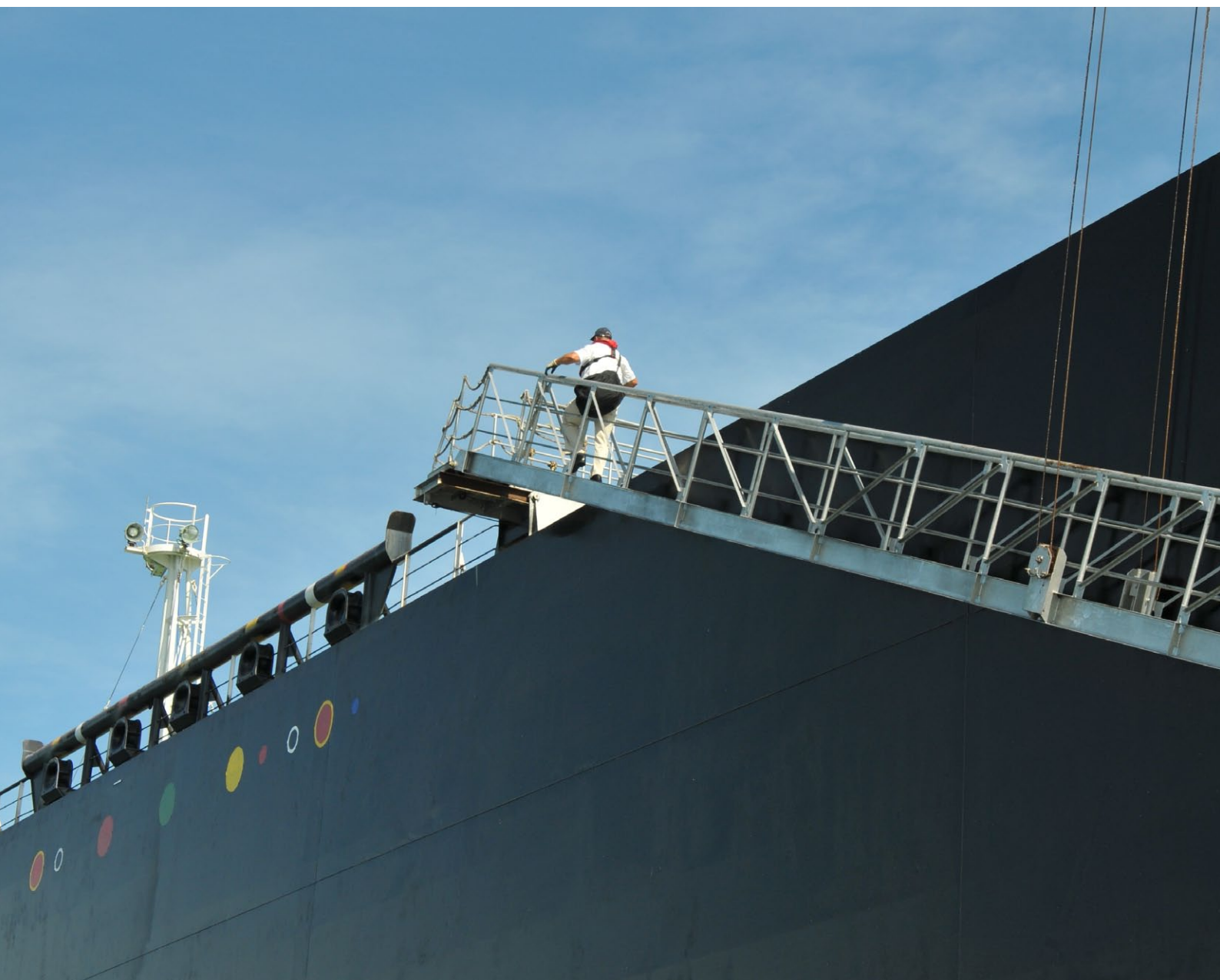
Bijlage 1 (aanwendingsmogelijkheden in het kader van premie(flexioen)regeling voor FLP-ers) is geactualiseerd.

Tevens zijn per 1-1-2016 de ruil- en vervroegingsfactoren gewijzigd.

Categorieën belanghebbenden

Het BPL kent de volgende belanghebbenden:

- (Gewezen) deelnemers
- Gepensioneerden
- (Ex-)partners van (gewezen) deelnemers/gepensioneerden
- Kinderen van deelnemers/gepensioneerden
- Arbeidsongeschikten

Bestuur

Bestuur

Algemeen bestuur

Het algemeen bestuur bestaat uit zeven bestuursleden, waarvan twee ex-registerloods zijn. Deze bestuursleden worden benoemd, treden af of worden ontslagen volgens de in de Pensioenverordening registerloodsen en statuten van het BPL vastgelegde regels.

Er wordt gewerkt met een aparte profielschets voor voorzitter en een algemene profielschets voor bestuurslid.

Samenstelling algemeen bestuur eind 2016

Naam	Functie	Bestuurslid vanaf	Bestuurslid tot	Nevenfunctie		
					Betaald	Niet betaald
R. de Jonge (man, 30-5-1968) IJmond	• Voorzitter • Lid BMC	Mei 2008	Juni 2020	Registerloods	X	
P. B. Schoe (man, 27-9-1970) Scheldemonden	• Secretaris/ Penningmeester • Voorzitter BMC	Juli 2012	Juli 2020	Registerloods	X	
A.N.B. Eggink (man, 08-9-1972) Noord	• Bestuurslid • Aspirant-lid BMC	Juli 2016	Juli 2020	• Registerloods • Bestuurslid Loodsen Sociëteit Noord	X	X
L. Kazemier (man, 2-5-1944)	• Bestuurslid • Lid IRM-groep RU & ICT en werkgroep toekomst	Juli 2012	Juli 2020	• Bestuurslid Ned. Ver. Kapiteins ter Koopvaardij • Senior-expert PUM Den-Haag		X X
M.A. van Kuik (man, 29-4-1972) Rijnmond	• Bestuurslid • Lid IRM-groep CR en werkgroep toekomst	Juni 2010	Juni 2018	Registerloods	X	
M. Louwerens (man, 07-7-1973) Rijnmond	• Bestuurslid • Lid IRM-groep CR	Januari 2016	Januari 2020	• Registerloods • Examinator Regionale Loodsencorporatie Rotterdam-Rijnmond	X	 X
H.J.T. Ruijten (man, 11-5-1948)	• Bestuurslid • Lid IRM-groep RU & ICT	Juni 2011	Juni 2019	Lid ledenraad van de VNoL		X

IRM: Integraal risicomanagement.

BMC: Balansmanagementcommissie.

RU: Regeling uitvoering.

CR: Communicatie reputatie.

Het bestuur streeft ernaar om bij de bezetting van de zetels door actieve loodsen zoveel mogelijk rekening te houden met een verdeling over de regio's en bij de samenstelling van het bestuur als geheel ervoor te zorgen dat verschillende leeftijdscategorieën vertegenwoordigd zijn. Alle regio's en leeftijdscategorieën zijn in het bestuur vertegenwoordigd.

Het bestuur meent dat deze samenstelling, gelet op samenstelling van fonds, voldoende divers is.

Het bestuur vergadert circa 20x per jaar en de in deze vergaderingen genomen besluiten zijn vastgelegd in verslagen. Het bestuur wordt uitvoerig geïnformeerd en beleidsstukken, veelal opgesteld door de Manager Pensioenen en/of de adviserend actuaire, worden uitgebreid tijdens bestuursvergaderingen besproken.

Vergaderingen 2016

X = aanwezig

Vergaderdata	De Jonge	Schoe	Van den Berg*	Eggink**	Louwerens	Kazemier	Van Kuik	Ruijten
11-jan-2016	X	X	X	X	X		X	X
09-feb-2016	X	X	X	X	X		X	X
29-feb-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
08-mrt-2016		X	X	X	X	X	X	X
18-mrt-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
22-mrt-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
05-apr-2016	X	X		X	X	X	X	X
20-apr-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
18-mei-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
14-jun-2016	X	X	X	X	X	X	X	X
05-jul-2016	X	X		X	X	X	X	X
23-aug-2016	X			X	X	X	X	X
13-sep-2016	X	X		X	X		X	
27-sep-2016	X	X		X	X	X	X	X
30-sep-2016	X	X		X	X	X	X	X
11-okt-2016	X	X		X	X	X	X	X
08-nov-2016	X	X		X	X	X	X	X
22-nov-2016	X	X		X	X	X	X	X
06-dec-2016	X	X		X	X	X	X	X
15-dec-2016	X	X		X	X	X	X	X

* Bestuurslid is eind juni 2016 afgetreden.

** Aspirant AB-lid is eind juni 2016 benoemd tot bestuurslid.

Dagelijks bestuur (DB)

Het dagelijks bestuur bestaande uit de voorzitter en secretaris/penningmeester, is samen met de Manager Pensioenen 16 keer bijeen geweest.

Het dagelijks bestuur ontleent zijn bevoegdheden aan de statuten, het bestuursreglement, de ABTN, de pensioenstatuten en de vastgelegde taakverdeling tussen DB en AB.

Samenwerkingsverbanden

Het BPL is aangesloten bij de vereniging Pensioenfederatie. Deze vereniging stelt zich ten doel goede pensioenen te realiseren voor de bij hun aangesloten deelnemers. De vereniging behartigt de belangen van de leden met lobby, communicatie en verbetervoorstellen voor beleid en uitvoering.

Alle pensioenfondsen in Nederland kunnen zich bij de Pensioenfederatie aansluiten. De financiële risico's van het lidmaatschap beperken zich tot de jaarlijks te betalen contributie. Zie www.pensioenfederatie.nl.

Het BPL werkt daarnaast samen met negen andere beroepspensioenfondsen. Vanaf 1-1-2014 overleggen deze beroepspensioenfondsen in de kring van beroepspensioenfondsen. Dit overleg heeft tot doel te komen tot afstemming over algemene bij de Pensioenfederatie aan de orde zijnde onderwerpen en specifieke onderwerpen die het werkkterrein van de beroepspensioenfondsen raken. De kring wordt gefaciliteerd door PGGM.

Het BPL heeft een overeenkomst met de Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen (SDB), waaraan zeven beroepspensioenfondsen deelnemen. Deze Stichting levert opleidingen, de visitatiecommissie en deskundigheidstoetsen. De financiële risico's beperken zich tot de voor deze dienstverlening te betalen vergoeding. Het bestuur heeft de overeenkomst eind 2016 opgezegd met als doel deze dienstverlening elders onder te brengen. Daarmee beoogt het bestuur een kwaliteitsslag te maken. De verlengingsbepalingen in het contract brengen met zich mee dat de visitatie over 2016 (in 2017) nog door SDB zal plaatsvinden. Zie www.sdb-it.nl.

Klachten- en geschillenprocedure

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds is de klachten- en geschillenprocedure van toepassing. Deze staat vermeld op de website. Volgens deze procedure wordt op klachten in eerste instantie gereageerd door PGGM. Indien de klager zich niet kan vinden in de uitleg van PGGM, dan dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het BPL.

Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, kan de belanghebbende zich wenden tot de burgerrechter. Zie voor de in 2016 door het bestuur behandelde klachten pagina 65 van dit jaarverslag.

Vanaf 19 september 2012 kunnen (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en andere belanghebbenden voor een klacht of geschil over de uitvoering van het pensioenstatuut/pensioenreglement voor advies (niet bindend) terecht bij de Ombudsman Pensioenen. Het BPL zal zich aan het advies van de Ombudsman Pensioenen conformeren, tenzij er zwaarwegende motieven zijn dit advies niet op te volgen.

Een klacht of geschil wordt niet eerder door de Ombudsman Pensioenen in behandeling genomen nadat de klachten- en geschillenprocedure bij het BPL volledig is doorlopen, dus na het besluit van het bestuur ten aanzien van een klacht of geschil.

Gegevens over de Ombudsman Pensioenen zijn te vinden op: www.ombudsmanpensioenen.nl.

Uitvoering pensioen- en betalingsadministratie

Vanaf 1 juli 2015 is het Pensioenbeheer, inclusief de standaard communicatie, ondergebracht bij PGGM. Van PGGM wordt 1x per kwartaal een SLA rapportage ontvangen alsmede jaarlijks een ISAE 3402 type II rapportage. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Uitvoering financiële administratie

De financiële administratie van het pensioenfonds werd in 2016 uitgevoerd door Nederlands Loodswezen B.V. Vanaf 1 januari 2017 is de financiële administratie ondergebracht bij PGGM.

Uitvoering flexioenregeling

De uitvoering van de flexioenregeling is uitbesteed aan Robeco Pension Providers. De resultaten van Robeco Pension Providers worden periodiek geëvalueerd. Van de vermogensbeheerder is een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Van Robeco Pension Providers wordt 4x per jaar een SLA rapportage ontvangen.

Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Adviseurs

Het pensioenfonds wordt voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn ondersteund door de externe adviserende actuaris en een ALM-adviseur. Met ingang van 1 januari 2013 is de adviserend actuaris L. Thissen van Sprenkels & Verschuren.

De adviserend actuaris stelt het actuariael jaarrapport op dat wordt besproken in het bestuur. Dit rapport en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden door het bestuur besproken met het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur heeft per 1 juli 2012 M. Euverman van Sprenkels & Verschuren aangesteld als beleggingsadviseur ter versterking van onze countervailing power op het terrein van beleggingen en risicomanagement, in bijzonder voor het beoordelen van voorstellen of adviezen van de integraal vermogensbeheerder.

Integraal vermogensbeheerder

De integraal vermogensbeheerder is Robeco Institutional Asset Management (RIAM). RIAM is verantwoordelijk voor de uitvoering van het contractueel vastgelegde mandaat. De beleggingsresultaten worden maandelijks geëvalueerd en tenminste een keer per kwartaal besproken in het bestuur.

Van de integraal vermogensbeheerder is een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Tevens wordt 1x per jaar van RIAM een SLA-rapportage ontvangen. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportages kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Bewaarbank

De bewaarbank is Northern Trust (NT). NT is verantwoordelijk voor de beleggingsadministratie en daarmee verband houdend werkzaamheden. Van NT wordt een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Tevens wordt 4x per jaar een SLA rapportage ontvangen. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Frontoffice

Om alle taken goed te verrichten wordt het bestuur bijgestaan door het frontoffice, welke uit twee personen bestaat (manager pensioenen en een parttime medewerker pensioenen). Dit bureau coördineert de bestuurlijke en administratieve werkzaamheden, ziet toe op de naleving van de uitbestede werkzaamheden en draagt zorg voor de algemene communicatie. De taken en verantwoordelijkheden van de manager pensioenen en medewerkster pensioenen zijn vastgelegd in een functiebeschrijving.

Accountant

De accountant is H. van der Rijst van PricewaterhouseCoopers Accountants. De accountant brengt over zijn werkzaamheden jaarlijks verslag uit aan het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden door het bestuur besproken met het verantwoordingsorgaan.

Certificerend actuaris

De certificerend actuaris is P. Ruigrok van Ruigrok Actuariële Consultancy B.V.. De accountant brengt over zijn werkzaamheden verslag uit aan het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden indien nodig besproken met het verantwoordingsorgaan.

De werkzaamheden van alle uitbestedingspartijen worden tenminste 1x per jaar door het bestuur geëvalueerd, waarbij een rapport wordt opgesteld over de kwaliteit van de dienstverlening.

Financieel beleid

Financieel beleid

Risicohouding

Het bestuur heeft in 2015 in overleg met het verantwoordingsorgaan en de beroepspensioenvereniging de risicohouding van het BPL vastgesteld. De verkregen informatie is gebruikt om het beleggingsbeleid van het BPL nader te onderzoeken. Dit heeft in 2015 geleid tot een aanpassing van het beleggingsbeleid op het gebied van de renteafdekking.

De beleidskeuzes zijn nader uitgewerkt in de ABTN.

In 2015 en 2016 zijn de beleidskeuzes getoetst door een haalbaarheidstoets.

Risicohouding kwalitatief

Het bestuur van het BPL heeft een risicobewuste houding. Het BPL streeft ernaar nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het lange termijn karakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen via indexatie behouden blijft. Beleggingsrisico kan acceptabel zijn in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale aanspraken tijdelijk niet na kunnen worden gekomen.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is o.a. gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

Het BPL streeft naar een waardevast pensioen

- Het BPL hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke indexatiestaffel als leidraad voor toeslagverlening. De toeslagverlening die volgt uit deze staffel komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
- Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uitlegbaar dat indexatie wordt gekort. Kortingen op de pensioenaanspraken en –uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden en gespreid te worden over een zo lang mogelijke termijn.

De premie staat niet vast

- De uit het Pensioenstatuut voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is.
- Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
- Bij een daling van verwacht rendement of stijging van de levensverwachting zijn partijen bereid extra premie te betalen om de huidige pensioenopbouw te financieren.

De risicobereidheid is gerelateerd aan de volgende uitgangspunten:

- Het BPL kent relatief meer gepensioneerden en een kortere duration dan het gemiddeld pensioenfonds in Nederland.
- De deelnemers van het BPL zijn meer risicotolerant dan gemiddeld.
- Als de financiële positie van het BPL verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen indien de ambitie van het BPL in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

De risicobereidheid van het bestuur kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het BPL. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het BPL nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is immers niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

De risicobereidheid is geconcretiseerd door de vaststelling van kwantitatieve risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen en de grenzen van de haalbaarheidstoets).

Kwantitatieve uitgangspunten

Het bestuur heeft de volgende kwantitatieve uitgangspunten vastgesteld, uitgaande van een 15-jaars horizon:

Dekkingsgraad

- Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het fonds bij voorkeur niet onder een nominale dekkingsgraad van 85% terechtkomen.
- Het pensioenfonds wil niet sturen op 'buitengewoon' hoge dekkingsgraden. Alle dekkingsgraden binnen 5 jaar boven 140% worden als gelijk beoordeeld.
- De kans op onderdekking uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen mag bij voorkeur maximaal 10% zijn.

Pensioenresultaat

- Het pensioenresultaat uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen dient bij voorkeur minimaal 85% te zijn.
- Het pensioenresultaat uitgaande van de huidige dekkingsgraad dient bij voorkeur minimaal 80% te zijn. Het pensioenfonds vindt een koopkrachtverlies van meer dan 20% na 15 jaar in beginsel onwenselijk.

Indexatieresultaat

- De indexatie, uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen, dient bij voorkeur minimaal 50% van de CPI-stijging te zijn.
- De indexatie uitgaande van de huidige dekkingsgraad dient bij voorkeur minimaal 25% van de CPI-stijging te zijn.

Korting

- Het pensioenfonds streeft naar een beleid waarbij rechtenkorting zo mogelijk wordt beperkt tot maximaal 1%.

Beleggingsbeleid

Het bestuur heeft het beleggingsbeleid van het BPL nader onderzocht, rekening houdend met de eerder genoemde set uitgangspunten.

- De toekomst is onzeker, maar het bestuur verwacht een (gematigd) stijgende rente en een (gematigd) positief rendement op zakelijke waarden.
- Het pensioenfonds wil het strategisch risicoprofiel (vertaald in het vereist eigen vermogen) indien mogelijk (enigszins) vergroten.
- Bij gelijke beoordeling van risico versus rendement van een strategie heeft de meest eenvoudige strategie de voorkeur.

Het beleggingsbeleid is in 2015 onderzocht. Na discussie heeft het bestuur de voorkeur uitgesproken om het percentage zakelijke waarden (42,5%) gelijk te houden en nader in te zoomen op de mate van renteafdekking. Het bestuur heeft uiteindelijk gekozen voor een dynamische rentestaffel, waarbij de mate van renteafdekking afhankelijk is van de rentestand en de dekkingsgraad.

Het bestuur heeft de volgende staffel vastgesteld met betrekking tot de renteafdekking.

Staffel dynamische renteafdekking

20 jaarsrente / actuele UFR	Actuele dekkingsgraad			
	100%	105%	110%	115%
1,0%	40%	30%	20%	10%
1,5%	50%	40%	30%	20%
2,0%	60%	50%	40%	30%
2,5%	70%	60%	50%	40%
3,0%	80%	70%	60%	50%
3,5%	90%	80%	70%	60%
4,0%	100%	90%	80%	70%

De staffel dient als signaleringsniveau voor het vaststellen van de normafdekking.

Toetsing ALM resultaten aan kwantitatieve uitgangspunten

Het bestuur realiseert zich dat de gekozen beleggingsstrategie in combinatie met de huidige dekkingsgraad niet in alle scenario's voldoet aan alle vooraf gestelde beoordelingscriteria. Zo is volgens de ALM-prognose de kans op een dekkingsgraad lager dan 85% in enig jaar maximaal 5% en is de kans op een pensioenresultaat lager dan 80% in jaar 15 circa 25%. Het bestuur is van mening dat dit acceptabel is. Geconcludeerd kan worden dat de kans op indexatie en de mate van indexatie in de komende jaren beperkt zal zijn.

Met betrekking tot de bovenstaande resultaten merkt het bestuur op dat de dekkingsgraad tussen 31 december 2015 en 31 december 2016 is afgenomen, waardoor de bovengenoemde kansen hoger zijn geworden.

Risicohouding lange termijn: Ondergrenzen pensioenresultaat

Op grond van artikel 109a van de Wet verplichte beroepspensioenregeling dient een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In artikel 22 van het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd. De artikelen 30, 30a, 30b en 30c van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling bevatten nadere voorschriften. Daar wordt de berekeningswijze van het centrale begrip pensioenresultaat bepaald evenals de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt en de te hanteren normen, die binnen de haalbaarheidstoets worden toegepast.

Het BPL heeft in 2016 een nieuwe haalbaarheidstoets uitgevoerd. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de haalbaarheidstoets 2016 en de resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets 2015. Tussen haakjes zijn de vastgestelde ondergrenzen weergegeven, die onder de tabel worden toegelicht.

Resultaten haalbaarheidstoets op fondsniveau

Vanuit feitelijke dekkinggraad	Jaarlijkse haalbaarheidstoets 2016	Aanvangshaalbaarheidstoets 2015	Vastgestelde grenzen
Mediaan	97,8%	99,6%	85%
5 ^e Percentiel	69,0%	69,3%	-
Relatieve afwijking	29,6%	30,3%	35%

De resultaten van de haalbaarheidstoetsen overschrijden de vastgestelde grenzen niet.

De ondergrenzen van het pensioenresultaat zijn gebaseerd op de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets. Het mediane pensioenresultaat vanuit de huidige dekkinggraad is afhankelijk van de startpositie van het BPL. Bijvoorbeeld, indien de actuele dekkinggraad bij aanvang 85% (minimale dekkinggraad conform kwantitatieve uitgangspunten) is, dan bedraagt het mediaan pensioenresultaat 87%. Voorts is het pensioenresultaat afhankelijk van de scenarioset die door DNB wordt voorgeschreven en jaarlijks wijzigt.

Het bestuur heeft besloten om de ondergrens niet te hoog vast te stellen omdat het bestuur wil voorkomen dat onnodig de discussie over de risicobereidheid opnieuw gevoerd moet worden, terwijl er niets significant is veranderd aan het beleid van het BPL. Anderzijds wil het bestuur de ondergrens niet te laag vaststellen omdat het gebruik wil maken van de signaalfunctie.

Bij de vaststelling van deze ondergrenzen is onderstaande argumentatie gehanteerd. Omdat bij het vaststellen van ondergrens 1 gebruik wordt gemaakt van ondergrens 2, wordt ondergrens 1 als laatste behandeld.

Ondergrens 2, met betrekking tot de mediaan, beredeneert vanuit huidige dekkinggraad:

Wanneer het fonds geen toeslagbeleid zou kennen zou het mediane pensioenresultaat 72% bedragen. Dit ziet het bestuur als het absolute minimum. De voorgestelde ondergrens is hoger omdat het bestuur toeslagverlening en de signaalfunctie van het pensioenresultaat belangrijk acht en gelijktijdig constateert dat het pensioenresultaat bij een dekkinggraad van 85% (minimale dekkinggraad conform kwantitatieve uitgangspunten) en de huidige voorgeschreven scenarioset nog net aan die ondergrens voldoet.

Ondergrens 3, betreft de afwijking van de mediaan ten opzichte van het slecht weer scenario:

Het verschil tussen het mediane pensioenresultaat (vanuit de huidige dekkinggraad) en het 5%-percentiel bedraagt 30,3%. Dit verschil is afhankelijk van de strategische beleggingsmix: hoe meer risico hoe groter het verschil. Daarnaast kan het verschil jaarlijks wijzigen omdat de scenarioset jaarlijks wijzigt.

De bovengrens voor het verschil wordt daarom vastgesteld op 35%. Dit past in de argumentatie van het bestuur dat men de grenzen niet onnodig strak wil definiëren maar wel gebruik wil maken van de signaleringsfunctie bij gewijzigd beleid.

Ondergrens 1, met betrekking tot de mediaan, beredeneert vanuit het vereiste eigen vermogen:

De voorgestelde grenzen moeten voldoen aan de specifieke eis uit de Wet verplichte beroepspensioenregeling:

“Bij de aanvangshaalbaarheidstoets mag het verschil in procentpunten tussen het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de financiële positie dat precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan (106%) en de daarbij door het fonds gekozen ondergrens niet kleiner zijn dan het verschil in procentpunten tussen het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie (99,6%) en de daarbij door het fonds gekozen ondergrens (85%).”

Het mediaan pensioenresultaat vanuit het vereist eigen vermogen is stabielier omdat dit niet afhankelijk is van de startdekkingsgraad. Het kan ook hoger worden vastgesteld omdat er in de berekening vanuit wordt gegaan dat het fonds volledig is hersteld. Het bestuur van het BPL wil uitgaan van afgeronde grenzen en heeft daarom initieel een ondergrens van 95% vastgesteld. Deze grens voldoet niet aan de bovenstaande eis van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Om deze reden wordt ondergrens 1 vastgesteld op 90%.

Bij een overschrijding van de ondergrenzen vindt er een beleidsdiscussie plaats. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Bij de vaststelling van de ondergrenzen is rekening gehouden met de indexatieachterstand van 10,5% per 31 december 2014 en de voorgeschreven scenario'set zoals door DNB gepubliceerd is voor Q1-2015. Indien er op enig moment in de tijd sprake is van een lagere indexatieachterstand of een significante andere voorgeschreven scenario'set dienen de ondergrenzen herijkt te worden.

Risicohouding korte termijn

Het beleggingsbeleid bepaalt in belangrijke mate het vereist eigen vermogen. In de ALM studie is het beleggingsbeleid onderzocht en is geconcludeerd dat het huidige beleggingsbeleid goed past bij het fonds. Er wordt wel een wijziging doorgevoerd in het renteafdekkingsbeleid. De rente-afdekking wordt niet langer statisch vormgegeven maar door middel van een dynamische staffel, waarbij de mate van rente-afdekking afhankelijk is van de rentestand.

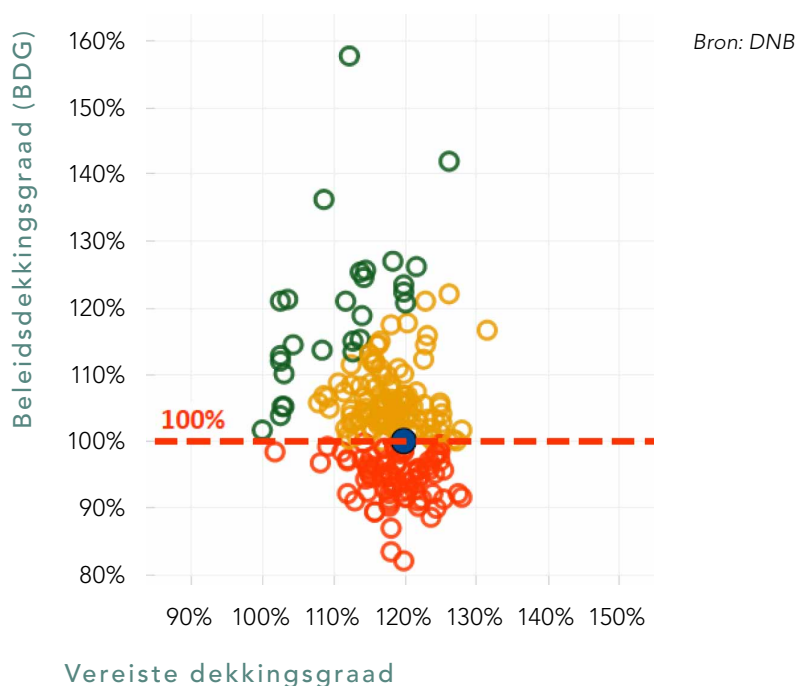
Het bovengenoemde strategisch beleid leidt tot een vereist eigen vermogen (VEV) van 20%-21%. De (tactische) bandbreedtes die binnen het beleggingsbeleid gehanteerd worden komen overeen met een VEV-range van 18%-23%. Het bestuur wil de bandbreedte niet te smal definiëren omdat het fonds wil voorkomen dat het onnodig de discussie over de risicobereidheid opnieuw voert terwijl er niets significant is veranderd aan het beleid of de financiële positie van het BPL. Anderzijds wil het fonds de bandbreedte niet te ruim definiëren omdat het vereist eigen vermogen een maat is voor het risicoprofiel en het fonds bewust heeft gekozen voor een bepaald risicoprofiel. Het bestuur van het BPL heeft besloten de range vast te stellen op 18%-25%.

Bij een overschrijding vindt er een beleidsdiscussie plaats. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Eind 2016 bedroeg het vereist eigen vermogen 19,9% en ligt daarmee binnen de vastgestelde bandbreedte van het bestuur.

In de onderstaande peergroep vergelijking is het vereist eigen vermogen van het BPL vergeleken met het vereist eigen vermogen van andere fondsen per 31-12-2016. De fondsen waarvoor de beleidsdekkingsgraad zich boven de vereiste dekkingsgraad bevindt, zijn groen gekleurd. Indien de beleidsdekkingsgraad zich tussen de vereiste dekkingsgraad en 100% bevindt, zijn de fondsen geel gekleurd. De fondsen met een beleidsdekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad en 100% zijn oranje gekleurd.

Vermogenspositie per Q4 2016

Geconcludeerd kan worden dat het BPL een hoger risicoprofiel heeft dan gemiddeld. Dit geldt des te sterker, omdat het BPL een vergrijsd fonds is. Over het algemeen heeft een vergrijsd fonds (met een gemiddeld risicoprofiel) een lager risicoprofiel dan het gemiddelde fonds vanwege de kortere duration van de pensioenverplichtingen.

Beleggingen

Terugblik

Terugblik economie en financiële markten

Het jaar 2016 heeft vele gezichten laten zien. In een woelig jaar nam de mondiale economische activiteit desondanks met 3,1 % toe, waarmee het tempo van 2015 werd geëvenaard. Het jaar startte in mineur op de beurzen door zorg omtrent een aanstaande recessie in de Verenigde Staten, aangewakkerd door een teleurstellende groei in het eerste kwartaal. De vrees voor een recessie sloeg om in hoop over de economische koers van de Verenigde Staten na de verrassende overwinning van Donald Trump in de presidentsverkiezingen van 8 november.

Deze ervaring in het beurs sentiment leunde echter niet eenzijdig op de overwinning van de Republikeinse kandidaat Trump. Reeds geruime tijd voor de presidentsverkiezingen was een versnelling in de loongroei van Amerikaanse werknemers waarneembaar, die bijdroeg aan een stijging van het consumentenvertrouwen. Elders in de wereld leek in de tweede helft van 2016 ook een kantelpunt te zijn bereikt te zijn in de groei en inflatie-dynamiek, geholpen door het herstel in de olieprijs. Belangrijke opkomende markten als Brazilië en Rusland klommen uit een diepe recessie, China's industriële activiteit veerde op na een sterke monetaire impuls en de Europese groei versnelde ondanks politieke onrust in de regio.

De keuze van de Britten om de EU te verlaten in het referendum van 22 juni verraste evenzeer als de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten, beide in uitkomst en economische weerslag. Tot nu toe heeft de sterke daling van het Britse pond de negatieve implicaties van toegenomen onzekerheid onder investeerders in het Verenigd Koninkrijk goeddeels opgevangen. Het tijdsbestek en de doelstellingen van de Britse regering voor het verlaten van de EU zijn echter ambitieus te noemen.

Centrale banken behielden hun constructieve rol in het achterliggende jaar, maar wel wordt gaandeweg steeds duidelijker dat de inspanningen om de economie via hogere beurskoersen aan te jagen in effectiviteit afnemen. Deze ontwikkeling leidde er ook toe dat de aandacht in het economiedebat is verschoven van monetair beleid naar fiscaal beleid als te hanteren beleidsinstrument. Instellingen als het IMF en de Europese Commissie bepleitten afgelopen jaar dat landen die fiscale bestedingsruimte hebben daarvan gebruik moeten maken, een duidelijke verschuiving in opvatting aangezien deze instituties voorheen juist een restrictief fiscaal beleid voorstonden. De centrale bank van de Verenigde Staten (Fed) besloot tot slechts 1 renteverhoging in december, die breed was geanticipeerd door de financiële markten gezien het krachtige herstel in de arbeidsmarkt met een werkloosheidsgraad die daalde naar 4,7%. De Europese centrale bank (ECB) breidde haar opkoopprogramma verder uit in 2016, zowel in omvang als samenstelling, maar kondigde in december een reductie van het maandelijkse aankoopbedrag aan van Euro 80 miljard naar 60 miljard per maand tot december 2017. De Japanse centrale bank (BOJ) zette een nieuw beleidsinstrument in met het handhaven van een 0% rente op de 10-jaars Japanse staatsobligatie. Neveneffect is dat de Japanse overheid meer speelruimte krijgt voor fiscale stimulering. De centrale bank van China (PBOC) lijkt meer comfortabel met het huidige pad van gecontroleerde yuan depreciatie.

Beleggers schuwden risicovolle beleggingen gedurende de start van 2016 toen de malaise op de oliemarkt zich verdiepte en het recessiegevaar acuut leek. Een vervlakkende rentecurve en oplopende opslagen voor kredietrisico in de markt voor bedrijfsobligaties wezen eveneens deze richting uit. Het gebrekkige optreden van Chinese autoriteiten op lokale handelsverstoringen versterkte het negatieve sentiment. Het spreekwoordelijke "zoals januari gaat, zo gaat de rest van het jaar" ging in 2016 echter niet op. De MSCI World All countries index liet een rendement van 10,7% in Euro's noteren, een bovengemiddeld rendement vanuit een langjarig perspectief. Opkomende markten lieten nog betere cijfers zien met een totaal rendement van 14,5% in Euro's, na vier jaar te zijn achtergebleven bij ontwikkelde markten. Brazilië en Rusland bleken winnaars binnen opkomende markten.

De 20-jaars euro swaprente startte het jaar op 1,6% en vertoonde een vrij gestage daling tot op 30 augustus 2016 de laagste jaarstand werd bereikt van 0,66%. De neerwaartse beweging in de eerste helft van het jaar werd bevorderd door risico-aversie onder beleggers, tegenvallende groeicijfers en uitbreiding van het opkoopprogramma van de ECB. In de zomer werd echter een kentering bereikt in het sentiment op de obligatiemarkt. Europese groei- en inflatiecijfers verrasten steeds minder negatief, waarmee de angst voor aanhoudende deflatie en stagnatie afnam. De swaprente steeg vervolgens en eindigde het jaar op 1,2%. Het verschil tussen de 20-jaars euro swaprente en de 20-jaars Nederlandse staatsobligatie is gedurende 2016 per saldo met 17 basispunten opgelopen, een reflectie van ECB aankopen en mogelijke voorkeur van beleggers voor liquide obligaties.

Gevoerd beleid

In 2016 zijn er slechts een beperkt aantal wijzigingen in het beleggingsbeleid doorgevoerd. Begin 2016 is de allocatie naar Nederlandse woninghypotheken (waartoe in 2015 is besloten) geïmplementeerd. Dit is gefinancierd uit de staatsleningen in de Core Liability Hedging portefeuille. De samenstelling van deze laatste portefeuille is halverwege het jaar aangepast met het oog op het relatief grote renteverskil tussen Duitse staatsobligaties enerzijds en de swapcurve anderzijds. Dit verschil maakte het aantrekkelijk om meer swaps in te zetten voor de afdekking van het renterisico van de verplichtingen. Daarbij zijn de langlopende Duitse staatsobligaties omgezet in kortlopende Nederlandse staatsobligaties. De renteafdekking is op peil gebleven dankzij het aangaan van nieuwe renteswaps. Daarnaast is in oktober de discretionaire matching-portefeuille omgezet in een 'maatwerk' LDI-fonds. Omdat het BPL de enige participant is in dit fonds, heeft het veel zeggenschap over het beleggingsbeleid. De fondsstructuur maakt het daarnaast eenvoudiger om te blijven voldoen aan de regelgeving op het gebied van derivaten (EMIR).

Performance totale portefeuille

Het bruto rendement op beleggingen bedroeg over 2016 9,1%, terwijl de benchmark een rendement liet zien van 9,8% (bruto). Het netto rendement op beleggingen bedroeg over 2016 8,6%. De matching portefeuille, gericht op het afdekken van het renterisico ten opzichte van de verplichtingen, rendeerde circa 16% als gevolg van (per saldo) dalende rentes. Het gedeelte van de portefeuille dat gericht is op het genereren van extra rendement behaalde een resultaat van 7,9%. Alle categorieën binnen de returnportefeuille behaalden positieve rendementen, met uitschieters voor High Yield, Amerikaanse aandelen en Aandelen Opkomende markten (met rendementen van meer dan 16%).

Binnen de liquide assetclasses kwamen de grootste negatieve bijdrage aan het relatieve resultaat van de allocatie naar Aandelen Ontwikkelde Markten. De managers van deze categorie hadden dit jaar moeite om de benchmark bij te houden. Op totaal portefeuilleniveau bleef het resultaat daardoor bijna 1% achter bij dat van de benchmark. Ook binnen de allocatie naar bedrijfsobligaties behaalde één van de twee managers een lager resultaat dan de benchmark. Daartegenover stonden goede resultaten van de manager van Amerikaans High Yield en de managers van Aandelen Opkomende markten.

Ook de Private Equity portefeuille kon de door het BPL gekozen benchmark (MSCI Small/Midcap +2%) niet bijhouden.

Performance zakelijke waarden

Aandelen Ontwikkelde Markten

De Zakelijke Waarden bestaan voor een belangrijk deel uit beursgenoteerde aandelen van ontwikkelde markten ('Wereldwijd Aandelen'), met als benchmark de marktwaarde-gewogen MSCI Wereld Index. Ook is sprake van twee aparte allocaties naar marktwaarde-gewogen aandelen Noord-Amerika en Wereld ex Noord-Amerika. Deze allocatie wordt passief belegd conform de betreffende MSCI Index voor die regio's. Daarnaast wordt belegd in aandelen met een laag-risico, of 'conservative', aandelen. Deze strategie beoogt het absolute rendement per eenheid absoluut risico te maximaliseren met beleggingen in solide ondernemingen met een lagere gevoeligheid voor beursschommelingen, een conservatief kasbeleid, een aantrekkelijke koers-winstverhouding en een goed momentum. Dit gedeelte heeft als benchmark de MSCI World Minvol Index. Verder is een gedeelte van de portefeuille ingevuld met Amerikaanse waarde-aandelen, waarbij als benchmark de Russell3000 Value index wordt gehanteerd.

Aandelen Opkomende Markten

Een gedeelte van de aandelenportefeuille wordt belegd in Opkomende Markten. Historisch gezien hebben deze een wat hoger risicoprofiel dan de ontwikkelde markten. Als benchmark wordt de MSCI Emerging Markets Index gehanteerd.

De rendementen van de verschillende fondsen (na kosten) en de benchmarks zijn weergegeven in onderstaande tabellen.

Aandelen fondsen

	Wereldwijde aandelen	Conservative Equity	US Premium Equity	Aandelen Noord-Amerika (Passief)	Aandelen EAFE* (Passief)	Opkomende markten
Fonds	7,2%	8,7%	18,1%	15,6%	4,1%	18,9%
Benchmark	10,8%	10,3%	21,9%	14,9%	4,0%	14,7%
Excess return	-3,6%	-1,6%	-3,8%	0,7%	0,1%	4,2%
In deze assetcategorie werd eind 2016 belegd (procenten van totaal belegd vermogen):						
	7,6%	12,6%	7,0%	4,1%	6,5%	3,5%

* Aandelen in ontwikkelde markten ex aandelen Noord-Amerika.

Private Equity

De waarde van de vijf beleggingen in private equity daalde van € 39,6 miljoen per eind 2015 naar € 39 miljoen per eind 2016. Er werden € 5,1 miljoen aan uitkeringen (distributions) ontvangen en er werd € 5,0 miljoen gestort (capital calls).

De beleggingen in Private Equity vinden plaats via vijf fondsen. Gezamenlijk behaalden deze fondsen in 2016 een rendement van -3,5%. De resultaten van de Private Equity worden tegen de MSCI Europe SMID (Small MidCap) index met een opslag van 2%. Het rendement van deze index over 2016 was 3,3%.

De rendementen gemeten van de vijf fondsen, zowel sinds start als over 2016:

Private Equity Fondsen	Netto rendement (IRR) sinds start	Rendement 2016
Robeco Inst. European Private Equity Fund I	15,7%	-13,7%
Robeco Inst. European Private Equity Fund II	4,3%	-5,2%
Robeco Clean Tech Private Equity II	-12,5%	-27,3%
Robeco Responsible Private Equity	7,1%	4,6%
Robeco European Midcap PE IV	N/A	-14,1%

In deze assetcategorie werd eind 2016 belegd (van totaal belegd vermogen): 4,0%.

Saldo nog openstaande commitments per 31 december 2016 en oproepen/uitkeringen gedurende 2016:

PE-Fondsen (bedragen in Euro's)	Commitment		Opgeroepen (Capital Calls)	Restant Commitment	Uitgekeerd (Distributions)	Valuta	Opgeroepen in 2016	Uitgekeerd in 2016
	Aangegaan	Bedrag						
Robeco Inst. European Private Equity Fund I	29-4-2003	16.000.000	10.836.380	5.163.620	24.311.097	EUR	0	1.447.005
Robeco Inst. European Private Equity Fund I *		4.000.000	2.709.096	1.290.904	6.077.773	EUR	0	361.750
Robeco Inst. European Private Equity Fund II	25-2-2005	16.000.000	16.000.000	0	15.110.053	EUR	0	3.146.608
Robeco Clean Tech Private Equity II	22-12-2006	12.000.000	12.000.000	0	0	USD	0	0
Robeco Responsible Private Equity II	26-5-2009	20.000.000	20.000.000	0	0	EUR	3.589.492	0
Robeco SAM European Mid-Market IV **	4-6-2015	20.000.000	2.464.625	17.535.375	0	EUR	1.335.000	0

* Betreft een secundaire positie aangekocht in 2016.

** Indien het fonds een omvang bereikt van meer dan € 100 miljoen zal een additioneel commitment worden aangegaan van € 10 miljoen.

In 2016 heeft het fonds een extra commitment afgegeven in het Nederlandse hypothekenfonds van SyntusAchmea (SAREF) ter grootte van € 6 miljoen en een commitment van € 39 miljoen in het Nederlandse woninghypothekenfonds van Nationale Nederlanden IP. Eind 2016 stonden deze commitments nog volledig open.

Performance vastrentende waarden

De vastrentende beleggingen zijn verdeeld in een 'matching' portefeuille en 'overige vastrentende waarden'.

Matching portefeuille

De matching portefeuille bestaat uit staatsobligaties uitgegeven door Nederland, Duitsland en Frankrijk, swaps en liquiditeit. Deze beleggingen zijn niet gekozen voor het behalen van extra rendement maar in eerste aanleg bedoeld ter afdekking van het renterisico dat het fonds loopt als gevolg van de marktwaardering van haar verplichtingen. Het rendement hierop bedroeg in 2016 16%.

Daarnaast wordt belegd in Nederlandse woninghypotheken, via een fonds van SyntusAchmea. Het rendement van dit fonds wordt afgezet tegen een mandje van renteswaps met een vergelijkbare looptijd als de hypotheken. Het rendement van deze belegging bedroeg in 2016 2,5%. Het benchmarkrendement bedroeg 2,3%.

Matching portefeuille

	In Euro's	In procenten van totaal belegd vermogen
Staatsobligaties, Interest Rate Swaps en Liquiditeiten	214.980.906	21,9
Nederlandse Woninghypotheken	51.165.892	5,2

Overige Vastrentende waarden portefeuille

De overige vastrentende waarden betreft onder andere obligaties die zijn uitgegeven door bedrijven die volgens kredietbeoordelaars een goede kredietkwaliteit hebben ('Investment Grade'). Daarnaast belegt het BPL in obligaties van uitgevers met een lagere kredietkwaliteit. Dit betreft zowel bedrijven ('High Yield') als opkomende landen ('Emerging Debt'). De Emerging Debt obligaties zijn uitgegeven in lokale valuta. De rendementen van de verschillende fondsen zijn weergegeven in onderstaande tabellen. De benchmarks zijn representatieve (marktwaarde-gewogen) indices.

Investment Grade Credit Fondsen

Rendement	Bluebay Euro Investment Grade	Robeco Euro Credit
Fonds	5,3%	3,5%
Benchmark	4,7%	4,7%
Excess Return	0,6%	-1,2%
In deze assetcategorie werd eind 2016 belegd (procenten van totaal belegd vermogen):		
	8,8%	8,7%

	High Yield Fondsen		Emerging Debt Fonds
Rendement	Logan Circle Us High Yield	Robeco European High Yield	Stone Harbor
Fonds	23,1%	10,8%	12,9%
Benchmark	20,6%	10,1%	13,3%
Excess Return	2,5%	0,7%	-0,4%
In deze assetcategorie werd eind 2016 belegd (in procenten van totaal belegd vermogen):			
	2,9%	2,4%	3,9%

Vooruitzichten financiële markten

Voor de visie van de Robeco Asset Management (Integraal vermogensbeheerder) wordt verwezen naar bijlage 6.

Strategische assetmix en benchmarkverdeling

Strategische normportefeuille luidt eind 2016 als volgt:

	Deelportefeuille	Strategische Normportefeuille	Bandbreedte portefeuille t.o.v. uitgangsnorm	Benchmark
Liability Hedging Portefeuille	Vastrentende Waarden	57,5%	+ en -/- 5,0%-pnt	
	Maatwerk LDI-fonds	22,0%	+ en -/- 7,5%-pnt	Portefeuille benchmark
	Liquiditeit	0,5%	+ en -/- 1,0%-pnt	Eonia
	Overige Vastrentende Waarden	35,0%		
	Woninghypotheken	5,0%	+ en -/- 5,0%-pnt	Barclays Customized PHF Maturity Profile Swap Index
	Bedrijfsobligaties	20,0%	+ en -/- 5,0%-pnt	Barclays Euro Aggregate Corporate Index
Rendementsportefeuille	Emerging Market Debt (LC)	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	JP Morgan GBI-EM Global Diversified Index
	High Yield obligaties	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	• 50% Barclays Pan-European HY Index, issuer cap 3%, ex Financials • 50% Barclays US HY Index, issuer cap 2%
	Zakelijke waarden	37,5%	+ en -/- 5,0%-pnt	
	Aandelen Wereldwijd Market Cap	7,5%	+ en -/- 5,0%-pnt	MSCI World Net Total Return Index
	Aandelen Wereldwijd Low Volatility	10,0%	+ en -/- 5,0%-pnt	MSCI Minimum Volatility Net Total Return Index (EUR optimized)
	Aandelen US Value	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	Russell 3000 Value Index
	Aandelen Noord-Amerika Market Cap	3,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	MSCI North America Net Total Return Index
	Aandelen Wereld ex Noord-Amerika Market Cap	7,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	MSCI EAFE Net Total Return Index
	Aandelen Emerging Markets	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	MSCI Emerging Markets Net Total Return Index
	Alternatieve Beleggingen	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	
	Private Equity	5,0%	+ en -/- 2,5%-pnt	MSCI Europe Small/Mid-Cap Total Return Index (gross) + 2%
	Totaal	100,0%		

Rebalance beleid

De benchmark van enerzijds vastrentende waarden en anderzijds zakelijke waarden ontwikkelt zich in tijd op open basis (beweegt mee met de markt). Zodra de zich op open basis ontwikkelde procentuele verdeling (benchmark) van zakelijke waarden of vastrentende waarden per maandultimo meer dan 5%-punt afwijkt van de normgewichten, wordt de benchmarkweging teruggebracht naar de helft van het verschil tussen het huidige benchmarkgewicht en de normgewichten.

Benchmark portefeuille onderdelen

Voor de verschillende onderdelen van de portefeuille gelden eind 2016 de navolgende benchmarks:

	Deelportefeuille	Benchmark
Liability Hedging Portefeuille	Vastrentende Waarden	
	Maatwerk LDI-fonds	Portefeuille = benchmark; reference benchmark is de verplichtingenstructuur
	Liquiditeiten	EONIA
	Overige Vastrentende Waarden	
	Woninghypotheken	Barclays Customized PHF Maturity Profile Swap Index
	Bedrijfsobligaties	Barclays Euro Aggregate Corporate Index
Rendementsportefeuille	Emerging Market Obligaties (LC)	JP Morgan GBI-EM Global Diversified Index
	High Yield obligaties	• 50% Barclays Pan-European HY Index, issuer cap 3%, ex Financials, hedged to Euro • 50% Barclays US HY Index, issuer cap 2%
	Zakelijke waarden	
	Aandelen Ontwikkelde Markten Market Cap	MSCI World Net Total Return Index
	Aandelen Ontwikkelde Markten laag-risico	MSCI Minimum Volatility Net Total Return Index (EUR optimized)
	Aandelen US Value	Russell 3000 Value Index
	Aandelen Noord-Amerika Market Cap	MSCI North America Net Total Return Index
	Aandelen Ontwikkelde Markten ex Noord-Amerika Market Cap	MSCI EAFE Net Total Return Index
	Aandelen Opkomende Markten	MSCI Emerging Markets Net Total Return Index
	Alternatieve Beleggingen	
	Private Equity	MSCI Europe Small/Mid-Cap Total Return Index (gross) + 2%

Algemene restricties

De beleggingen kunnen plaatsvinden in fondsen van de Integraal vermogensbeheerder, alsmede in fondsen van derde vermogensbeheerders en door de Integraal vermogensbeheerder of derde vermogensbeheerder discretionair beheerde directe beleggingen ("gesepareerd depot"). Het bestuur laat zich hierbij adviseren door de Integraal vermogensbeheerder. Het selectie- en monitoringsbeleid van de Integraal vermogensbeheerder is beschreven in de ABTN.

Het gebruik van derivaten, zoals swaps, swaptions, futures en valutatermijncontracten, ten behoeve van de afdekking van het renterisico en de invulling van de afdekking van de valuta's wordt toegestaan. De exposure van deze derivaten wordt opgeteld bij de waarde per beleggingscategorie. De voor de verschillende beleggingscategorieën geldende bandbreedtes dienen daarbij te allen tijde in acht te worden genomen.

Het gebruik van derivaten binnen gesepareerde depots wordt per onderliggend gesepareerd mandaat vastgelegd.

Renteafdekking

Het BPL maakt gebruik van een dynamische renteafdekking, waarbij het beoogde renteafdekkingsniveau afhankelijk is van de 20-jaars rente en de actuele stand van de UFR dekkingsgraad. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de onderstaande staffel.

Staffel dynamische renteafdekking

20 jaarsrente / actuele UFR	Actuele dekkingsgraad			
	100%	105%	10%	115%
1,0%	40%	30%	20%	10%
1,5%	50%	40%	30%	20%
2,0%	60%	50%	40%	30%
2,5%	70%	60%	50%	40%
3,0%	80%	70%	60%	50%
3,5%	90%	80%	70%	60%
4,0%	100%	90%	80%	70%

De staffel dient als signaleringsniveau voor het vaststellen van de normafdekking. De normafdekking bedroeg in 2016 40%. Bij de normafdekking geldt een bandbreedte van -5% en +5%.

Voor de renteafdekking wordt gebruik gemaakt van een LDI maatwerkfonds van Robeco. Dit fonds maakt daarvoor gebruik van Euro Staatsobligaties (AAA en AA) en swaps. Daarnaast dragen ook beleggingen in bedrijfsobligaties en Nederlandse woninghypotheken bij aan het afdekken van het renterisico.

Valutarisico

In de portefeuille worden de valuta-exposure in US Dollar (USD), Australische Dollar (AUD), Hong Kong Dollar (HKD), Japanse Yen (JPY), Britse Pond (GBP) en de Zwitserse Frank (CHF) voor 100% afgedekt naar de Euro op basis van de benchmarkexposure. Het resterende valutarisico in overige valuta's wordt niet afgedekt naar de Euro. De afdekking van de genoemde valuta's geschiedt met behulp van valutatermijncontracten met een looptijd van 1 maand.

Leverage

Als basisuitgangspunt geldt dat opbouw van leverage in de portefeuille door middel van directe beleggingen in derivaten in beginsel niet wordt toegestaan.

Uitzondering hierop vormen de beleggingen in instrumenten die als doel hebben het balansrisico uit hoofde van de langlopende verplichtingen te reduceren, zoals renteswaps.

Beleggingen in fondsen die gebruik maken van leverage zijn toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Er kunnen hieruit voor het fonds geen verplichtingen ontstaan die de waarde van de deelneming in de betreffende fondsen te boven gaan (i.e. maximaal verlies = participatiewaarde);
- het gebruik van leverage heeft tot doel om op efficiënte wijze invulling te geven aan de beleggingsstrategie van de fondsmanager en past bovendien binnen het geldende risicobudget voor actief beheer.

Securities Lending

Het bestuur heeft de voorkeur voor fondsen die geen gebruik maken van securities lending. Indien toch is/wordt gekozen voor een fonds dat gebruik maakt van securities lending, dan is dat uitsluitend toegestaan onder een aantal strikte voorwaarden, die ten doel hebben het risico te beperken.

Tracking error

Gestreefd wordt naar een ex-ante tracking error op pensioenfondsniveau van maximaal 3,5%, waarbij de beleggingen in private equity buiten beschouwing worden gelaten, omdat het meten van tracking error hierbij niet kan c.q. niet zinvol is. Op beleggingsfondsniveau geldt de ex-ante tracking error die in de prospectus of voorwaarden van het betreffende fonds staat vermeld c.q. met de externe vermogensbeheerder is overeengekomen.

Ten aanzien van de beleggingen in de genoemde categorieën gelden de volgende regels:

- *Categorie aandelen*

In meerderheid is gekozen actief beheer teneinde een hoger rendement te behalen dan de benchmark.

- *Categorie Private Equity*

Er wordt uitsluitend belegd in "fund of funds". Het pensioenfonds streeft er naar om voor 5% van het vermogen in Private Equity te beleggen. De opbouw van de Private Equity kan enige tijd in beslag nemen en zal uit meerdere aankopen bestaan. Wanneer besloten wordt het aanwezige belang in Private Equity uit te breiden, zullen de gelden hiervoor onttrokken worden uit de belegging in wereldwijde aandelen.

- *Categorie vastrentende waarden*

De doelstelling is om door middel van actief beheer een hoger rendement te behalen dan de benchmark. Er wordt belegd in de door de integraal vermogensbeheerder geadviseerde fondsen/externe vermogensbeheerder(s).

- *Leningen aan registerloodsen*

Een deel van het BPL-vermogen wordt gebruikt voor in het verleden aangegane leningen met (startende) registerloodsen in verband met hun kapitaalinbreng in de maatschap(pen). Het vraagt daarvoor een rentevergoeding ten bedrage van de eurobasisrente plus 2%-punt (of een vergelijkbare rentemaatstaf). Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het BPL onderkent de Principles for Responsible Investment. Bij de selectie van vermogensbeheerders kiest het fonds bij voorkeur managers die de UN-PRI hebben ondertekend. Daarmee geeft het BPL uitdrukking aan het belang dat wordt gehecht aan Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Per eind december hadden c.q. hebben alle geselecteerde vermogensbeheerders, inclusief de Integraal vermogensbeheerder, de UN-PRI ondertekend.

Het bestuur heeft maatregelen getroffen om te voorkomen dat wordt geïnvesteerd in ondernemingen die controversiële wapens, waaronder clustermunities produceren, verkopen of distribueren.

Hiertoe is een lijst vastgesteld van bedrijven die om die reden door het pensioenfonds worden uitgesloten. Deze lijst is tot stand gekomen op basis van een advies van de Integraal vermogensbeheerder, Robeco Institutional Asset Management.

Minimaal één keer per jaar, maar indien nodig vaker, zal de Integraal vermogensbeheerder adviseren over de bedrijven die op deze 'uitsluitingslijst' zouden moeten worden opgenomen. De 'uitsluitingslijst' wordt toegepast op alle beleggingen van het BPL, met dien verstande dat bij beleggingen in fondsen een gecombineerd exposure naar alle uitgesloten bedrijven gezamenlijk wordt toegestaan van maximaal 5% per beleggingsfonds.

Pensioenen

Premies

Premies (x 1.000 Euro)	2016	2015
Ontvangen premie	10.723	10.919
Gedempte kostendeekkende premie	10.775	8.773
Zuivere kostendeekkende premie	14.020	12.335

In onderstaande tabel wordt zowel de zuivere als de gedempte kostendeekkende premie uitsplitst weergegeven:

Kostendeekkende premie (x 1.000 Euro)	Zuiver	Gedempt
Actuarieel benodigd voor inkoop, incl. excassokosten	10.255	9.309
Risicopremie overlijden	428	393
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	809	809
Opslag voor vereist eigen vermogen	2.264	0
Opslag voor uitvoeringskosten	181	181
Resultaat op kosten	83	83
Totaal	14.020	10.775

Volgens de geldende Pensioenstatuten wordt de feitelijke premie jaarlijks op 1 januari verhoogd met de ontwikkeling van de Consumenten Prijsindex (CPI). De met deze index verhoogde premie wordt vervolgens getoetst aan de gedempte kostendeekkende premie. De premie per 1 januari wordt vastgesteld op het hoogste niveau van genoemde twee premies.

De feitelijke premie is over 2016 lager dan de gedempte kostendeekkende premie (berekend op basis van het reële fondsrendement, exclusief resultaat op kosten en lager dan de zuivere kosten-dekkende premie (berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2015).

Ontwikkeling dekkingsgraad

Actuele dekkingsgraad

In 2016 is de actuele dekkingsgraad gedaald van 104,3% naar 103,5% In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de dekkingsgraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

Ontwikkeling actuele dekkingsgraad (in procenten)

1-1-2016	104,3
Premies	-0,2
Uitkeringen	0,2
Toeslagen	0
Rendement	4,4
Wijziging rente	-3,9
Overig	-1,3
31-12-2016	103,5

- In 2016 is de feitelijke premie gebaseerd op de gedempte kostendeekkende premie. De betaalde premie in combinatie met de pensioenopbouw heeft een negatief effect gehad op de dekkingsgraad van 0,2%.
- Het verrichten van uitkeringen heeft in 2016 een positief effect gehad op de dekkingsgraad van 0,2%.
- In 2016 is door het bestuur besloten om geen toeslag te verlenen.
- Door het in 2016 behaalde rendement (exclusief renteafdekking) is de dekkingsgraad per saldo toegenomen met 4,4%. Dit percentage is als volgt afgeleid: In 2016 is een netto rendement van 8,6% behaald. De afdekking van de rente heeft een positief invloed gehad op het rendement. Wanneer geen rekening gehouden wordt met het resultaat door renteafdekking schatten wij het rendement op circa 4,1%. Dit percentage ligt hoger dan de benodigde interesttoevoeging aan de voorziening (circa -/- 0,060%). Per saldo heeft het rendement, na aftrek van de benodigde interest toevoeging, een positief effect op de dekkingsgraad gehad van 4,4%.
- Het BPL kent een dynamische staffel met betrekking tot de renteafdekking. De renteafdekking is afhankelijk van de 20-jaars rente en de actuele dekkingsgraad van het fonds. Gedurende het boekjaar was het renterisico voor 40% afgedekt. De renteafdekking is gebaseerd op de zuivere rentetermijnstructuur, terwijl de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, waarbij rekening gehouden wordt met de Ultimate Forward Rate (UFR). De wijziging van de rente heeft naar schatting een negatief effect gehad op de dekkingsgraad van 3,9%.
- De "overige oorzaken" is een saldobest of van het resultaat op mutaties, het resultaat op kanssystemen (sterfte en arbeidsongeschiktheid), wijziging kostenvoorziening en correcties. Verder is het effect van de wijziging van de sterftecijfers en de ervaringssterfte in deze post meegenomen.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2016 gedaald van 105,5% naar 100,1%. De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld als het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Dekkingsgraad (in procenten)

	2016
Januari	98,6
Februari	96,3
Maart	99,3
April	100,9
Mei	100,5
Juni	100,1
Juli	99,7
Augustus	100,0
September	99,9
Oktober	99,9
November	102,0
December	103,5
Som dekkingsgraden afgelopen 12 maanden	1200,7
Beleidsdekkingsgraad: $1200,7/12=$	100,1

Bij de vaststelling van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden met het totale vermogen en de totale technische voorzieningen.

Reële dekkingsgraad

Met ingang van boekjaar 2015 dienen pensioenfondsen naast de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad tevens de reële dekkingsgraad te rapporteren aan DNB. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de huidige beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 6,75%.

De reële dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per ultimo 2016 82,8%.

Ontwikkeling voorziening

De technische voorziening voor risico van het BPL is in 2016 toegenomen met 60.481. De toename wordt vooral veroorzaakt door de wijziging van de rentetermijnstructuur. De toename van de voorziening voor risico van het BPL kan als volgt worden uitgesplitst:

Ontwikkeling Voorziening (x 1.000 Euro)	2016	2015
Technische voorzieningen voor risico fonds begin boekjaar	877.019	852.101
Toename		
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw (coming service)	10.255	9.025
Inkomende waardeoverdrachten	119	10
Inkoop uit flexioen	406	477
Inkoop uit FLP	0	0
Verleende toeslagen	0	0
Afname		
Benodigde interesttoevoeging (2016: -0,060% en 2015: 0,181%)	-522	1.525
Uitgaande waardeoverdrachten en afkopen	0	0
Uitkeringen	-33.292	-32.309
Vrijval excassokosten uit voorziening	-499	-242
Wijzigingen		
Vervallen 3-maandsmiddeling	0	-8.759
Wijziging UFR methodiek	0	16.253
Wijziging rentetermijnstructuur	70.858	33.887
Overlijden	1.102	96
Arbeidsongeschiktheid	0	0
Opvoer Schadereserve Zieken	1.758	0
Mutaties en correcties:		
• Correctie beginstand	-3	-1.523
• Wijziging bereikbare aanspraken arbeidsongeschikten a.g.v. wijziging regeling	0	-355
• Vervroegde pensionering	36	-533
• Overige oorzaken	78	228
Wijziging actuariële (sterfte)grondslagen:		
• Wijziging sterftetafel	1.489	0
• Wijziging ervaringssterfte	8.696	0
Wijziging vaststelling leeftijd	0	657
Wijziging opslag voor excassokosten	0	6.481
Totaal toe/afname	60.481	24.918
Technische voorzieningen voor risico fonds einde boekjaar	937.500	877.019

Herstelplan

Per 1 april 2016 is een herstelplan ingediend naar de situatie eind 2015. Uit dit herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2016) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen. Hierdoor was er in 2016 geen korting van pensioenaanspraken en -rechten nodig was. Uitgaande van de in het herstelplan gehanteerde veronderstellingen zal naar verwachting de volgende 10 jaren geen korting van pensioenaanspraken en -rechten nodig zijn. De verwachting voor de komende 10 jaar wordt aan het begin van elk jaar opnieuw beoordeeld op basis van de actuele financiële situatie op dat moment en kan daardoor wijzigen.

De toeslagverlening zal naar verwachting de komende jaren zeer beperkt zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen. T.a.v. het herstelplan is verder nog het volgende geconcludeerd:

- De premie draagt negatief bij aan herstel van de dekkingsgraad. Dit komt omdat de premie wordt gedempt op basis van verwacht rendement. De premiedekkkingsgraad blijft achter op de dekkingsgraad, waardoor de premie negatief bijdraagt aan de dekkingsgraad.
- Het herstelplan is gebaseerd op de aannames zoals voorgeschreven door DNB. Hierin is onder andere sprake van een verwachte stijging van de rente en wordt er geen rekening gehouden met de verwachte daling van de UFR. De rentetermijnstructuren voor de komende jaren worden namelijk afgeleid van de forward rentes uit de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2015.

Op 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. In 2016 is de financiële situatie van het fonds naar verslechterd. De actuele dekkingsgraad is gedaald van 104,3% naar 103,5%. De beleidsdekkingsgraad bedraagt eind 2016 100,1% (was eind 2015 105,5%). Per 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2017) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen.

Indexatie- en kortingsbeleid

Het bestuur baseert vanaf 2012 de verwachting over indexatie op het herstelplan. De voor 2017 geldende tekst, welke zal worden gebruikt in alle uitingen over indexatie, luidt als volgt:

Verwachting

Uw pensioenfonds heeft een vermogenstekort en heeft daarom een herstelplan opgesteld dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank. Op grond van dit herstelplan zal naar verwachting de toeslagverlening de komende jaren zeer beperkt zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen.

Uw pensioenfonds probeert ieder jaar uw pensioen/opgebouwde pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. De opgebouwde pensioen zijn per 1 januari 2017 met 0,00% verhoogd. Of u in de toekomst nog evenveel kunt kopen met uw pensioen hangt af van de toeslagverlening en de stijging van de prijzen. De afgelopen jaren waren de toeslagverlening en de stijging van de prijzen als volgt:*

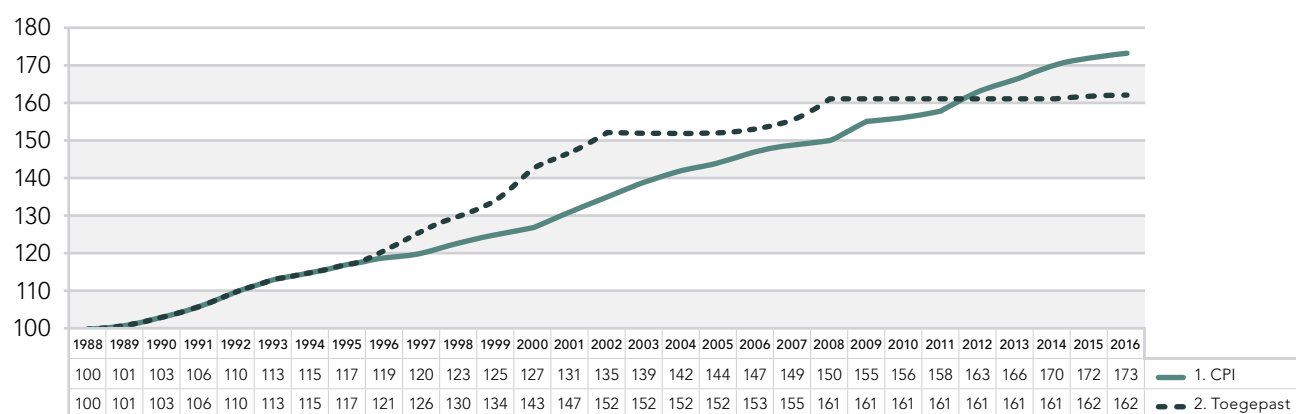
- Over het jaar 2016 met 0,00%. De prijzen gingen toen met 0,60% omhoog.
- Over het jaar 2015 met 0,26%. De prijzen gingen toen met 0,88% omhoog.
- Over het jaar 2014 met 0,00%. De prijzen gingen toen met 2,45% omhoog.
- Over het jaar 2013 met 0,00%. De prijzen gingen toen met 2,30% omhoog.
- Over het jaar 2012 met 0,00%. De prijzen gingen toen met 2,70% omhoog.

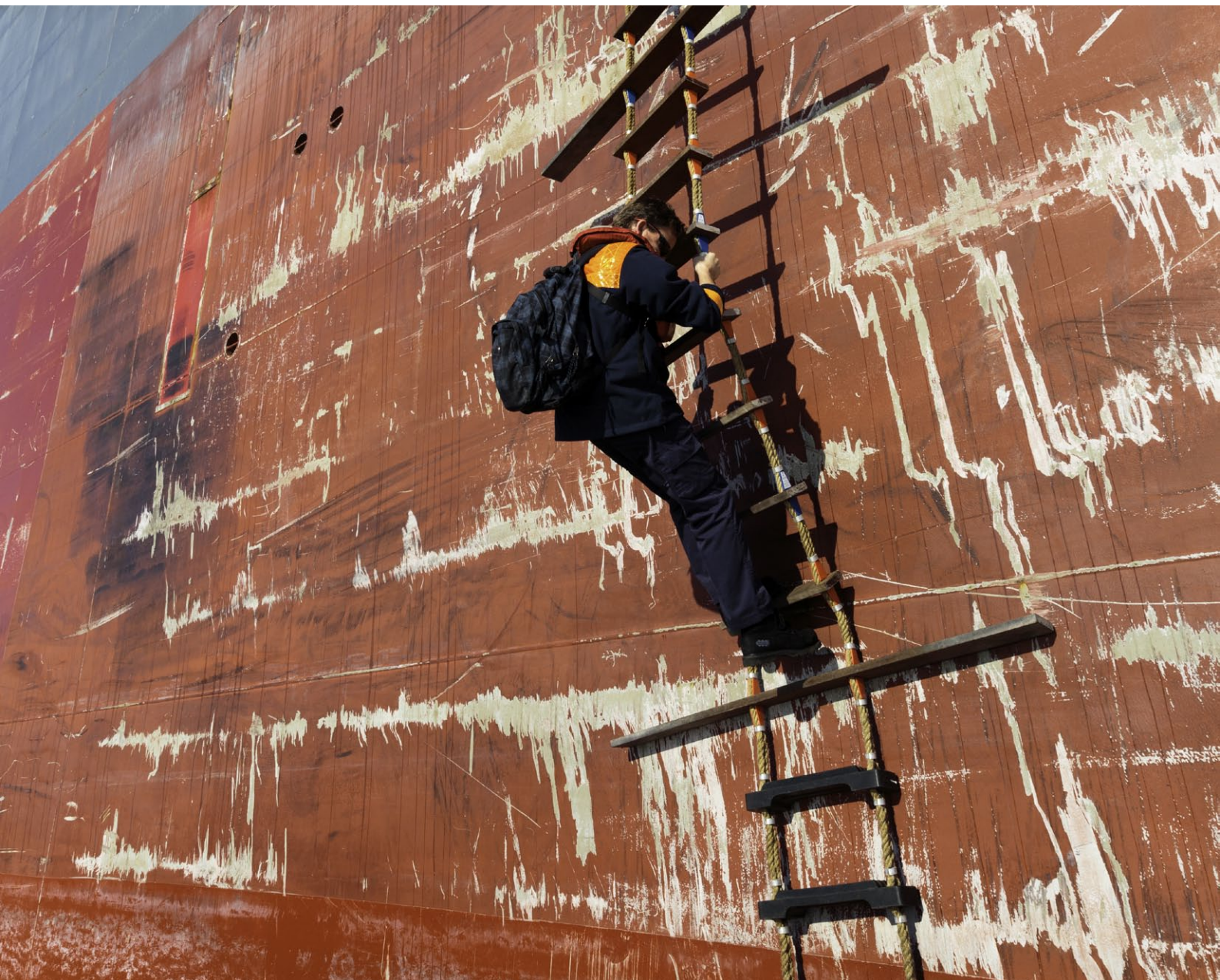
* Deze cijfers zijn overgenomen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het BPL betaalt de toekomstige verhogingen van uw (opgebouwde) pensioen uit beleggingsrendement. U heeft in geval van een verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst. Het BPL verwacht dat de toeslagverlening de komende jaren zeer beperkt zal zijn.

De (opgebouwde) pensioenen kunnen in uitzonderlijke gevallen ook worden verlaagd. De afgelopen jaren zijn de (opgebouwde) pensioen niet verlaagd. Op grond van het geldende herstelplan zal naar verwachting in de komende 10 jaar uw pensioen niet hoeven te worden verlaagd. De verwachting voor de komende 10 jaar wordt aan het begin van elk jaar opnieuw beoordeeld op basis van de actuele financiële situatie op dat moment en kan daardoor wijzigen.

Indexering 1988 t/m 2016 in vergelijking met stijging consumenten prijsindex (CPI)

Risicobeleid

Risicobeleid

Doelstellingen en uitgangspunten

Het risicomanagement van het BPL is gericht op het beheersen van risico's die het realiseren van de strategische doelstelling kunnen belemmeren. De strategische doelstelling van het BPL is het verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen ter zake van ouderdom, beroepsongeschiktheid en overlijden aan deelnemers en gewezen deelnemers en/of hun of partners en kinderen, overeenkomstig de bepalingen van de Pensioenstatuten of pensioenreglement en de statuten.

Risicohouding

Het bestuur van het BPL heeft een risicobewuste houding. Het BPL heeft haar pensioenambitie gedefinieerd om er naar te streven nominale aanspraken waardevast na te komen. De risicohouding van het BPL is beschreven op bladzijde 29 en bestaat uit een aantal kwalitatieve overwegingen en kwantitatieve grenzen en bandbreedtes.

Het BPL categoriseert de risico's op basis van de risicocategorieën van FIRM:

Risico-categorie	Risico-item	Koppeling aan doelstellingen
Matching-/renterisico's	Algemeen Rente Valuta Liquiditeit Inflatie	Beheersen: Enig risico is benodigd om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Marktrisico's	Algemeen Marktliquiditeit Prijsvolatiliteit Concentratie en correlatie	Beheersen: Enig risico is benodigd om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Kredietrisico's	Concentratie en correlatie Default probability Loss given default Exposure at default	Beheersen: Enig risico is benodigd om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Verzekeringstechnische risico's	Sterfte Arbeidsongeschiktheid	Accepteren en beheersen i.v.m. solidariteit binnen beroepsgroep
Omgevingsrisico's	Afhankelijkheid Reputatie Ondernemingsklimaat	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Operationele risico's	Algemeen Informatie Kosten Personeel	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Uitbestedingsrisico's	Continuïteit bedrijfsvoering/kwaliteit dienstverlening Kwaliteit dienstverlening	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
IT-risico	Strategie en beleid Beveiliging Beheersbaarheid Continuïteit	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Integriteitsrisico's	Onoorbaar handelen Voorwetenschap Benadeling derden Witwassen Terrorismedfinanciering Fraude Belangenverstrengeling	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Juridische risico's	Wet en regelgeving Naleving Aansprakelijkheid Afdwingbaarheid contracten	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.

In de onderstaande tabel worden de classificaties van de risico's weergegeven voor beheersing (bruto) en na beheersing (netto).

		Bruto risico		
		Laag	Midden	Hoog
Netto risico	Laag	• Marktliquiditeit • Prijsvolatiliteit • Geen of onvolledige premiebetaling • Beleggingen niet in lijn met maatschappelijke normen • Reputatieschade door ontwikkelingen beroeps-groep • Kritische houding t.o.v. externe leveranciers • Belangenverstrengeling • Onjuistheden in communicatie • Afdwingbaarheid contracten	• Renterisico • Valutarisico • Liquiditeitsrisico • Marktrisico: Afwijking werkelijke beleggingsmix t.o.v. strategische mix • Onvoldoende zich op gevolgen extreme marktomstandigheden • Concentratie en correlatierisico • Kredietrisico • Verzekeringstechnisch risico • Risico op calamiteiten • Risico op onder druk zetten bestuursleden • Overschrijding begroting • Uitbestedingsrisico • IT-risico • Voldoen aan wet- en regelgeving • Risico dat eigendommen onvoldoende zijn beschermd	• Renterisico: onvoldoende afstemming beleggingen op verplichtingen
	Midden	• Integriteitsrisico	• Niet tijdig ontvangen of verwerken van nieuwe informatie • Onvolledige of onjuiste sturingsinformatie • Vertrek of uitvallen key persons	• Beïnvloeding (financiële) positie door externe besluitvorming (bv. politiek)
	Hoog			• Inflatie-risico

Belangrijke risico's

Het bestuur heeft de in onderstaande tabel weergegeven risico's als belangrijkste bruto risico's voor het BPL geïdentificeerd (top 5). Tevens is in de tabel aangegeven welk netto risico resulteert door de reeds aanwezige beheersmaatregelen.

Risico-categorie	Risico-item	Bruto risico	Netto risico
Matching-/renterisico	Het risico dat het beleggingsbeleid in onvoldoende mate is afgestemd op de verplichtingen van het BPL.	Hoog	Laag
Inflatierisico	Het risico dat de afdekking van inflatierisico's niet in overeenstemming met het vastgestelde beleid plaatsvindt.	Hoog	Hoog
Omgevingsrisico's	Het risico dat de (financiële) positie van het BPL negatief beïnvloed wordt door externe (bijv. politieke en/of Europese) besluitvorming.	Hoog	Midden
Operationele risico's	Het risico dat voor het BPL key persons vertrekken of uitvallen.	Midden	Midden
Operationele risico's	• Niet tijdig ontvangen of verwerken van nieuwe informatie. • Onvolledige of onjuiste sturingsinformatie	Midden	Midden

Het BPL hanteert de volgende beheersingsmaatregelen voor de top 5 risico's:

Matching-/renterisico

- Het Algemeen Bestuur hanteert een getrappt risicosysteem waarbij zowel de absolute- als de relatieve risico's worden bepaald, die uiteindelijk resulteren in de richtlijnen (risicolimieten) voor de fiduciair manager.
- De fiduciair manager beschikt over een degelijk risicomanagement- en complianceproces en rapporteert hierover d.m.v. een ISAE 3402 type II verklaring.
- Periodiek uitgevoerde ALM-studie of scenario-analyse.
- Periodiek uitgevoerde (geactualiseerde) haalbaarheidstoets (inclusief herstelplan).
- Risicodashboard van beleggingsadviseur per kwartaal.
- Week-, maand- en kwartaalrapportages van de vermogensbeheerder met betrekking tot de waarde en samenstelling van het beheerde vermogen.
- Periodieke overleggen tussen het Algemeen Bestuur en de vermogensbeheerder.
- Periodieke evaluatie en aanpassing van het (strategische) beleggingsbeleid.
- SLA-rapportage.
- Jaarlijkse performance evaluatie van de fiduciair manager.
- Jaarlijkse performance evaluatie managersselectie.
- Richtlijnen voor de vermogensbeheerder inzake de bewegingsruimte ten opzichte van benchmark(s) en jaarlijkse bepaling van de strategische benchmark met bijbehorende bandbreedtes voor alle risico's van de gehele portefeuille.
- Beleggingsbeleid is in overeenstemming met de wettelijke prudent person wetgeving.
- (Periodieke) toetsing van de risicobereidheid onder de verzekeren van het BPL door een externe partij.
- Crisisplan.

In de onderstaande tabel wordt het effect van een wijziging van de rente of een tegenvallend rendement op zakelijke waarden op de dekkingsgraad van het BPL weergegeven:

Gevoeligheidsanalyse actuele dekkingsgraad (eenmalige schokken)

Op basis van de DNB-curve (incl. UFR)

In procenten		Verandering Rente (invloed matching portefeuille)				
		-1,0	-0,5	0,0	0,5	1,0
Rendement returnportefeuille	-20,0	86,6	89,5	92,6	96,1	99,7
	-10,0	91,3	94,5	98,1	101,9	106,0
	-5,0	93,6	97,0	100,8	104,8	109,2
	0,0	95,9	99,5	103,5	107,8	112,3
	5,0	98,2	102,1	106,2	110,7	115,4
	10,0	100,6	104,6	108,9	113,6	118,6
	20,0	105,2	109,6	114,4	119,5	124,9

UFR gevoeligheidsanalyse:

Rood : Onder het minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Groen : Boven het Vereist Eigen Vermogen.

Inflatierisico

- Beleid is vastgelegd in een door het Algemeen Bestuur goedgekeurd beleggingsplan.
- Periodieke evaluatie en aanpassing van het (strategische) beleggingsbeleid.
- De toeslagambitie wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur, na overleg met de beroepspensioenvereniging en het Verantwoordingsorgaan. De toeslagambitie wordt door middel van een haalbaarheidstoets vastgesteld.
- Periodiek uitgevoerde ALM-studie of scenario-analyse en jaarlijkse haalbaarheidstoets (inclusief herstelplan).

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- In beleggingsplan het inflatierisico uitgebreider formuleren.

Status:

Dit punt is verwerkt.

Omgevingsrisico: externe invloeden

- ALM studie/scenario-analyse.
- Er is een crisisplan opgesteld.
- Invloed via de Pensioenfederatie.

Operationeel risico: vertrek of uitvallen van key persons

- Het Algemeen Bestuur stelt eisen aan de eigen organisatie en aan de andere organisaties waarmee het BPL zaken doet.
- Het Algemeen Bestuur beoordeelt periodiek de overeenkomsten met uitbestedingspartijen en stelt kwaliteitseisen aan de uitbestedingspartijen, waarbij de Richtlijnen van DNB in acht worden genomen.
- Het Algemeen Bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie, heeft een geschiktheids- en opleidingsplan en een rooster van aftreden. Daarnaast wordt gewerkt met aspirant bestuursleden.
- Er bestaat een noodplan voor onverwachts vertrek manager Frontoffice.

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- Inregelen back-up voor de manager Frontoffice.
- Andere inrichting Frontoffice. Zoveel mogelijk operationele activiteiten elders onderbrengen zodat de manager zich kan richten op bestuurlijke advisering.
- Actualiseren van het Noodplan (vertrek manager Frontoffice).

Status:

De eerste punten zijn gerealiseerd door onderbrengen van deze werkzaamheden bij een externe partij. T.a.v. het derde punt geeft het bestuur besloten om de bestuursondersteuning bij pensionering van de manager Frontoffice in 2019 onder te brengen bij een externe partij. De bedoeling is in 2017 deze partij te selecteren, waarna overdracht en implementatie kan plaatsvinden in 2018.

Operationeel risico: onvolledige of onjuiste informatie, niet tijdig verwerken van informatie

- Het Algemeen Bestuur stelt eisen aan de eigen organisatie en aan de andere organisaties waarmee het BPL zaken doet.
- Het Algemeen Bestuur beoordeelt periodiek de overeenkomsten met uitbestedingspartijen en stelt kwaliteitseisen aan de uitbestedingspartijen, waarbij de Richtlijnen van DNB in acht worden genomen.
- Het Algemeen Bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie, heeft een geschiktheids- en opleidingsplan en een rooster van aftreden. Daarnaast wordt gewerkt met aspirant bestuursleden.
- Participatie in De Kring (beroepspensioenfondsen).
- Aangesloten bij de Pensioenfederatie.
- Deelname aan seminars.
- Communicatiebeleid van het BPL.
- Periodieke performance-evaluatie van uitbestedingspartijen en de (manager) Frontoffice.

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- Het instellen van een balansmanagementcommissie die onder andere rapportages gaat monitoren.

Status:

De commissie is begin 2016 geïmplementeerd.

Gemanifesteerde risico's

Omgevingsrisico

- In 2016 is de technische voorziening voor risico fonds met 1,1% gedaald als gevolg van de aanpassing van de sterftetafel en de aanpassing van de ervaringssterfte.

Operationeel risico

- In 2016 was de termijn van 4 bestuursleden geëindigd. Zij zijn allen herbenoemd met instemming van de NLc en na toetsing door DNB.
- Voorzitter en lid van de balansmanagementcommissie zijn aangesteld na toetsing door DNB.

Wet- en regelgeving

- Een compliance check heeft geleid tot aanpassing van Statuten en Pensioenstatuten van het BPL.

Inflatierisico

- De dekkingsgraad van het BPL was eind 2016 onvoldoende om toeslag te kunnen verlenen. Dit heeft geleid tot een verlaging van de koopkracht van de pensioenen met 0,07%.

Renterisico

- Door een daling van de rente is de dekkingsgraad van het BPL gedaald met 3,8%-punt.

Strategisch risico

- DNB heeft onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel van het BPL.

Status:

Het bestuur heeft inmiddels een rapport opgesteld. De uitkomsten van dit rapport zullen d.m.v. een enquête worden voorgelegd aan deelnemers en gepensioneerden.

Risicomanagement proces

Het risicomanagementproces van het BPL ziet er als volgt uit:

Binnen het BPL wordt het risicomanagementproces op dit moment op de volgende wijze uitgevoerd.

- Jaarlijks bespreekt het Algemeen Bestuur de doelstelling en risicohouding van het BPL. Hierbij wordt naast de missie en strategie stilgestaan bij de pensioen- en beleggingsbeginselen. Er wordt bepaald of de doelstelling en risicohouding nog actueel zijn dan wel moeten worden aangepast.
- Vervolgens worden vooralsnog met name de financiële risico's geïdentificeerd en ingeschat met bijbehorende tolerantiegrenzen en de beheersmaatregelen gedefinieerd.
- Het monitoren en rapporteren over de uitvoering van het risicomanagement en de beheersing van de financiële risico's gebeurt op kwartaalbasis.
- De niet-financiële risico's zijn ingebed in de jaarlijkse activiteiten van het BPL. De risicogebieden zijn verdeeld over de deskundigheidsgebieden binnen het Bestuur en is een planning opgesteld, waarin bestuursvergaderingen worden aangewezen waarin vooraf vastgestelde risico's nader worden uitgediept en besproken.
- De compliance officer rapporteert jaarlijks over de naleving van de gedragscode en de nevenfuncties van de bestuursleden van het BPL.

Werkzaamheden 2016

Opzet integraal risicomanagement: in 2016 is een handboek risicomanagement vastgesteld. Hierin zijn de doelstellingen, uitgangspunten en methodieken van het integraal risicomanagement binnen het BPL in kaart gebracht. Het handboek geeft een aantoonbare adequate beheersing van de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering, de financiële positie en de uitbestedingsrelaties van het BPL in relatie tot de doelstellingen van het BPL en biedt een handvat voor de nadere uitwerking van de risicobeheersing en -monitoring.

Integriteitsrisico: het bestuur heeft onder begeleiding van de compliance officer een systematische integriteitsanalyse gedaan. Er waren uit hoofde hiervan geen acties vereist.

IT-risico: het bestuur heeft door een extern bureau heeft op het punt een nulmeting laten uitvoeren t.a.v. van IT-beveiliging bij partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. Daarbij is het normenkader van DNB als uitgangspunt genomen. Bij de partijen waar het risico hoog is wordt aan het normenkader voldaan. Waar het risico laag en gemiddeld is wordt op basis van de beschikbare gegevens niet voldaan aan het normenkader maar de auditor is van mening dat het BPL aldaar geen hoog risico loopt.

De auditor adviseert wel om de ontvangen assurance-verklaringen aan een nadere check te onderwerpen. De auditor adviseert tevens alle partijen het selfassessment van DNB te laten invullen en bij externe partijen steekproeven te gaan doen.

Focus 2017

In 2017 zullen de volgende punten worden opgepakt:

- Het dashboard financiële risico's zal worden uitgebreid met de niet-financiële risico's;
- Evalueren missie, visie en strategie almede de strategische risico's;
- Beoordelen en waar nodig implementeren bevindingen visitatiecommissie.

Daarnaast zal extra aandacht zijn voor de volgende risico's:

- **Juridisch risico:** de Pensioenstatuten zullen worden aangepast in verband met wijzigingen in de fiscale wetgeving (verschuiving pensioenleeftijd van 67 en aar 68); evalueren bestuurlijke aansprakelijkheid.
- **IT-risico:** follow up nulmeting, opstellen IT-beleid.
- Verzekeringstechnische risico's: in september 2017 bezien of de overlevingsgrondslagen van het BPL moeten worden aangepast.
- **Omgevingsrisico:** er zal een enquête worden gehouden onder de deelnemers en gepensioneerden inzake de toekomstbestendigheid van het BPL. Het communicatiebeleid wordt herzien.
- **Operationeel risico:** onderbrengen bestuursondersteuning bij een externe partij ingaande 2019 i.v.m. pensionering Manager Frontoffice in 2019; hanteren roadmap voor onderscheidende bestuursgremia (BMC, DB, AB en IRM-groepen).
- **Markt- en matchingrisico:** implementatie beleggingsplan 2017 en opstellen beleggingsplan 2018.
- **Integriteitsrisico:** actualiseren gedragscode; regels m.b.t. functioneren als bestuurslid aanscherpen.
- **Uitbestedingsrisico:** processen pensioenbeheer (w.o. UPO) controleren en aanscherpen.

Vooruitzichten

Vooruitzichten

Ontwikkeling geschatte dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad na balansdatum

Geschatte dekkingsgraad (in procenten)

Eind	Actueel	Beleidsdekkingsgraad
Januari	105,0	100,6
Februari	105,7	101,4
Maart	106,6	102,0
April	107,2	102,5
Mei	108,0	103,2

Bestuurszaken

Bestuurszaken

Wijziging bestuurlijke inrichting

Het bestuur van het BPL heeft begin 2016 een balansmanagementcommissie ingesteld met als aandachtsgebied vermogensbeheer en balansmanagement. De instelling van de balansmanagementcommissie is onderdeel van een wijziging van de bestuurlijke inrichting, waarbij de verschillende kennisgebieden zijn verdeeld onder de bestuursleden. Daardoor kan op termijn beter aan de toenemende wettelijke deskundigheidseisen worden voldaan.

De commissie bestaat uit twee bestuursleden:

- P.B. Schoe, voorzitter BMC
- R. de Jonge, lid BMC

Daarnaast neemt een aspirantlid deel aan de vergaderingen:

- A.N.B. Eggink, aspirantlid

Voor benoeming dienen leden van een balansmanagementcommissie getoetst te worden door De Nederlandsche Bank (DNB). Deze toetsing is een stuk strenger dan voor een algemeen bestuurslid en voor de voorzitter van de balansmanagementcommissie is deze nog zwaarder.

Onderdeel van deze toetsing is een gesprek bij DNB met een toetsingscommissie.

De benoemingen van dhr. Schoe en dhr. de Jonge zijn goedgekeurd door DNB.

De commissie wordt ondersteund door een externe beleggingsadviseur en de manager pensioenen, die beiden geen lid zijn van de commissie.

Andere externen, zoals de vermogensbeheerder of de custodian kunnen op uitnodiging van de commissie vergaderingen bijwonen.

Verdeling kennisgebieden binnen het bestuur eind 2016

Bestuurder/functie	1	2	3	4	5	6	7
	De Jonge (voorzitter, lid BMC)	Schoe (secretaris/penning- meester, voorzitter BMC)	Louwerens (lid IRM-groep CR)	Eggink (aspirant lid BMC)	Kazemier** (lid IRM-groep RU en ICT)	Van Kuik (lid IRM-groep CR)	Ruijten (lid IRM-groep RU en ICT)

Kennisgebieden:

1. Besturen van een organisatie			x				x
2. Relevante wet- en regelgeving						x	x
3. Pensioenregelingen en soorten					x	x	
4a. Actuariële aspecten en financiering	x	x		x	x	x	
4b. Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	x	x			x		x
4c. Verslaggeving						x	x
4d. Balansmanagement	x	x		x	x		
4e. Herverzekering	x	x		x	x		
5. Administratieve organisatie en interne controle (AO/IC)		x	x	x	x		
6. Communicatie			x			x	
7. Uitbesteding	x	x	x	x			

Onderzoek toekomstbestendigheid BPL

Het BPL doet periodiek onderzoek naar de rechtvaardiging van haar bestaansrecht. Voor het laatst was dat in 2014. Het bestuur heeft besloten om in de periode 2016-2017 de houdbaarheid van het bedrijfsmodel van het BPL opnieuw tegen het licht te houden, met als doel te onderzoeken op welke wijze de pensioenregeling op middellange en lange termijn het best kan worden uitgevoerd. Hierbij zal expliciet de mening van de deelnemers en gepensioneerden van het BPL worden meegenomen.

Het bestuur heeft een werkgroep, bestaande uit de bestuursleden Kazemier en Van Kuik, ondersteunt door Wittkamp (manager pensioenen) en mevrouw Thissen (actuaris van het fonds, werkzaam bij Sprenkels en Verschuren) gevraagd het onderzoek te verrichten en daarover een rapport op te stellen alsmede een voorstel te doen voor het communicatietraject. De werkgroep heeft het concept rapport in eerste instantie voor een toets op volledigheid voorgelegd aan de Algemene Raad, de VNoL en het verantwoordingsorgaan. Na de verwerking van de suggesties van deze organen is het rapport vastgesteld door het bestuur. Het rapport is begin mei toegezonden aan alle deelnemers en gepensioneerden, te samen met een enquêteformulier. Over het rapport zijn regionale voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Tijdens deze regio-bijeenkomsten is een uitgebreide toelichting op de onderzoeksresultaten en de conclusies van het bestuur gegeven.

Regio	Datum	Tijdstip	Locatie
Scheldemonden	Dinsdag 30 mei	14.30 - 16.30	Soos Vlissingen
Scheldemonden	Woensdag 7 juni	14.30 - 16.30	Soos Vlissingen
Rotterdam-Rijnmond	Dinsdag 23 mei	10.00 - 12.00	Van der Valk Ridderkerk
Rotterdam-Rijnmond	Dinsdag 30 mei	10.00 - 12.00	Van der Valk Ridderkerk
Amsterdam-IJmond	Donderdag 1 juni	10.00 - 12.00	Soos IJmuiden
Amsterdam-IJmond	Maandag 12 juni	10.00 - 12.00	Soos IJmuiden
Noord	Maandag 22 mei	14.00 - 16.00	Van der Valk Hoogkerk

Geschiktheid

Geschiktheids- en opleidingsplan

Het fonds hanteert een geschiktheids- en opleidingsplan. Dit plan is aangepast aan bovenstaande wijziging in de bestuurlijke inrichting.

Dit geschiktheidsplan is gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie inzake geschikt pensioenfondsbestuur en geeft inzicht in de geschiktheid van het bestuur.

Deelname AB-leden aan cursussen, studiedagen en seminars 2016

Datum	Naam organisatie (onderwerp)	De Jonge	Schoe	Van den Berg (tot juli 2016)	Kazemier	Van Kuik	Ruijten	Louwerens	Eggink (vanaf juli 2016 bestuurslid)	Wittkampf (mp)
Cursussen:										
Mei	SPO; Governance Leergang Vermogensbeheer en Beleggingsbeleid, Niveau B	X	X		X					
19-05	SDB; Verdiepingsdag Pension Fund Governance en Communicatie					X		X		
3 & 4-11	SPO; Governance Leergang Vermogensbeheer en Beleggingsbeleid, Niveau B						X			
17 & 18-11	SPO; Governance Leergang Risicomanagement & uitbesteding, Niveau B	X	X							
Seminars:										
14-01	Robeco Outlook 2016	X			X	X		X		X
19-01	PWC; Ontwikkelingen btw-vrijstelling vermogensbeheer	X	X							X
17-02	PGGM; Pensioendialoog verantwoord beleggingsbeleid		X							
16-03	DNB; Bestuurstoetsingen				X					
17-05	Pensioenfederatie; Jubileumcongres				X					
24-05	DNB; Beleggingsonderzoeken en beleggingskennis		X							
16-06	IPE; congres				X					
27, 28 & 29-06	Robeco; Beleggen voor pensioenbestuurders	X						X		
28-06	Robeco; Beleggen voor pensioenbestuurders					X				
07-09	Nedlloyd Pensioenfondsen; Samenwerking tussen pensioenfondsen				X					
08-09	IPFOS; Bestuurders Conferentie					X				
09-09	DNB; Pensioenseminar actuele ontwikkelingen								X	
22-09	Sprekels & Verschuren; Kennissessie IT					X				
16-11	PGGM; Lage rente, beleggen en pensioen	X	X							
01-12	Netspar; Pensioen, kiezen of delen									X
09-12	PWC; Pensioenlezing 2016	X	X							

Evaluatie functioneren bestuur

Elk jaar evalueert het bestuur de individuele leden. In september 2016 heeft een zelfevaluatie van het bestuur plaatsvonden. De bespreking is gestructureerd aan de hand van drie van te voren aangedragen onderwerpen, de uitkomsten van de schriftelijke zelfevaluatie en overgebleven aandachtspunten uit de Leidraad bestuursevaluatie van de Pensioenfederatie. De volgende punten kwamen daarbij aan de orde:

- Verslag zelfevaluatie maart 2015;
- Reflectie op de nieuwe werkwijze;
- Geschiktheid, individueel en collectief;
- Boardroom dynamics;
- Vergaderstukken, voorbereiding en verslag;
- Tijdsbeslag;
- Externe contacten;
- Competenties, individueel en collectief.

Toezicht en verantwoording

Het dagelijks bestuur legt tijdens elke bestuursvergadering verantwoording af aan het algemene bestuur. Het algemeen bestuur legt jaarlijks verantwoording af door middel van het jaarverslag dat op de website, www.bploodsen.nl wordt geplaatst en op verzoek aan (gewezen) deelnemers en gepensioneerden wordt toegezonden.

Op het bestuur wordt toezicht uitgeoefend door het intern toezichtsorgaan (per 1 juli 2014 aangeduid als visitatiecommissie) en het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. De inrichting van deze organen, alsmede hun taken, rechten en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten van het pensioenfonds.

Een onderzoek van de visitatiecommissie vindt jaarlijks plaats. Zie voor het rapport van de visitatiecommissie over 2015 bijlage 2 en de reactie van het bestuur daarop in bijlage 3. Zie voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2015 bijlage 4 en voor de reactie van het bestuur daarop bijlage 5.

Code Pensioenfonds

Het bestuur heeft de Code Pensioenfonds geanalyseerd en getoetst aan het huidige beleid van het BPL. Ten aanzien van de code geldt het principe van "comply or explain". De Code kent 83 normen. Op een aantal punten voldeed het fonds in 2014 niet of nog niet voldoende aan deze normen. Hieronder wordt de stand van zaken m.b.t. tot deze punten weergegeven.

Norm 2

Het bestuur maakt heldere afspraken over zijn beleidsruimte. De afspraken over de beleidsruimte maakt het bestuur met de beroepspensioenvereniging die de pensioenregeling bij het pensioenfonds onderbrengt.

Uitleg in jaarverslag 2015: Het bestuur van het BPL heeft in 2015 met het verantwoordingsorgaan en de beroepspensioenvereniging gediscussieerd over het nieuw Financieel Toetsingskader, de beleidskeuzes die daarbij gemaakt kunnen worden en de consequenties die dit heeft op de premie, toeslagverlening en korting van pensioenaanspraken en -rechten. De resultaten van deze discussie hebben het uitgangspunt gevormd voor de vaststelling van de risicohouding door het bestuur van het BPL. Het bestuur heeft de verkregen input gebruikt om het beleggingsbeleid van het fonds nader te onderzoeken. Dit heeft geleid tot een nadere uitwerking van renteafdeckingsbeleid. De beleidskeuzes zijn, na overleg met en positief advies van het verantwoordingsorgaan, nader uitgewerkt in de ABTN die vervolgens bij De Nederlandsche Bank is ingediend.

Stand van zaken: in het verslagjaar is de beleidsruimte niet gewijzigd. Wel is het bestuur in het verslagjaar begonnen met onderzoek naar de rechtvaardiging van haar bestaansrecht. De uitkomst van dit onderzoek is inmiddels vastgelegd in een rapport, waarover de mening van de deelnemers en gepensioneerden zal worden gevraagd (enquête).

Norm 4

Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.

Uitleg in jaarverslag 2015: de noodprocedure is in overleg met het Verantwoordingsorgaan aangescherpt.

Stand van zaken: de werking van de noodprocedure is in de praktijk getest.

Norm 36

Het bestuur bevordert dat de dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. Met een klokkenluidersregeling kunnen degenen die financieel afhankelijk zijn van de dienstverlener, zonder gevaar voor hun positie rapporteren over onregelmatigheden binnen de onderneming. Dit kan gaan om onregelmatigheden van algemene, van operationele en van financiële aard.

Uitleg in jaarverslag 2015: moet nog worden verwerkt in het uitbestedingsbeleid bij eerstvolgende wijziging en wordt aandachtspunt bij eerstvolgende evaluatie van de uitbestedingspartijen.

Stand van zaken: ongewijzigd.

Norm 47

Het bestuur en het VO leggen bij een vacature de eisen voor de vacante functie vast.

Uitleg in jaarverslag 2015: er waren in 2015 geen vacatures. Dit punt wordt nog door het bestuur aangekaart bij het verantwoordingsorgaan.

Stand van zaken: in 2016 is door het verantwoordingsorgaan een profielschets vastgesteld, welke is gebruikt bij de communicatie over de vacatures in 2017.

Norm 60

De zittingsduur van een bestuurslid is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.

Uitleg in jaarverslag 2014: in afwijking op de Code is in de Pensioenverordening bepaald dat een bestuurslid maximaal drie keer kan worden herbenoemd. Gelet op eisen die aan een bestuurder van een pensioenfonds worden gesteld en de relatief kleine groep van beroepsgenoten waaruit nieuwe bestuursleden in het geval van het BPL moeten worden geworven acht het bestuur drie herbenoemingen verdedigbaar.

Stand van zaken: het beleid van het bestuur is op dit punt niet gewijzigd.

Norm 67

In het bestuur en het VO zitten ten minste één man en één vrouw.

Uitleg in jaarverslag 2014: de groep waaruit bestuursleden worden geworven bestaat voor meer dan 99% uit mannen. Dit verklaart waarom niet aan deze norm is voldaan.

Stand van zaken: geen verandering.

Norm 68

In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar. Er zijn in deze organen geen bestuursleden van onder de 40 jaar.

Uitleg in jaarverslag 2015: het bestuur bestaat uit loodsen (5) en ex-registerloodsen (2).

Het VO bestaat uit loodsen (2) en ex-registerloodsen (4).

Als gevolg van de vereiste vooropleiding en vaarervaring ligt de gemiddeld leeftijd van een startende loods rond de 35 jaar. Dat maakt het erg lastig om een lid van onder 40 jaar te werven.

Stand van zaken: geen verandering

Norm 81

Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden

Uitleg jaarverslag 2015: in de praktijk voldoet het bestuur aan deze norm, maar dit is niet formeel vastgelegd. Het bestuur zal de formele vastlegging op de agenda zetten voor 2016.

Stand van zaken: dit punt is aangehouden voor 2017.

Norm 83

Het bestuur bewaakt dat het pensioenfonds de wet- en regelgeving en interne regels naleeft (steeds compliant is).

Uitleg in jaarverslag 2014: het in control statement (compliance rapportage) is verouderd. Deze wordt in 2016 geactualiseerd en vervolgens jaarlijks aangepast aan de actualiteit.

Uitleg in jaarverslag 2015: bij het schrijven van het jaarverslag was dit project nog lopende.

Stand van zaken: het bestuur heeft in 2016 een externe partij een compliance toets voor de fondsdocumenten (Statuten, Pensioenstatuten, Pensioenverordening voor registerloodsen) laten uitvoeren. Op basis van het door deze partij uitgebrachte rapport zijn de betreffende documenten aangepast.

Klachten- en geschillenprocedure

In het verslagjaar zijn geen klachten bij het bestuur ingediend.

Het BPL en de NLc zijn in 2013 betrokken in een rechtszaak met een FLP-gerechtigde over de vermindering van de FLP-uitkering met de arbeidsongeschiktheidsuitkering die de FLP-gerechtigde ontvangt. De rechtbank heeft in 2014 in eerste aanleg ten aanzien van de betrokken FLP-gerechtigde geoordeeld dat de Financiële verordening Loodswezen op dat punt onverbindend is.

Het BPL en de NLc hebben in 2015 hoger beroep ingesteld tegen die uitspraak.

Op 31 december 2016 was het hoger beroep nog gaande.

Het Hof te Den Haag oordeelde in zijn arrest van 7 februari 2017 dat de Financiële verordening Loodswezen wel verbindend is, de arbeidsongeschiktheidsuitkering mocht volledig in mindering worden gebracht op de FLP-uitkering.

Inmiddels is de uitspraak van het Hof onherroepelijke geworden.

De kosten van de procedure komen ten laste van de FLP-voorziening.

Gedragscode

Het bestuur hanteert een gedragscode. Deze is in 2016 geactualiseerd. De leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan alsmede de manager pensioenen tekenen jaarlijks een verklaring tot naleving.

Compliance

In 2015 heeft het bestuur het Compliance charter en het Compliance program geactualiseerd. Het Compliance Charter bevat de uitgeschreven principes, taken en verantwoordelijkheden inzake compliance voor de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL). Het document belicht het belang dat het BPL hecht aan de inrichting en inbedding van compliance en sluit aan bij de kernwaarden van het BPL.

Onder het Compliance Charter, hangt het Compliance Program, dat de werkwijze van het BPL en de bijbehorende structuur bevat.

In 2016 zijn deze compliance documenten niet gewijzigd.

Compliance officer

Het bestuur heeft het Nederlands Compliance Instituut (NCI) als compliance officer. De taken van de compliance officer zijn vastgelegd in het Compliance program. De compliance officer doet jaarlijks verslag van zijn werkzaamheden aan het bestuur. Zie bijlage 7.

Extern toezicht

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het BPL gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Crisisplan

Het bestuur heeft een financieel crisisplan opgesteld en heeft dit plan in 2016 geactualiseerd. Dit plan bevat een beschrijving van maatregelen die het fonds op korte termijn zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het BPL in gevaar komt.

De in dit financiële crisisplan beschreven maatregelen geven een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een financiële crisis weer. In het geval van een financiële crisis zal het bestuur weloverwogen beslissen of en in welke mate uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen, zoals beschreven in dit plan. Het is immers vooraf onmogelijk om alle facetten van een financiële crisissituatie volledig in te schatten.

Afhankelijk van de dekkingsgraad van het pensioenfonds zal het bestuur achtereenvolgens de volgende maatregelen inzetten:

Beleidsdekkingsgraad	Acties
Fase 1:	
110,0% - 122,5% ¹	• Het beperkt toekennen van toeslagen • Afhankelijk van omstandigheden: mogelijk aanpassen strategische beleggingsmix
Fase 2:	
104,3% ² - 110,0%	• Geen toeslagverlening • Afhankelijk van omstandigheden mogelijk aanpassen strategische beleggingsmix
Fase 3:	
92,0% ³ - 104,3% ²	• Conform fase 2 • Indien deze situatie zich vijf jaar achtereenvolgens voordoet vindt korting van pensioenaanspraken en -rechten plaats
Fase 4:	
85,0% ⁴ - 92,0% ³	• Conform fase 3 • Korting van pensioenaanspraken en -rechten

¹. Beleidsdekkingsgraad waarbij volledige toeslag kan worden verleend eind voorgaande jaar.

². Minimaal Vereist Eigen Vermogen eind voorgaande jaar.

³. Kritische dekkingsgraad eind voorgaande jaar.

⁴. Absolute ondergrens eind voorgaande jaar.

Het bestuur acht het aanpassen van het beleggingsbeleid alleen opportuun indien de economische omstandigheden naar de mening van het bestuur zodanig zijn gewijzigd dat aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk is. Het bestuur ziet een dekkingsgraad van 85% als absolute ondergrens en richt het beleggingsbeleid zodanig in dat de kans dat de dekkingsgraad lager dan 85% wordt zeer beperkt is.

Btw-ontwikkelingen

De pensioensector heeft het afgelopen jaar wederom te maken gehad met een aantal belangrijke btw-ontwikkelingen. Doordat voorbelasting voor een pensioenfonds in principe niet aftrekbaar is, vormt de btw een aanzienlijke kostenpost. Als gevolg van wijzigingen in wet- en regelgeving is de voorbelasting bij pensioenfondsen ook het afgelopen jaar weer verder gestegen. Daarmee is ook het belang om de btw-positie van een pensioenfonds nader te analyseren toegenomen.

Per 1 januari 2015 was de btw-vrijstelling (de 'koopelvrijstelling') voor werkzaamheden met betrekking tot pensioenadministratie al komen te vervallen. De koopelvrijstelling stelt 'btw-vrijgestelde ondernemers' - onder strikte voorwaarden - in staat om diensten binnen een samenwerkingsverband (of 'koopel') uit te besteden zonder dat die uitbesteding leidt tot een btw-kostenpost.

Daarnaast zijn in 2015 begunstigende afspraken ingetrokken op basis waarvan bepaalde dienstverlening tussen aangesloten werkgevers en hun pensioenfondsen buiten de heffing van btw kon blijven. Voor pensioenfondsen betekenen deze wijzigingen een kostenstijging van circa 21% die zich ook in 2016 heeft gemanifesteerd. Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen ('BPL') heeft in een eerder stadium al verschillende acties ondernomen om de mogelijkheden om btw-besparingen te realiseren, veilig te stellen.

Kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds waarvan het beheer is vrijgesteld van btw

Bovenop de ontwikkelingen uit 2015 heeft de Hoge Raad op 9 december 2016 negatief geoordeeld in de zaak van Robeco/PFZW. In deze procedure stond de vraag centraal of een bedrijfstakpensioenfonds voor btw-doeleinden kan kwalificeren als beleggingsfonds, waarvan het beheer is vrijgesteld van btw. De conclusie is dat de btw-vrijstelling slechts zeer beperkt toepasbaar is, waardoor verdere stijging van kosten voor de meeste pensioenfondsen onvermijdelijk lijkt. Veel pensioenfondsen en hun toeleveranciers zoals pensioenuitvoerders, vermogensbeheerders en adviseurs hadden hun rechten op eventuele teruggaaf van btw in het licht van deze procedure veilig gesteld. Het is belangrijk om nu te bepalen hoe met deze opgebouwde rechten om te gaan en wat te doen met de uitstaande bezwaren van pensioenfondsen zelf en hun dienstverleners. Voor het BPL als beroepspensioenfonds lijkt het nog steeds mogelijk om te kwalificeren als gemeenschappelijk beleggingsfonds. Voor de kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds wijkt een beroepspensioenfonds in positieve zin af van andere soorten pensioenfondsen. Voor beroepspensioenfondsen (waarbij de deelnemer aan tevens sponsor van de pensioenregeling is) lijkt het eerder aannemelijk dat kan worden voldaan aan het vereiste dat de deelnemers in het pensioenfonds beleggingsrisico lopen. De Belastingdienst heeft echter in een eerder stadium het BPL geïnformeerd dat zij meent dat het BPL niet kwalificeert als gemeenschappelijk beleggingsfonds. Hieruit volgt dat de enige mogelijkheid die het BPL nog heeft om de kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds te bereiken, via een gang naar de rechter is. Op dit moment is het BPL een dergelijke rechtsgang (mogelijk in combinatie met andere beroepspensioenfondsen) nader aan het onderzoeken.

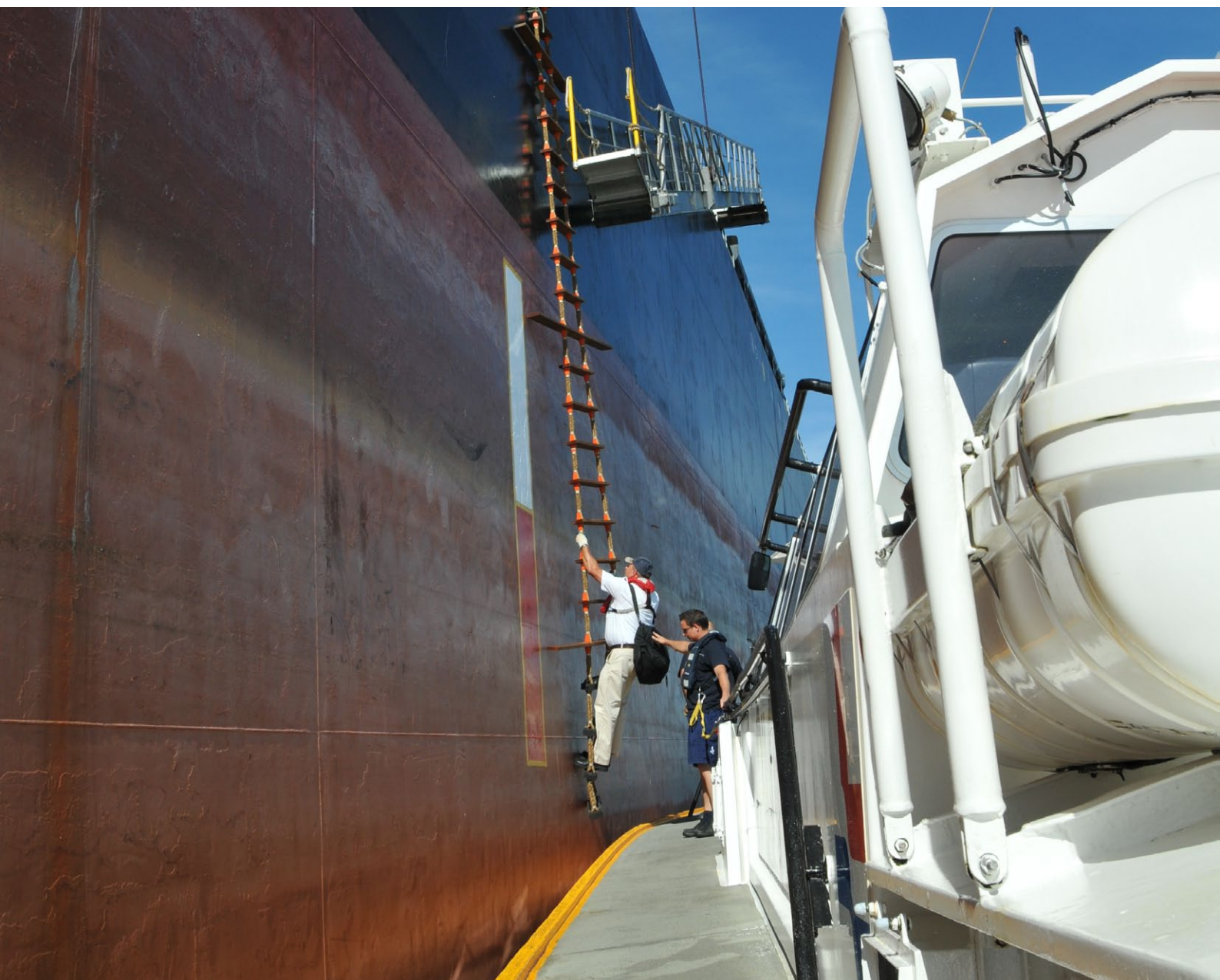
Voor alle pensioenfondsen is het in het kader van bovenstaande gewenst/vereist om bepaalde acties te ondernemen. Het gaat onder andere om acties op het gebied van het aanpassen van de begroting, optimalisatie van het (pro-rata) aftrekrecht waar mogelijk en een eventuele wijziging van de inkoop van diensten om mogelijk op andere wijze tot een btw-voordeel te komen.

Aftrek voorbelasting op operationele kosten

Voor de optimalisatie van het aftrekrecht lijkt de zogeheten PPG-route de mogelijkheid om de toegenomen btw-last ongedaan te maken. Deze gedachte is gebaseerd op een arrest van het HvJ EU (de zaak PPG Holdings), waarin geoordeeld is dat btw op uitvoeringskosten niet kostprijsverhogend mag werken bij de uitvoering van pensioenregelingen voor ondernemers of bedrijfstakken waar de btw normaliter aftrekbaar is. Indachtig dit oordeel hebben inmiddels een aantal fondsen hier de eerste stappen toe gezet en zijn de eerste fiscale procedures op dit vlak gestart. Belangrijk is het voor pensioenfondsen om hun rechten op volledige btw-aftrek voor hun pensioenuitvoeringskosten veilig te stellen in het licht van deze procedures. Het BPL heeft in een eerder stadium de PPG-route met de Belastingdienst besproken. De Belastingdienst heeft bij het BPL aangegeven dat gedachte achter de PPG-route te begrijpen, maar het niet eens te zijn dat deze route leidt tot een recht op aftrek van voorbelasting op operationele kosten. Na deze afwijzing van de Belastingdienst blijft het BPL met de Belastingdienst in gesprek om te kijken welke stappen er nog mogelijk zijn om alsnog de zogeheten PPG-route in te zetten. De verwachting is echter dat een gerechtelijke vervolprocedure nodig zal zijn om de aftrek van voorbelasting op operationele kosten te kunnen effectueren.

Gezien de hoeveelheid pensioenfondsen die bezwaar hebben gemaakt, op basis van bovengenoemde PPG-implementatie tegen de door hen ingediende btw-aangiften, kunnen mogelijk verschillende zogenoemde "class-action" rechtszaken worden gestart waar meerdere pensioenfondsen zich bij kunnen aansluiten. Op deze manier kunnen de kosten van de gerechtelijke vervolprocedures over meerdere pensioenfondsen worden verdeeld. Het BPL zal in overleg met de externe adviseur onderzoek of het zinvol is om tot een vervolprocedure te besluiten of daarbij aan te sluiten.

Kijkend naar alle recente ontwikkelingen en de impact die deze ontwikkelingen hebben op de btw-positie van het BPL, dient het BPL actie te blijven ondernemen, mede om de rechten veilig te stellen en boetes te voorkomen. Omdat fiscale boetes ook consequenties voor bestuurders en (mede)beleidsbepalers kunnen hebben, is het belangrijk dat doorlopend en volledig door het BPL wordt voldaan aan de fiscale (compliance) verplichtingen. De verwachting is dat btw ook het komende jaar van het BPL nog de nodige aandacht zal vragen.

Pensioenbeleid

Pensioenbeleid

Kenmerken pensioenregelingen

Het BPL kent eind 2016 twee verplichte pensioenregelingen:

- a. Pensioenstatuut 1988 (geldend van 1 januari 2015) in combinatie met een bijspaarmogelijkheid;
- b. Pensioenstatuut 2015.

Omschrijving van de Pensioenstatuten

- **Pensioenstatuut 1988 (geldend van 1 januari 2015)**

In dit pensioenstatuut wordt ouderdoms- en partnerpensioen opgebouwd op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Deze pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsregeling.

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875% per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 67 jaar. Bij meer dan 30 deelnemersjaren op pensioendatum wordt de opbouw naar evenredigheid verlaagd.

De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise. De pensioendatum is 65 jaar. Indien het op de pensioendatum te bereiken aantal deelnemersjaren meer is dan 30 jaren, wordt het opbouwpercentage naar rato verlaagd. De leeftijdsjaren van de deelnemer tussen 55 en 65 jaar tellen slechts voor 50% mee.

In deze regeling is naast 70% partnerpensioen en een tijdelijke partnerpensioen ook een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen. De regeling heeft geen actieve deelnemers meer, waardoor er geen recht op arbeidsongeschiktheidspensioen meer kan ontstaan.

De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. Deze premie, die jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld, wordt in principe jaarlijks verhoogd op basis van de CBS-index "CPI alle huishoudens (niet afgeleid)" over de periode van september tot september (hierna: CPI), tenzij de berekende kostendekkende premie tot een hogere verhoging aanleiding geeft. In dat geval wordt de premie vastgesteld op dat kostendekkende niveau, tenzij de NLC anders besluit. In deze laatste situatie wordt de pensioenopbouw gekort. De bij de vaststelling van de premie geldende regels zijn vastgelegd in het Pensioenstatuut.

De bijspaarmogelijkheid in pensioenstatuut 1988 bestaat uit een gedeeltelijk verplichte premie(flexioen)regeling. Voor de uitvoering van de verplichte premie(flexioen)regeling is in 1993 door het BPL een contract gesloten met Robeco, laatstelijk gewijzigd in 2015.

De jaarlijkse premie van de verplichte premie(flexioen)regeling, waarvoor destijds aan diverse deelnemers ontheffing is verleend, was gelijk aan ongeveer 25% van de premie in de basisregeling. Met de invoering van BPL2004 op 1 april 2004 is deze bijspaarmogelijkheid voor deelnemers aan deze regeling vervallen. Elke deelnemer aan BPL2004 had in 2004 de éénmalige mogelijkheid zijn/haar Robeco-saldo in te brengen in de BPL2004-regeling. Degenen, die daar geen gebruik van hebben gemaakt, alsmede de BPL1988-deelnemers, kunnen voor belegging van het bij Robeco aanwezige saldo kiezen uit een aantal beleggingsmogelijkheden. De deelnemers ontvangen verdere informatie omtrent deze bijspaarregeling rechtstreeks van de Robeco-groep. Het saldo op deze rekening kan worden aangewend voor aanvullingen op pensioen(en) uit de basisregeling of op het FLP-pensioen.

De Robeco groep adviseert de (gewezen) deelnemer aan de premie(flexioen)regeling over een verantwoorde afbouw van het risico van zijn beleggingen naar mate de pensioendatum nadert (door middel van adviesmixen). Voorst biedt het reglement de (gewezen) deelnemer de mogelijkheid om de verantwoordelijkheid van zijn beleggingen geheel of gedeeltelijk over te nemen. De Robeco groep volgt voor elke (gewezen) deelnemer de samenstelling van de beleggingsportefeuille en bezielt één keer per jaar of deze zich binnen de grenzen van genoemde adviesmixen bevindt en adviseert betrokkene daarover.

- **Pensioenstatuut 2015**

In dit pensioenstatuut wordt ouderdoms- en partnerpensioen opgebouwd op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Deze pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsregeling.

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875% per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 67 jaar.

De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise.

De deelneming vangt aan op de eerste dag van de maand waarin betrokkene als registerloods is ingeschreven in het Loodsenregister en eindigt met ingang van de (vervroegde) pensioendatum.

De pensioendatum is de eerste dag van de maand waarin de inschrijving van de loods in het Loodsenregister uiterlijk wordt doorgehaald, thans 60 jaar.

In deze regeling is naast 70% partnerpensioen en een tijdelijke partnerpensioen ook een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen.

De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie.

Deze premie, die jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld, wordt in principe jaarlijks verhoogd op basis van de CBS-index "CPI alle huishoudens (niet afgeleid)" over de periode van september tot september, tenzij de berekende kostendekkende premie tot een hogere verhoging aanleiding geeft (zie hoofdstuk 6.4). In dat geval wordt de premie vastgesteld op dat kostendekkende niveau, tenzij de NLC anders besluit. In deze laatste situatie wordt de pensioenopbouw gekort. De bij de vaststelling van de premie geldende regels zijn vastgelegd in het Pensioenstatuut.

Actuariële analyse

Actuariële analyse

Analyse van het resultaat (x 1.000 Euro)

In het boekjaar 2016 is een negatief resultaat behaald van 4.803. In de onderstaande tabel wordt het resultaat uitgesplitst naar de diverse bronnen.

Resultaat op	2016	2015
Wijziging rentetermijnstructuur	-29.607	-42.496
Beleggingsopbrengst versus benodigde interest	37.841	12.955
Premies	-950	90
FLP	-72	-29
Flexioen	53	-34
Waardeoverdracht	-17	2
Kosten	-83	247
Uitkeringen	3	23
Toeslagverlening	0	0
Sterfte	-674	366
Arbeidsongeschiktheid	-949	649
Herverzekering	-52	-51
Aanpassing actuariële grondslagen	-10.185	-7.138
Mutaties en correcties	-111	2.183
Totaal resultaat	-4.803	-33.233

Resultaat door wijziging rentetermijnstructuur

Het BPL kent een dynamische staffel met betrekking tot de renteafdekking. De renteafdekking is afhankelijk van de 20-jaars rente en de dekkingsgraad van het fonds. Gedurende het boekjaar was het renterisico voor 40% afgedekt. De renteafdekking is gebaseerd op de zuivere rentetermijnstructuur, terwijl de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, waarbij rekening gehouden wordt met de Ultimate Forward Rate (UFR).

Gedurende het boekjaar is de rente gedaald wat heeft geleid tot een negatief resultaat van naar schatting 29.607. Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst¹:

- Wijziging marktrente -70.858
- Mutatie beleggingsportefeuille 41.251

Resultaat op beleggingen

Het beleggingsresultaat bestaat uit de beleggingsopbrengsten enerzijds en de benodigde interest op de technische voorziening anderzijds. Over het boekjaar 2016 is een beleggingsrendement behaald van 8,6%. Wanneer het beleggingsrendement door wijziging van de rente hieruit wordt onttrokken, bedroeg het rendement circa 4,1%. Voor de toevoeging van rente aan de technische voorziening was in 2016 -/- 0,060% benodigd. Per saldo is de beleggingsopbrengst na aftrek van de benodigde interest gelijk aan 37.841.

¹ Aangezien de mutaties gedurende het jaar zijn gewaardeerd op basis van de forward rente ultimo 2015, is de uitsplitsing van de renteeffecten berekend naar de situatie eind 2016.

Resultaat op premies

Het resultaat op premies bedraagt -950 en betreft het verschil tussen de voor pensioenopbouw beschikbare premie van 9.305 en de actuarieel benodigde premie voor de basisregeling van 10.255. Vanwege dit negatieve resultaat en het feit dat de premiedekkingsgraad in 2016 lager was dan de dekkingsgraad, heeft de premie negatief bijgedragen aan het herstel van de dekkingsgraad.

Resultaat op flexioen

De gehanteerde omzettingsfactoren zijn gebaseerd op een rente van 2,0% voor de tijdelijke pensioenen en 1,5% voor het levenslang pensioen. In 2016 hebben zeven deelnemers op de (vervroegde) pensioendatum het flexioenkapitaal omgezet in tijdelijke pensioenen. Er wordt een resultaat hierop gemaakt, omdat de feitelijke rente in 2016 hiervan afwijkt.

Resultaat op waardeoverdracht

In 2016 hebben voor twee deelnemers waardeoverdrachten plaatsgevonden. De inkomende waardeoverdrachten betreffen ouderdoms- en partnerpensioenen met een pensioenleeftijd van 67 jaar. In het boekjaar 2015 bestond de stelpost in de technische voorzieningen onder andere uit een in te kopen aanspraak uit een waardeoverdracht. Destijds was de waardeoverdracht voor de betreffende deelnemer niet meegenomen in de aangeleverde jaarwerkbestanden. Voor een andere deelnemer was de waardeoverdracht niet meegenomen in de analyse, omdat niet bekend was bij welke regeling de aanspraak ingekocht moest worden. Beide waardeoverdrachten zijn verwerkt en meegenomen in de primo stand van het boekjaar 2016.

Resultaat op kosten

Op basis van de Wet verplichte beroepspensioenregeling dient in de premie een opslag voor uitvoeringskosten opgenomen te worden, die gebaseerd is op de jaarlijks te betalen uitvoeringskosten verminderd met de vrijgevallen excassokosten. Het resultaat op kosten was in 2016 negatief. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de wijzigingen in de governancestructuur van het fonds, extra juridisch advies, het implementeren van risico management en de toekomstverkenning. Deze kosten zijn in 2016 incidenteel. Echter, de genomen besluiten kunnen een impact hebben op het kosten niveau van de komende jaren. Dit dient aandachtig te worden gemonitord. In onderstaande tabel wordt het resultaat op kosten uitgesplitst.

Resultaat op kosten

Resultaat op kosten	2016	2015
Vrijval uit premie	181	693
Vrijval uit voorziening	499	242
Uitvoeringskosten	-763	-688
Totaal	-83	247

Resultaat op sterfte

Het afgelopen jaar is een negatief resultaat op sterfte behaald. In het onderstaande overzicht wordt het resultaat op sterfte gesplitst in een resultaat op langlevens en een resultaat op kortleven.

Het resultaat op langlevens geeft weer in hoeverre de feitelijke daling van de voorziening langlevens (ouderdomspensioen, ingegaan partnerpensioen en ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen) als gevolg van overlijden overeenkomt met de verwachting op basis van de gekozen overlevingsgrondslagen.

Het resultaat op kortleven (uitgesteld partnerpensioen) wordt bepaald door de feitelijke toename van de voorziening als gevolg van toekenning partnerpensioen te vergelijken met de verwachte toename van de voorziening plus de betaalde risicopremies voor partnerpensioen.

Resultaat op sterfte

	2016	2015	2014
Verwachte vrijval voorziening	-6.422	-6.257	-5.060
Feitelijke vrijval door overlijden (langlevens)	5.760	4.803	3.232
Resultaat langlevens	-662	-1.454	-1.828
Beschikbare risicopremie voorziening	2.836	2.776	2.434
Beschikbare risicokoopsom	428	462	151
Feitelijke vrijval voorziening latent partnerpensioen	2.472	2.065	983
Toename voorziening a.g.v. toekenning partnerpensioen	-5.748	-3.483	-2.282
Resultaat kortleven	-12	1.820	1.286
Totaal sterfteresultaat	-674	366	-542

- Op langlevens is het afgelopen jaar een verlies gemaakt. In 2016 zijn 12 gepensioneerd, één actieve deelnemer en één nabestaande overleden. Dit is gelijk aan het verwachte aantal overlijdensgevallen voor 2016. Het negatieve resultaat op langlevens wordt veroorzaakt door de gemiddelde leeftijd van de overleden deelnemers, welke gelijk is aan 72 jaar. Hierdoor is de feitelijke vrijval in de voorziening door overlijden lager dan de verwachte vrijval in de voorziening door overlijden.
- Op kortleven is een verlies gemaakt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er in 2016 aan 11 partners een partnerpensioen is toegewezen. Dit leidt tot een toename in de voorziening van 5.545. Verder is er voor twee wezen een wezenpensioen ingegaan. Dit leidt tot een toename in de voorziening van 203. Beide zijn opgenomen in "toename voorziening a.g.v. toekenning partnerpensioen".

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid van -949 wordt veroorzaakt doordat de opvoer van de schadereserve zieken in de voorziening voor risico fonds van 1.758 hoger is dan de beschikbare risicopremie van 809. In boekjaar 2015 en voorgaande jaren werd er nog geen schadereserve zieken in de technische voorzieningen meegenomen, omdat er destijds geen zieken bekend waren bij het fonds.

Mutaties en correcties

Het resultaat op mutaties en correcties kan worden uitgesplitst naar de volgende oorzaken:

- Correctie beginstand -3
- Vervroegde pensionering 36
- Overige oorzaken 78

Correctie beginstand

Voor één deelnemer stond de aanspraak op een ouderdomspensioen met pensioenleeftijd 65 ultimo 2015 geboekt onder de categorie ouderdomspensioen met pensioenleeftijd 60. Dit is primo 2016 gecorrigeerd. Voor enkele deelnemers zijn de aanspraken op een uitgesteld bepaald partner pensioen (UBPP) verplaatst. Ultimo 2015 waren de aanspraken gelinkt aan een uitgesteld ouderdomspensioen met onbepaald partnertarief. Primo 2016 zijn deze aanspraken gelinkt aan een ingegaan ouderdomspensioen met bepaald partnertarief.

Vervroegde pensionering

In 2016 zijn dertien deelnemers met (vervroegd) pensioen gegaan. De flexibiliseringsfactoren 2016 zijn gebaseerd op de AG prognosetafel 2014 en een rekenrente van 1,5%. Er wordt een resultaat hierop gemaakt, omdat de feitelijke rente in 2016 hiervan afwijkt.

Overige oorzaken

De overige oorzaken worden onder meer verklaard door het stopzetten en verlenging van enkele wezenpensioen, uitruil van partnerpensioen naar ouderdomspensioen, einde tijdelijk ouderdomspensioen en overige mutaties.

Aanpassing actuariële grondslagen

Ultimo 2016 is overgegaan van Prognosetafel AG2014 naar Prognosetafel AG2016.

Daarnaast is de ervaringssterfte geactualiseerd op basis van de 2016 cijfers met betrekking tot levensverwachting naar opleidingsniveau.

In totaal bedraagt het negatieve resultaat op actuariële grondslagen 10.185.

Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst:

- Aanpassing overlevingstafel -/- 1.489 (circa -0,2% voorziening)
- Aanpassing ervaringssterfte -/- 8.696 (circa -0,9% voorziening)

Pension Fund Governance

Pension Fund Governance

Door de invoering van de Wet verplichte beroepspensioenregeling per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance, 'PFG') verankerd in het wettelijke kader.

Deze Principes zijn per 1 januari 2014 vervangen door de Code Pensioenfondsen.

In 2007 is een verantwoordingsorgaan en een intern toezichtorgaan (afzonderlijk orgaan) ingesteld. Het intern toezichtorgaan heet vanaf 1 juli 2014 visitatiecommissie.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door jaarlijkse visitatie door de visitatiecommissie.

De jaarlijkse visitatie vindt plaats door de visitatiecommissie die bestaat uit ten minste drie onafhankelijke leden. De leden van die visitatiecommissie worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. De leden van de visitatiecommissie worden ontslagen door het bestuur op bindend advies van het verantwoordingsorgaan.

Leden van het bestuur en leden van het verantwoordingsorgaan zijn niet benoembaar als lid van de visitatiecommissie.

Benoeming als lid van de visitatiecommissie vindt plaats voor een termijn van ten hoogste vier jaren. Na afloop van de benoemingstermijn is eenmaal herbenoeming mogelijk.

De visitatiecommissie heeft tot taak:

- a. toezicht te houden op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de Stichting;
- b. toe te zien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De visitatiecommissie legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

Voor de uitoefening van bovengenoemde taken heeft de visitatiecommissie recht op:

- a. alle informatie die het nodig acht om zijn taak goed te kunnen uitvoeren;
- b. overleg met het bestuur, actuaris en accountant.

Het bestuur kan de visitatiecommissie verzoeken in het bijzonder aandacht te besteden aan nader te noemen onderwerpen.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het door het bestuur vastgestelde concept van het jaarverslag, de jaarrekening, alsmede andere informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag van de Stichting opgenomen.

Het verantwoordingsorgaan heeft ten minste de volgende rechten:

- a. het recht op overleg met het bestuur en de visitatiecommissie;
- b. het recht op overleg met de externe accountant en de externe actuaaris;
- c. het recht op informatie;
- d. het recht op een schriftelijke en beargumenteerde reactie op zijn oordeel over het door het bestuur uitgevoerde beleid.

Het verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- a. het beleid inzake beloningen, waaronder begrepen het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- b. het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- c. de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- d. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- e. vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- f. wijzigen van de statuten en pensioenreglementen (waaronder begrepen de Pensioenstatuten van de Stichting);
- g. vaststellen van het jaarverslag;
- h. verminderen van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten;
- i. het vaststellen of wijzigen van herstelplan;
- j. gehele of gedeeltelijke overdracht van pensioenverplichtingen van de Stichting of de overname van pensioenverplichtingen door de Stichting;
- k. liquidatie van de Stichting;
- l. samenvoeging van de Stichting met een ander pensioenfonds;
- m. premie volgend jaar.

Indien het verantwoordingsorgaan van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert, kan het met twee/derde meerderheid van de stemmen besluiten tot het indienen van een verzoek bij de Ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam om:

- a. een onderzoek door een of meer onafhankelijke onderzoekers te bevelen naar het beleid van en de gang van zaken bij het pensioenfonds;
- b. het functioneren van het bestuur als zodanig te toetsen.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden.

De deelnemers en gepensioneerden zijn formeel vanaf 1 juli 2014 evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen in het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd. Deze evenredige samenstelling zal, conform afspraken met het verantwoordingsorgaan, in de loop van 2015 worden gerealiseerd. Het verantwoordingsorgaan bestaat eind 2015 uit 2 leden vanuit de deelnemers, benoemd door de NLc en 4 leden vanuit de gepensioneerden, benoemd door de Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen.

Het bestuur spreekt 1x per jaar met het verantwoordingsorgaan over acties om de competenties van het verantwoordingsorgaan te behouden en/of te verbeteren.

Adviezen verantwoordingsorgaan

In 2016 vergaderde het verantwoordingsorgaan 4x met het bestuur en werd door het verantwoordingsorgaan positief advies uitgebracht over:

- Nieuw herstelplan 2016;
- Invoering noodprocedure;
- Voorstel aanpassing Statuten en Pensioenstatuten;
- Premie 2017;
- Samenstelling visitatiecommissie 2016.

Oordeel verantwoordingsorgaan

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over gevoerde beleid in 2016 is opgenomen in bijlage 4 van dit jaarverslag.

De reactie daarop van het bestuur is opgenomen in bijlage 5 van dit jaarverslag.

Compliance

Beleid

Compliance is het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede van interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het BPL wordt aangetast.

Met compliance beoogt het BPL de integriteit van de verbonden personen (waaronder het bestuur van het BPL, de manager en medewerker van het BPL), het BPL zelf en de verbonden partijen, evenals de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving, te waarborgen en bij te dragen aan een goede reputatie en betrouwbaarheid.

De missie van het BPL is het optimaal behartigen van de belangen van haar deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden. Daarnaast wordt er nadrukkelijk belang gehecht aan een gestructureerde inbedding van compliance. Compliance is volgens het BPL een onmisbare schakel daarin.

Het BPL heeft dan ook als doelstelling het handhaven van de goede reputatie van het BPL binnen het maatschappelijk verkeer door een adequate beheersing van onder andere compliance risico's. Dit brengt specifieke compliance doelstellingen met zich mee voor het bestuur zelf en de externe partijen aan wie het BPL haar primaire processen heeft uitbesteed, mede op het gebied van het voldoen aan interne regelgeving en externe wet- en regelgeving.

Het bestuur van het BPL is en blijft eindverantwoordelijk voor het compliant zijn van het BPL, ook voor de onderdelen die zijn uitbesteed. Het bestuur van het BPL legt hierover verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het intern toezichtorgaan houdt toezicht op de wijze waarop compliance is ingericht en wordt uitgevoerd.

Het bestuur stelt alles in het werk om aan de transparantie- en informatieverplichtingen tegenover de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden te voldoen. Dat betekent dat op verschillende gebieden een aantal waarborgen door het bestuur dient te worden ingebouwd.

Het betreft het inregelen van "goed bestuur", inhoudende:

- Het beschikken over voldoende deskundigheid door bestuursleden (aantoonbaar);
- Het waarborgen van de integriteit en de betrouwbaarheid. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een screeningsbeleid is ingesteld of bij maatregelen inzake belangenverstrengeling of anti-corruptie, inclusief de controle daarop;
- Het implementeren van het Effectentypisch Gedragstoezicht (ETGT) en de bijbehorende gedragscode (gedragscode);
- Het afleggen van duidelijke en aantoonbare verantwoording aan de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden middels een verantwoordingsorgaan;
- Het borgen van de complianceaspecten van uitbesteede activiteiten door heldere afspraken ten aanzien van compliance te maken met contractpartijen;
- Het opstellen van beleid en procedures over de communicatie aan deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden (het inbouwen van kwaliteitswaarborgen).

Belegging compliance taken

De functie van compliance officer wordt vervuld door het Nederlands Compliance Instituut, in de persoon van A. de Jong.

De taken van de compliance officer

- **Uitbesteding**
 - De compliance officer wordt geraadpleegd bij de totstandkoming van uitbestedingscontracten, betrekking hebbende op de primaire processen.
- **Ten aanzien van de gedragscode**
 - Er is een gedragscode vastgesteld en ingevoerd;
 - Deze gedragscode is bekend bij alle verbonden personen;
 - De bestuurders verklaren jaarlijks schriftelijk aan de compliance officer de Gedragscode na te leven en informeren hem door middel van een informatieformulier;
 - Overtredingen van de Gedragscode worden gemeld bij de compliance officer.
- **Uit te voeren acties**

De compliance officer dient de volgende documenten te verzamelen en te administreren:

 - Verklaring + informatieformulier gedragscode (jaarlijks, ondertekend door de verbonden personen);
 - Namenlijst verbonden personen (jaarlijks of bij in-/uitdiensttreding door de compliance officer te actualiseren);
 - Verklaringen van nevenfuncties (jaarlijks, door middel van bovengenoemd informatieformulier, aan te leveren door de verbonden personen);
 - In de bestuursvergadering van het pensioenfonds wordt het onderwerp nevenfuncties en andere mogelijke belangenverstrengelingsissues regelmatig besproken.

Communicatie

Het BPL heeft zijn communicatiebeleid beschreven. Onderdeel van dit beleid is het communicatieplan, waarin gedetailleerd staat beschreven op welke wijze en in welke gevallen met belanghebbenden worden geïnformeerd. Het communicatiebeleid staat op www.bploodsen.nl.

Voor aspirant-registerloodsen wordt in elke regio 1 of meerdere keren per jaar een voorlichtingsbijeenkomst gehouden over het BPL en de inhoud van de pensioenregeling. In 2016 is aan deelnemers en gepensioneerden maandelijks via een nieuwsbrief informatie verstrekt over:

- (beleids)dekkingsgraad
- nieuw herstelplan
- Uniform Pensioenoverzicht
- wijziging van de Pensioenstatuten
- wijziging Statuten
- stand van zaken toekomstdiscussie (2x)
- samenwonen en hoe zit het met partnerpensioen
- invloed markrente op dekkingsgraad
- wijze vaststellen korten
- bestuursmutaties
- instelling balansmanagementcommissie
- brochure 2015 gewijzigd
- jaarverslag en verkort jaarverslag 2015
- reactie op artikel in PensioenPro augustus 2016
- financiële administratie naar PGGM
- aftrekbaarheid lijfrente
- extra pensioen opbouwen
- arbeidsongeschiktheidspensioen
- geen indexatie per 1-1-2017
- partnerpensioen en tijdelijke partnerpensioen.

Nevenfuncties

Het BPL dient verantwoording af te leggen over de door bestuursleden vervulde nevenfuncties. Zie hiervoor de tabel op bladzijde 23.

Kostentransparantie

In navolging van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie - herziene versie 2016 - geeft het BPL hieronder inzicht in de uitvoeringskosten.

Er wordt in genoemde publicaties onderscheid gemaakt tussen de volgende drie kostensoorten:

1. Kosten van pensioenbeheer.
2. Kosten van vermogensbeheer: dit betreft de integrale kosten voor vermogensbeheer, inclusief kosten begrepen in onderliggende fondsen, advieskosten en een deel van de algemene kosten.
3. Transactiekosten: er worden drie categorieën onderscheiden, te weten:
 - in- en uitstapkosten van fondsen;
 - aan- en verkoopkosten bij directe beleggingen;
 - acquisitiekosten.

De gegevens zijn hieronder weergegeven in de door de Pensioenfederatie aanbevolen format.

Uitvoeringskosten

	2016	2015
Kosten pensioenbeheer in Euro's per deelnemer*	599	539
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen**	0,51	0,57
Kosten vermogensbeheer in Euro's (incl. kosten bewaarbank)***	4.950.624	5.500.164
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen (geschat) **	0,10	0,17
Transactiekosten in Euro's	943.768	1.698.311
Totaal kosten vermogensbeheer in % van gemiddeld belegd vermogen**	0,61	0,75
Totaal kosten vermogensbeheer in Euro's	5.894.392	7.198.475
Totaal kosten vermogensbeheer per deelnemer in Euro's	4.627	5.645
Totaal kosten vermogensbeheer in Euro's, uitgesplitst naar beleggings-categorie:		
• Zakelijke waarden	2.345.806	3.113.984
• Vastrentende waarden	2.153.051	2.757.004
• Vastgoed beleggingen	26.868	27.367
• Overige beleggingen	<u>1.368.667</u>	<u>1.300.120</u>
Totaal kosten vermogensbeheer	5.894.392	7.198.475
Rendement:		
• Fonds (netto)	8,6	1,4%
• Benchmark (bruto)	9,8	2,1%

* Hierbij is uitgegaan van de kosten pensioenbeheer van € 763.060 over het boekjaar 2016, respectievelijk € 687.516 over boekjaar 2015. Bij de bepaling van de pensioenuitvoeringskosten in Euro's per deelnemer is uitgegaan van de som van deelnemers, gepensioneerden en ex-partners met een ingegaan ouderdomspensioen (2016:1274; 2015:1275).

** Gemiddeld belegd vermogen in 2016: € 967.861.777.
Gemiddeld belegd vermogen in 2015: € 959.683.545.

*** Kosten bewaarbank waren in 2016 € 149.625, respectievelijk € 160.164 in 2015.

Kosten vermogensbeheer, verschil tussen bestuursverslag en jaarrekening

	2016		2015	
	In Euro's	In %*	In Euro's	In %*
Kosten zoals vermeld in de jaarrekening	2.126.726	0,22	2.058.043	0,22
Kosten vermogensbeheer verwerkt in de waarde van de beleggingen	3.767.666	0,39	5.140.432	0,53
Totale kosten vermogensbeheer, vermeld in bestuursverslag	5.894.392	0,61	7.198.475	0,75

* Van gemiddeld belegd vermogen.

Toelichting

Kosten pensioenbeheer

Het BPL is een klein beroepspensioenfonds met een relatief klein aantal deelnemers en gepensioneerden, waarbij alle kosten pensioenbeheer ten laste komen van het BPL.

Kosten vermogensbeheer

De kosten vermogensbeheer zijn in 2016 gedaald ten opzichte van 2015.

Vooraf de beleggingen in private equity brachten minder kosten met zich mee door een lagere (performance) fee. Daarnaast heeft fiduciair beheerder bij een aantal beleggingsfondsen een lagere fee heeft bedongen.

De transactiekosten waren in 2015 een stuk hoger dan in 2016 door de afbouw van het US credit mandaat en wijziging van de renteafdekking van 50 naar 30 en weer terug naar 40%.

Transactiekosten

De transactiekosten voor 2016 zijn berekend conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Kosten in relatie tot rendement

Het fonds streeft naar een goede pensioenvoorziening, met waar mogelijk jaarlijks geïndexeerde uitkeringen. Voor het realiseren van deze doelstelling is het behalen van beleggingsrendement een belangrijke voorwaarde, uiteraard binnen een bij het fonds passend risicoprofiel. Het fonds is zich ervan bewust, dat kosten een drukkend effect hebben op het beleggingsrendement. In de afweging van de verschillende beleggingsalternatieven speelt daarom de hoogte van de bijkomende kosten een belangrijke rol. Tegelijkertijd is het fonds van mening, dat hogere kosten in sommige gevallen acceptabel zijn als daarmee een naar verwachting hoger (netto) rendement kan worden gerealiseerd. Dit is bijvoorbeeld de reden waarom een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille 'actief' wordt beheerd. Over het algemeen resulteert dit weliswaar in hogere vermogensbeheerkosten dan indien de portefeuille geheel 'passief' zou worden ingericht, maar daar staat naar de verwachting van het bestuur een hoger netto (na kosten) rendement tegenover.

Ook kunnen bepaalde beleggingscategorieën uitsluitend tegen relatief hoge kosten worden ingevuld, maar vanuit rendements- en/of diversificatieredenen toch aantrekkelijk zijn. Een voorbeeld hiervan is Private Equity. Ondanks de relatief hoge kosten verwacht het bestuur dat de beleggingen in deze categorie over de hele looptijd een hoge rendement (na kosten) opleveren dan vergelijkbare beleggingsmogelijkheden. Het fonds is van mening, dat er in de portefeuille samenstelling een goede balans is gevonden tussen het verwachte rendement, de risico's en de kosten van vermogensbeheer.

Hoek van Holland, 15 juni 2017

R. de Jonge
Voorzitter

M. Louwerens

P.B. Schoe
Secretaris/penningmeester

M.A. van Kuik

A.N.B. Eggink

H.J.T. Ruijten

L. Kazemier

Jaarrekening

JAARREKENING

Balans per 31 december 2016 (in Euro's)

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.

Activa	2016	2015
4. Beleggingen voor risico fonds		
Zakelijke waarden	444.274.022	422.620.273
Vastrentende waarden	526.738.505	465.346.053
Derivaten	3.091.533	12.165.492
Overige beleggingen	5.586.705	32.492.254
Totaal	979.690.765	932.624.072
Leningen aan loodsen	113.445	170.167
Totaal	979.804.210	932.794.239
5. Beleggingen voor rekening en risico deelnemers		
Vastgoedbeleggingen	53.824	5.903
Zakelijke waarden	810.443	845.125
Vastrentende waarden	3.243.634	2.585.975
Overige beleggingen	-688.937	300.694
Totaal	3.418.964	3.737.697
6. Vorderingen en overlopende activa	6.159.498	56.726
7. Liquide middelen		
ABN-AMRO Bank / Robeco	476.521	37.794
Totaal	476.521	37.794
Totaal Activa	989.859.192	936.626.456
Passiva	2016	2015
8. Stichtingskapitaal en reserves		
Minimaal vereist eigen vermogen	40.347.000	37.749.000
Algemene reserve	-7.589.350	-188.358
Totaal	32.757.650	37.560.642
9. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichting	937.500.000	877.019.000
Overige voorzieningen	84.057	84.057
Totaal	937.584.057	877.103.057
10. Voorziening voor rekening en risico deelnemers		
Premie(flexioen)regeling	3.418.964	3.737.697
Totaal	3.418.964	3.737.697
11. Overige voorzieningen		
Voorziening kapitaaldekking FLP	9.632.882	10.626.060
Totaal	9.632.882	10.626.060
12. Overige schulden en overlopende passiva	6.465.639	7.599.000
Totaal Passiva	989.859.192	936.626.456

Staat van baten en lasten over 2016 (in Euro's)

Baten	2016	2015
15. Beleggingsopbrengsten		
Directe beleggingsopbrengsten	10.162.962	11.007.200
Indirecte beleggingsopbrengsten	68.672.108	1.939.629
Beleggingskosten	-2.126.726	-2.058.043
Overige beleggingsopbrengsten	2.761.464	2.694.856
Totaal	79.469.807	13.583.642
16. Bijdragen van loodsen	10.965.244	11.008.609
Totaal Baten	90.435.052	24.592.251
Lasten	2016	2015
17. Pensioenuitkeringen	35.254.255	35.167.832
18. Pensioenbeheer	763.060	687.516
19. Mutatie balanspost voorziening pensioenverplichtingen	60.481.000	24.918.000
20. Mutatie balanspost overige voorzieningen	0	0
21. Mutatie balanspost voorziening voor risico deelnemers	-318.733	-365.679
22. Voorziening kapitaaldekking FLP	-993.179	-2.633.179
23. Herverzekeringen		
Premies herverzekering inclusief rente	51.641	50.642
Totaal Lasten	95.238.044	57.825.132
Saldo Lasten/Baten	-4.802.992	-33.232.881
Bestemming saldo		
Toevoeging minimaal vereist eigen vermogen	2.598.000	1.068.000
Onttrekking/toevoeging algemene reserve	-7.400.992	-34.300.881
Saldo Lasten/Baten	-4.802.992	-33.232.881

Kasstroomoverzicht 2016 (in Euro's)

Kasstroomen uit pensioenactiviteiten	Ref.	2016	2015
Ontvangen premies	16	10.506.166	10.565.630
Ontvangen i.v.m. overdracht van rechten	16	459.078	442.979
Betaalde pensioenuitkeringen	17	-35.289.756	-35.226.689
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	18	-763.060	-687.516
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	17	35.501	58.857
Betaalde premies herverzekering	23	-51.641	-50.642
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-25.103.712	-24.897.381
Kasstroomen uit beleggingsactiviteiten	Ref.	2016	2015
Verkopen beleggingen		25.131.574	24.577.147
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		2.537.591	2.414.389
Aankopen beleggingen		0	0
Betaalde kosten vermogensbeheer	15	-2.126.726	-2.058.043
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		25.542.439	31.692.439
Netto kasstroom		438.727	36.112
Mutatie liquide middelen		438.727	36.112
Saldo liquide middelen per 1 januari		37.794	1.682
Mutatie liquide middelen		438.727	36.112
Saldo liquide middelen per 31 december		476.521	37.794

Analyse van het resultaat (bedragen in Euro's x 1.000)

In het boekjaar 2016 is een negatief resultaat behaald van 4.803. Een uitsplitsing van dit resultaat wordt weergegeven in de onderstaande tabel.

Resultaat op	2016	2015
Wijziging rentetermijnstructuur	-29.607	-42.496
Beleggingsopbrengst versus benodigde interest	37.841	12.955
Premies	-950	90
FLP	-72	-29
Flexioen	53	-34
Waardeoverdracht	-17	2
Kosten	-83	247
Uitkeringen	3	23
Toeslagverlening	0	0
Sterfte	-674	366
Arbeidsongeschiktheid	-949	649
Herverzekering	-52	-51
Aanpassing actuariële grondslagen	-10.185	-7.138
Mutaties en correcties	-111	2.183
Totaal resultaat	-4.803	-33.233

Het resultaat is ontstaan door enerzijds de ontwikkeling van de technische voorziening en anderzijds de ontwikkeling van het vermogen.

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemeen

1.1 Activiteiten

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL), statutair gevestigd in Rotterdam, is opgericht op 1 september 1988. De Stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 22 februari 2017.

Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds. Op basis van twee uitkeringsregelingen, pensioenstatuut 1988 (geldend vanaf 1 januari 2015) en pensioenstatuut 2015 verwerven de deelnemers een financiële aanspraak ten behoeve van de gevolgen van (vervoegde) pensionering en overlijden. Deze regelingen bieden ook een dekking in geval van arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds voert tevens een premie(flexioen)regeling uit, welke onderdeel is van pensioenstatuut 1988.

Het fonds draagt zorg voor uitbetaling van het functioneel leeftijdspensioen. De kosten worden verrekend met de FLP-voorzieningen.

1.2 Missie, visie en strategie

Het BPL heeft zijn missie, visie en strategie beschreven. Het beleid van het bestuur is hiermee in overeenstemming. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is. Hierin zijn het te voeren beleid, waaronder de financiële opzet en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht met een bij het karakter van het BPL passend risico een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde verplichtingen van het BPL. De ABTN is het laatst gewijzigd op 8 november 2016.

1.3 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.4 Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partijen. Ook sleutelfunctionarissen in het management van het BPL en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in Euro's.

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Indien geen specifiekewaarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar (bedragen in Euro's x 1.000)

Ultimo 2016 is overgegaan van Prognosetafel AG2014 naar Prognosetafel AG2016. Daarnaast is de ervaringssterfte geactualiseerd op basis van de 2016 cijfers met betrekking tot levensverwachting naar opleidingsniveau.

In totaal bedraagt het negatieve resultaat op actuariële grondslagen 10.185.

Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst:

- Aanpassing overlevingstafel -/- 1.489 (circa -0,2% voorziening)
- Aanpassing ervaringssterfte -/- 8.696 (circa -0,9% voorziening)

Daarnaast is er in de technische voorzieningen een schadereserve zieken opgevoerd ten behoeve van mogelijke arbeidsongeschiktheid. Dit heeft tot een negatief effect op de voorziening geleid van 1.758 (circa -0,2% voorziening).

2.3 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.4 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.5 Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in Euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetair activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.6 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Vastgoedbeleggingen

Voor beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is de marktwaarde de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waardewijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar actuele waarde geherwaardeerd.

Zakelijke waarden

Zakelijke waarden zijn gewaardeerd op marktwaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde, zijnde herbeleggingen van ontvangen onderpand uit hoofde van uitstaande derivaten.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen tegen marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

2.7 Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

2.8 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.9 Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggings-transacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

2.10 Stichtingskapitaal en reserves

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen is vastgesteld conform artikel 11 van het Besluit Financieel Toetsingskader.

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actief-posten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden.

2.11 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioen-verplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)-toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

De VPV komt volledig voor risico van het BPL. Er vindt geen herverzekering plaats van in de VPV verwerkte pensioenverplichtingen.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioen-regelingen en de opgebouwde en ingegane pensioenen. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenen en ingegane pensioenen worden geïndexeerd. Alle per balansdatum doorgevoerde indexaties zijn in de berekening begrepen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met beroepsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De voor de VPV geldende technische grondslagen staan vermeld in paragraaf 9.1.

2.12 Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de beschikbarepremieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corres-ponderende beleggingen risico deelnemers.

2.13 Overige voorzieningen

Hieronder valt de voorziening kapitaaldekking FLP. Deze is opgenomen tegen de oorspronkelijke stortingen, inclusief het daarover toe te rekenen rendement.

2.14 Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan deelnemers in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3 Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare (flexioen)premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.4 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Beleggingskosten

Onder beleggingskosten worden de externe kosten verstaan die direct zijn afgerekend en niet zijn betaald via de beleggingsfondsen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.5 Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

3.6 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen. De pensioen-uitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.7 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.8 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening.

3.9 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

4. Beleggingen voor risico fonds

In Euro's	Zakelijke waarden	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2015	425.385.594	469.852.305	53.018.735	42.186.722	990.443.356
Aankopen	7.783.280	330.247.734	100.195.953	266.894.203	705.121.170
Verkopen	-51.904.669	-277.292.740	-97.721.062	-263.758.443	-690.676.914
Overige mutaties	9.210	-50.240.357	-11.770.759	-12.201.263	-74.203.169
Waardeontwikkeling	41.346.858	-7.220.889	-31.557.375	-628.965	1.939.629
Stand per 31 december 2015	422.620.273	465.346.053	12.165.492	32.492.254	932.624.072
Aankopen	8.962.209	198.127.029	51.538.072	148.450.512	407.077.822
Verkopen	-17.690.768	-186.535.275	-50.142.946	-170.988.282	-425.357.271
Overige mutaties	46.746	1.977.848	-156.288	-5.194.272	-3.325.966
Waardeontwikkeling	30.335.562	47.822.850	-10.312.797	826.493	68.672.108
Stand per 31 december 2016	444.274.022	526.738.505	3.091.533	5.586.705	979.690.765

Het fonds baseert de financiële verslaglegging op de direct op de balans staande beleggingen. Het 'look-through' principe wordt uitsluitend toegepast in de risicoparagraaf.

Zakelijke waarden (in Euro's)	2016	2015
Private Equity aandelen	39.040.160	39.619.485
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen	405.233.862	383.000.788
Stand per 31 december	444.274.022	422.620.273

Het pensioenfonds heeft in totaal € 0 (2015: € 0) aan aandelen uitgeleend. De onderliggende fondsen doen wel aan uitlening.

Vastrentende waarden (in Euro's)	2016	2015
Obligaties	0	210.412.249
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen	526.738.505	254.933.804
Stand per 31 december	526.738.505	465.346.053

Het pensioenfonds heeft in totaal € 0 (2015: € 0) aan vastrentende waarden uitgeleend.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2016:

Type contract (in Euro's)	Contract-omvang	Activa	Passiva	Netto
Valutaderivaten	-2.187.030	3.091.533	-5.278.563	-2.187.030
Stand per 31 december 2016	-2.187.030	3.091.533	-5.278.563	-2.187.030

Leningen aan loodsen (In Euro's)	2016	Aantal loodsen
Loodsen Noord	0	0
Loodsen IJmond	22.691	2
Loodsen Rijnmond	90.754	8
Loodsen Scheldemonden	0	0
Stand per 31 december	113.445	10

Leningen aan loodsen zijn persoonlijke leningen (kapitaal inbreng) die verstrekt zijn aan loodsen, die lid zijn van een van de maatschappen van registerloodsen.

De leningen hebben een oorspronkelijke looptijd tot 1 december 1997 en kunnen stilzwijgend telkenmale voor 60 maanden worden verlengd. Indien de betreffende loods uit de associatie treedt is de lening direct opeisbaar. Vanaf 2006 is het ook mogelijk om de lopende lening tussentijds af te lossen. De rente is gelijk aan de eurobasisrente plus 2%-punt per 1 januari van elk jaar (2016: 5,75%).

Leningen aan loodsen (In Euro's)	2016	2015
Stand per 1 januari	170.167	260.932
Aflossingen	-56.722	-90.765
Stand per 31 december	113.445	170.167

Methodiek bepaling marktwaarde

Voor de meerderheid van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen (direct of afgeleid). Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken. Onderstaand een overzicht van de beleggingen, uitgesplitst naar methode van waardebepaling.

2016 (In Euro's)	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekening	Intrinsieke waarde berekening	Waardering o.b.v. modellen	Totaal
Zakelijke waarden	0	0	405.233.862	39.040.160	444.274.022
Vastrentende Waarden	0	0	526.738.505	0	526.738.505
Derivaten	0	-2.187.030	0	0	-2.187.030
Overige	0	0	11.752.621	0	11.752.621
Stand per 31 december	0	-2.187.030	943.724.988	39.040.160	980.578.118

2015 (In Euro's)	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekening	Intrinsieke waarde berekening	Waardering o.b.v. modellen	Totaal
Zakelijke waarden	383.000.788	0	0	39.619.485	422.620.273
Vastrentende Waarden	0	210.412.249	254.933.804	0	465.346.053
Derivaten	0	6.730.640	0	0	6.730.640
Overige	0	0	31.742.227	0	31.742.227
Stand per 1 januari	383.000.788	217.142.889	286.676.031	39.619.485	926.439.193

5. Beleggingen voor risico deelnemers

In Euro's	2016	2015
Stand per 1 januari	3.737.697	4.103.376
Stortingen	1.392	2.797
Onttrekkingen	-483.324	-442.979
Resultaat	163.199	74.503
Stand per 31 december	3.418.964	3.737.697

De beleggingen - volgens de persoonlijke 'asset-mix' van de loodsen - van hun individuele deel van de pensioenopbouw worden op een aparte totaalrekening van het BPL bijgehouden. Per balansdatum zijn de totaalbedragen:

Categorieën (in Euro's)	2016	2015
Noord	183.659	174.866
IJmond	793.612	755.776
Rijnmond	1.415.570	1.699.365
Scheldemonden	726.057	820.522
FLP- gerechtigden	105.977	104.714
Overige (Verevenings flexioen)	194.089	212.454
Totaal	3.418.964	3.737.697

Deze beleggingen worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum.

De indeling over de (advies)mixen was eind 2016 als volgt:

Ingedeeld in:	Aantal deelnemers	Waarde (in Euro's)
Mix 7	1	11.632
Mix 8	3	3.872
Mix 9	6	27.977
Mix 10	27	487.848
Mix 11	32	990.656
Mix 12	9	495.112
Mix 13	18	887.323
Vrije mix	13	514.544
Totaal	109	3.418.964

6. Vorderingen en overlopende activa

In Euro's	2016	2015
Dienstverlening pensioenbeheer	0	42.350
Te ontvangen dividendbelasting	1.549	1.886
Cash Collateral	6.150.000	0
Overige vorderingen en overlopende activa	7.979	12.490
Stand per 31 december	6.159.498	56.726

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7. Liquide middelen

In Euro's	2016	2015
Kas- en banksaldi	460.605	37.794
Liquide middelen Robeco	15.916	0
Stand per 31 december	476.521	37.794

De liquide middelen bestaan uit direct opeisbare kas- en banksaldi ultimo 2016.

8. Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal (in Euro's)	2016	2015
Minimaal Vereist Eigen Vermogen	40.347.000	37.749.000
Algemene reserve	-7.589.350	-188.358
Stand per 31 december	32.757.650	37.560.642

Minimaal Vereist Eigen Vermogen (in Euro's)	2016	2015
Stand per 1 januari	37.749.000	36.681.000
Mutatie Minimaal Vereist Eigen Vermogen	2.598.000	1.068.000
Stand per 31 december	40.347.000	37.749.000

Algemene reserve (in Euro's)	2015	2015
Stand per 1 januari	-188.358	34.112.523
Resultaatsbestemming	-7.400.992	-34.300.881
Stand per 31 december	-7.589.350	-188.358

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal vereist eigen vermogen wordt berekend conform het Besluit Financieel Toetsingskader en bedraagt 4,3% van de voorziening pensioenverplichting, te weten € 40.347.000.

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld als extra waarborg om aan de verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Het saldo van de algemene reserve van € -7.589.350 en het Minimaal Vereist Eigen Vermogen van € 40.347.000, te weten € 32.757.650, ligt lager dan het vereist eigen vermogen van € 186.895.000 per 31-12-2016 (is 19,9% van de voorziening pensioenverplichting).

Ontwikkeling dekkingsgraad

In procenten	Actuele dekkingsgraad	Beleidsdekkingsgraad
Eind 2016	103,5	100,1
Begin 2016	104,3	105,5

Herstelplan

Per 1 april 2016 is er een herstelplan ingediend naar de situatie eind 2025. Uit dit herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2016) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan het vereist eigen vermogen. Dit is ruim binnen de voor dat plan geldend herstelperiode van 11 jaar.

T.a.v. het herstelplan is verder nog het volgende geconcludeerd:

- De premie draagt negatief bij aan herstel van de dekkingsgraad. Dit komt omdat de premie wordt gedempt op basis van verwacht rendement. De premiedekkingsgraad blijft achter op de dekkingsgraad, waardoor de premie negatief bijdraagt aan de dekkingsgraad.
- Het herstelplan is gebaseerd op de aannames zoals voorgeschreven door DNB. Hierin is onder andere sprake van een verwachte stijging van de rente en wordt er geen rekening gehouden met de verwachte daling van de UFR. De rentetermijnstructuren voor de komende jaren worden namelijk afgeleid van de forward rentes uit de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2015.

Op 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016.

In 2016 is de financiële situatie van het fonds verslechterd. De actuele dekkingsgraad is gedaald van 104,3% naar 103,5%. De beleidsdekkingsgraad bedraagt eind 2016 100,1% (was eind 2015 105,5%).

Per 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2017) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen.

9. Technische voorzieningen

9.1: Grondslagen voorziening pensioenverplichtingen risico fonds

Technische grondslagen pensioenfonds (J601)																	
Modified duration:																	
• Totale technische voorziening	16,8																
• Technische voorziening actieve deelnemers	25,3																
• Technische voorziening premievrije deelnemers	21,9																
• Technische voorziening gepensioneerden	12,2																
Gebruikte methode discontering	DNB rentetermijnstructuur 31-12-2016																
Gehanteerde overlevingstafel	Prognosetafel AG2016																
Gehanteerde startkolom	Startjaar 2017																
Gehanteerde leeftijdscorrecties	Bij het vaststellen van de voorziening per 31 december 2016 is rekening gehouden met de fondsspecifieke sterftetekansen door leeftijdsafhankelijke correctiefactoren te hanteren: <table> <tr> <th>Leeftijd</th><th>Man</th><th>Vrouw</th></tr> <tr> <td>35</td><td>61,9%</td><td>67,0%</td></tr> <tr> <td>50</td><td>61,9%</td><td>67,0%</td></tr> <tr> <td>65</td><td>67,6%</td><td>65,4%</td></tr> <tr> <td>80</td><td>73,4%</td><td>63,9%</td></tr> </table>		Leeftijd	Man	Vrouw	35	61,9%	67,0%	50	61,9%	67,0%	65	67,6%	65,4%	80	73,4%	63,9%
Leeftijd	Man	Vrouw															
35	61,9%	67,0%															
50	61,9%	67,0%															
65	67,6%	65,4%															
80	73,4%	63,9%															
Gehanteerde kostenopslag voorziening	1,50%																
Zijn de technische grondslagen gewijzigd?	Ja																
Toelichting	Ultimo 2016 is overgegaan van overlevingstafel AG 2014 naar AG 2016. Daarnaast zijn de fondsspecifieke ervaringssterftefactoren geactualiseerd.																
Overige relevante technische grondslagen:																	
• Partnersysteem	Onbepaald man/vrouw																
• Gehuwdheidsfrequenties	100% tot de pensioenleeftijd, daarna bepaalde partner systeem																
• Leeftijdsverschil man/vrouw	3 jaar																
• Betalingswijze	Continu																
• Uitkering van wezenpensioen	Tot 21 jaar. Indien conform reglement recht op wezenpensioen blijft bestaan na leeftijd 21 tot 27.																
• Uitkering van arbeidsongeschiktheidspensioen	Arbeidsongeschikten vóór 1-1-2015: 55 jaar. Arbeidsongeschikten na 1-1-2015: 60 jaar.																
• Vaststelling leeftijd	Werkelijke leeftijd																
• Uitrustfactoren	Sekseneutraal, vastgesteld o.b.v. grondslagen van het BPL																
• Opslag voor uitvoeringskosten in premie	181.000 (2016)																
Schadereserve zieken	De schadereserve zieken wordt aangehouden in verband met het risico dat voortvloeit uit het recht op arbeidsongeschiktheidspensioen en voortzetting van de pensioenopbouw in geval van beroepsongeschiktheid. De voorziening wordt bepaald door voor de deelnemers die minder dan 104 weken beroepsongeschikt zijn (zieke deelnemers) een reserve aan te houden op basis van bovenstaande actuariële grondslagen. Per zieke deelnemer wordt de verwachte toekomstige schadelast bepaald bij aanvang van het arbeidsongeschiktheidspensioen. Vervolgens wordt deze toekomstige schade in gelijke delen opgebouwd tussen de eerste dag ziekte en de datum waarop het arbeidsongeschiktheidspensioen aanvangt.																

9.2: Voorziening pensioenverplichtingen naar categorieën

Voorziening pensioenverplichtingen naar categorieën (x 1.000 Euro)	2016	2015
Actieve deelnemers	319.030	294.123
Arbeidsongeschikte deelnemers	2.874	2.648
Gewezen deelnemers	2.242	2.278
Pensioengerechtigden	611.596	577.807
Stelpost ontbrekende mutaties	0	163
Schadereserve Zieken	1.758	0
Totaal technische voorzieningen voor risico fonds	937.500	877.019
Technische voorzieningen voor risico deelnemers	3.419	3.738
Overige voorzieningen	84	84
Totale technische voorzieningen	941.003	880.841
Voorziening kapitaaldekking FLP	9.633	10.626
Totaal	950.636	891.467

In aantallen	2016	2015
Per groep risico fonds:		
• Deelnemers	446	460
• Arbeidsongeschikten	2	2
• Gewezen deelnemers	7	8
• Pensioengerechtigden (incl. ex-partners met ingegaan pensioen)	819	795
Totaal	1274	1275
Per groep risico deelnemers:		
• Deelnemers	1	1
• Gewezen deelnemers	108	118
Totaal	109	119

9.3: Verloop technische voorzieningen

Verloop technische voorzieningen (x 1.000 Euro)	2016	2015
Technische voorzieningen voor risico fonds begin boekjaar	877.019	852.101
Toename		
Actuariel benodigd voor pensioenopbouw (coming service)	10.255	9.025
Inkomende waardeoverdrachten	119	10
Inkoop uit flexioen	406	477
Inkoop uit FLP	0	0
Verleende toeslagen	0	0
Afname		
Benodigde interesttoevoeging (2015: 0,181% en 2014: 0,379%)	-522	1.525
Uitgaande waardeoverdrachten en afkopen	0	0
Uitkeringen	-33.292	-32.309
Vrijval excassokosten uit voorziening	-499	-242
Wijzigingen		
Vervallen 3-maandsmiddeling	0	-8.759
Wijziging UFR methodiek	0	16.253
Wijziging rentetermijnstructuur	70.858	33.887
Overlijden	1.102	96
Arbeidsongeschiktheid	0	0
Opvoer Schadereserve Zieken	1.758	0
<i>Mutaties en correcties:</i>		
• Correctie beginstand	-3	-1.523
• Wijziging bereikbare aanspraken arbeidsongeschikten a.g.v. wijziging regeling	0	-355
• Vervroegde pensionering	36	-533
• Overige oorzaken	78	228
<i>Wijziging actuariële (sterfte)grondslagen:</i>		
• Wijziging sterftetafel	1.489	0
• Wijziging ervaringssterfte	8.696	0
Wijziging vaststelling leeftijd	0	657
Wijziging opslag voor excassokosten	0	6.481
Totaal toe/afname	60.481	24.918
Technische voorzieningen voor risico fonds einde boekjaar	937.500	877.019

9.4: Overige voorzieningen

Overige voorzieningen (x 1.000 Euro)	2016	2015
Stand per 1 januari	84	84
Stortingen	0	0
Onttrekkingen	0	0
Stand per 31 december	84	84

De overige voorzieningen betreft de door het pensioenfonds overgenomen verplichting van de NLBV voor de betaling van een FLP uitkering na 2018. Ultimo 2016 is de waarde van de overige voorziening nog steeds toereikend.

10. Voorziening voor risico deelnemers

Voorziening voor risico deelnemers (x 1.000 Euro)	2016	2015
Stand per 1 januari	3.738	4.103
Spaarbijdragen	0	0
Stortingen	1	3
Beleggingsopbrengsten	163	75
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Uitkeringen	-483	-443
Stand per 31 december	3.419	3.738

De voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de waarde van de beleggingen voor rekening risico deelnemers.

11. Overige voorzieningen

Voorziening kapitaaldekking FLP (x 1.000 Euro)	2016	2015
Stand per 1 januari	10.626	13.259
Onttrekking loodsen	-1.893	-2.852
Uitruil FLP voor pensioenen	900	219
Stand per 31 december	9.633	10.626

Vanaf 2014 zijn door de NLBV geen stortingen meer gedaan en worden de lopende uitkeringen en kosten ten laste gebracht van de voorziening.

Per 31 december 2016 bedraagt de voorziening kapitaaldekking FLP € 9.632.882.

12. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva (In Euro's)	2016	2015
Rekening-courant loodsenorganisaties	2.196	82.620
Crediteuren	0	107.745
Af te dragen loonbelasting en sociale lasten	945.722	1.047.973
Te betalen actuariskosten	21.393	14.423
Te betalen bewaarloon	37.738	41.061
Derivaten met een negatieve waarde	5.278.563	5.434.852
Ontvangen onderpanden derivatenposities*	0	750.027
Overige schulden en overlopende passiva	180.028	120.299
Stand per 31 december	6.465.640	7.599.000

* Ter dekking van de waarde van de derivatenposities heeft het fonds onderpanden ontvangen in de vorm van contanten. Deze onderpanden kunnen bij verkoop of waardedaling van de posities worden teruggevraagd door de tegenpartij.

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

13. Risicobeheer

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verschillende financiële risico's die het fonds loopt en de beheersing daarvan. Dit is een aanvulling op het hoofdstuk risicobeleid.

Solvabiliteitstoets (bedragen x 1.000 Euro)

• Basisgegevens

In onderstaande tabellen zijn de voor de vaststelling van het Vereist Eigen Vermogen gehanteerde gegevens weergegeven. De strategische mix 2016 is als basis genomen voor het strategisch Vereist Eigen Vermogen.

Beleggingsmix per 31-12-2016 (in procenten)	Feitelijk	Strategisch
Aandelen ontwikkelde markten	36,2	32,5
Niet-beursgenoteerde aandelen (private Equity)	4,0	5,0
Aandelen opkomende markten	3,4	5,0
Vastgoed, beursgenoteerd	1,1	0,0
Vastgoed, niet-beursgenoteerd	0,0	0,0
Grondstoffen	0,0	0,0
Staatsobligaties + swaps	20,1	22,5
Bedrijfsobligaties (inclusief high yield obligaties en emerging market debt)	30,6	35,0
Liquide middelen (inclusief de posities in valutaderivaten)	3,7	0,0
Overig	0,9	0,0
Totaal	100	100

- *Berekening*

In het standaard model wordt de evenwichtssituatie van het BPL vastgesteld door middel van een iteratief proces, waarbij het Vereist Eigen Vermogen gelijk wordt gesteld aan de zogenaamde wortelformule:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 \cdot 0,4 \cdot S_1 (S_2 + S_5) + 2 \cdot 0,5 \cdot S_2 S_5 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2)}$$

Hierbij staat:

S_1 voor het renterisico

S_2 voor het risico zakelijke waarden

S_3 voor het valutarisico

S_4 voor het grondstoffenrisico

S_5 voor het kredietrisico

S_6 voor het verzekeringstechnisch risico

S_7 voor het liquiditeitsrisico

S_8 voor het concentratierisico

S_9 voor het operationeel risico

S_{10} voor het Actief beheer risico

In het standaardmodel geldt dat het liquiditeitsrisico (S_7), het concentratierisico (S_8) en het operationeel risico (S_9) 0% bedraagt.

Het fonds heeft vastgesteld dat er geen reden is om af te wijken van het standaard model voor het VEV. Het standaardmodel van het VEV past voldoende bij het risicoprofiel van het BPL.

In het navolgende worden de diverse risico's vastgesteld.

S_1 , renterisico

In de onderstaande tabel is de waardeinstijging van de voorziening en beleggingen weergegeven, die volgt wanneer de in de standaardmethode beschreven schokken op de rentetermijnstructuur worden toegepast. Hierbij is uitgegaan van de kasstroom van zowel de beleggingen als de verplichtingen.

Renterisico per 31 december 2016

Gevolgen rentedaling	Feitelijk	Strategisch
Toename technische voorziening (UFR)	51.199	51.199
Toename vastrentende waarden	21.038	23.126
S_1, Totaal	30.161	28.073

Het strategisch renterisico is wat lager dan het feitelijke renterisico. De strategische renteafdekking is namelijk gelijk aan 40,0% (op basis van de zuivere rente). De feitelijke renteafdekking (op basis van de zuivere rente) is gelijk aan 38,4%.

S₂, risico zakelijke waarden

In de onderstaande tabel is het totale risico voor zakelijke waarden weergegeven.

Risico zakelijke waarden per 31 december 2016

Categorie	Daling	Feitelijk	Strategisch
Aandelen ontwikkelde markten	30,0%	123.962	109.633
Niet-beursgenoteerde aandelen (Private Equity)	40,0%	18.202	22.489
Aandelen opkomende markten	40,0%	15.346	22.489
Beursgenoteerd vastgoed	30,0%	3.779	0
Niet-beursgenoteerd vastgoed	15,0%	0	0
S₂, Totaal	-	154.051	145.555

S₃, valutarisico

In de onderstaande tabel is het totale valutarisico weergegeven. De daling is vastgesteld op basis van de voorgeschreven methodiek van DNB, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen valuta's uit ontwikkelde landen (schok 20%) en opkomende landen (schok 35%). Daarbij wordt rekening gehouden met correlaties tussen de verschillende valuta exposures.

Valutarisico per 31 december 2016

	Feitelijk	Strategisch
S₃, Totaal valutarisico	18.920	21.585

S₄, grondstoffenrisico

Het fonds belegt niet in grondstoffen, derhalve is S₄ gelijk aan 0.

S₅, kredietrisico

Het kredietrisico wordt vastgesteld door de daling van de waarde van de bedrijfsobligaties vast te stellen als gevolg van de toename van de credit spread. Deze toename in de credit spread is afhankelijk van de rating. In de onderstaande tabel is de waardedaling als gevolg van de veronderstelde toegenomen creditspread weergegeven.

	Feitelijk	Strategisch
S₅, Totaal kredietrisico	34.073	37.773

S₆, verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico is vastgesteld conform de handreiking van DNB.

Hierbij is de volgende onderverdeling aangehouden:

Verzekeringstechnisch risico per 31 december 2016

	Aantal	VPV gewogen leeftijd	VPV
Alleen levenslang pensioen	140	66	53.494
PP o.b.v. opgebouwd OP, opbouw	688	67	564.976
PP o.b.v. uitzicht OP, opbouw	446	50	319.030
PP o.b.v. opgebouwd OP, risico	0	0	0
PP o.b.v. uitzicht OP, risico	0	0	0
Totaal	1274	61	937.500

Het verzekeringstechnisch risico bedraagt 31.395.

S₁₀, Actief beheer risico

Het actief beheer risico is vastgesteld conform de handreiking van DNB. Hierbij is rekening gehouden met actief beheer bij beursgenoteerde aandelen met een tracking error van meer dan 1%. In de onderstaande tabel is de waardedaling als gevolg van de veronderstelde tracking errors en TER's weergegeven.

Actief beheer risico per 31 december 2016

	Feitelijk	Strategisch
S₁₀, Totaal actief beheer risico	21.765	21.190

Totaal Vereist Eigen Vermogen

Het VEV ultimo 2016 bedraagt 19,9% op basis van het strategische beleggingsbeleid en 20,6% op basis van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2016 en bestaat uit de volgende componenten:

Vereist Eigen Vermogen per 31 december 2016

(x 1.000 Euro)	Feitelijk	Strategisch
S ₁ renterisico	30.161	28.073
S ₂ risico zakelijke waarden	154.051	145.555
S ₃ valutarisico	18.920	21.585
S ₄ grondstoffenrisico	0	0
S ₅ kredietrisico	34.073	37.773
S ₆ verzekeringstechnisch risico	31.395	31.395
S ₁₀ actief beheer risico	21.765	21.190
Totaal, rekening houdend met de wortelformule	193.411	186.861
Gespaarde kapitaal	0	0
Totaal	193.411	186.861
Voorziening	937.584	937.584
Vereist eigen vermogen	20,6%	19,9%

Beleggingsrisico

Het BPL voldoet aan de eisen die de Wet verplichte beroepspensioenregeling stelt aan beleggingen.

De risicobeheersing bestaat uit de kaders die volgen uit het Asset Liability Management(ALM) model. Hier wordt de verdeling tussen zakelijke en vastrentende waarden gekozen die past bij het karakter van het BPL. Tevens wordt dan gezien welke risico's het fonds wil uitsluiten of beperken (de-risiken). Dit resulteert in vaststelling van de strategische benchmark en de opstelling van de beleggingsrichtlijnen van het BPL. Op basis van de richtlijnen zal de vermogensbeheerder overgaan tot implementatie van de portefeuille. De resultaten van beleggingen worden gemonitord op basis van periodieke rapportages.

De bepaling van de strategische benchmark wordt minimaal eenmaal per jaar opnieuw gezien.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

Modified duration	
Vastrentende waarden (zonder derivaten)	7,3
Vastrentende waarden (met derivaten)	13,1
Totale beleggingen	7,2
(Nominale) pensioenverplichtingen	16,8

Bij de berekening van de modified duration van de totale beleggingen is aan equities en private equity duration van "0" toegekend.

Het BPL heeft het renterisico eind 2016 strategisch voor 40% (op basis van markrente) afgedekt door gebruikmaking van investmentgrade bedrijfsobligaties, Nederlandse Woninghypotheken, Euro Staatsobligaties (AAA en AA) en swaps.

Obligaties naar looptijd (in Euro's)	2016	2015
Resterende looptijd ≤ 1 jaar	67.475.335	1.761.761
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	78.533.670	55.853.939
Resterende looptijd ≥ 5 jaar	358.540.202	402.182.749
Stand per 31 december	504.549.207	459.798.449

Valutarisico

In de portefeuille worden de valuta-exposure in US Dollar (USD), Australische Dollar (AUD), Hong Kong Dollar (HKD), Japanse Yen (JPY), Britse Pond (GBP) en de Zwitserse Frank (CHF) voor 100% afgedekt naar de Euro op basis van de benchmarkexposure.

Het resterende valutarisico in overige valuta's wordt niet afgedekt naar de Euro. De afdekking van de genoemde valuta's geschiedt met behulp van valutatermijncontracten met een looptijd van 1 maand.

Eind 2016 wordt er voor circa 44,5% (2015: 41,4%) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone, met name in de USD. Hiervan is 81,0% (2015: 82,3%) afgedekt naar de Euro. De waarde van de per het einde van het verslagjaar uitstaande valutatermijncontracten bedroeg € 2,2 miljoen negatief (2015: € 7,9 miljoen positief).

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten eind 2016 (in Euro's)	Voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie (na)
USD	298.518.667	-263.785.292	34.733.375
Britse pond	27.364.757	-22.508.319	4.856.438
Japanse yen	22.008.891	-32.992.056	-10.983.164
Overige	87.366.001	-33.210.564	54.155.438

Prijrisico

Prijrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen waardewijzigingen plaatsvinden. Het prijrisico wordt gedempt door spreiding binnen de portefeuille (diversificatie). Het prijrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalings-onmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds. Er wordt door de vermogensbeheerder enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Posities van het BPL worden adequaat afgedekt door onderpand. Monitoring van dit risico vindt plaats door regelmatig te kijken naar de partijen met wie het BPL zaken doet en de daaraan verbonden risico's in kaart te brengen. Zo kan het BPL, waar nodig, tijdig actie ondernemen.

De verdeling* van de beleggingen naar sector

In procenten	2016	2015
Overheidsinstellingen	24,9	29,7
Financiële instellingen	17,4	25,1
Handels- en industriële bedrijven	57,7	45,2
Stand per 31 december	100	100

De verdeling* van de beleggingen naar regio

In procenten	2016	2015
Mature markets	92,4	92,3
BRIC-landen	2,0	1,9
Andere opkomende markten	2,8	2,7
Andere	2,8	3,1
Stand per 31 december	100	100

* De doorkijk geldt niet voor beleggingen in private equity, swap en liquiditeiten.

Verdeling vastrentende waarden (In Euro's)	2016	2015
AAA	214.729.480	223.995.151
AA	10.276.692	43.772.386
A	51.739.546	47.594.106
BBB	32.312.625	24.792.514
Lager dan BBB	117.850.866	99.981.093
Geen rating	77.639.998	19.663.198
Stand per 31 december	504.549.207	459.798.449

Bron: S&P, Moody's, Fitch (in volgorde van beschikbaarheid).

De stijging van categorie "geen rating" met circa € 58 miljoen wordt met name veroorzaakt door de toevoeging in 2016 van de beleggingen in Nederlandse woninghypotheken waarvan de waarde eind 2016 circa € 51 miljoen bedraagt. Deze beleggingen hebben formeel geen rating. In het kader van de berekening van het vereist eigen vermogen mogen deze beleggingen echter als vastrentende waarden met een rating AA worden meegenomen.

Concentratierisico

Het BPL hanteert bij beleggen een verdeling over verschillende assetcategorieën en vervolgens worden de beleggingen verdeeld over verschillende fondsen die bepaalde limieten aanhouden. Op deze wijze wordt het concentratierisico binnen verantwoorde grenzen gehouden.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het BPL niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor zover dat binnen de grenzen van het beleggingsbeleid van het BPL past maakt het fonds ook gebruik van financiële derivaten, voornamelijk bij het afdekken van het marktrisico. Het gebruik van derivaten brengt in veel gevallen kredietrisico met zich mee (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en te werken met onderpand.

Liquiditeitsrisico

In het verslagjaar waren de inkomende gelden lager dan het totaal van de betalingen (uitkeringen en kosten), waardoor elk maand beleggingen te gelde moesten worden gemaakt.

Beleggingsrisico alternatieve beleggingen

Het BPL belegt strategisch 5% van de totale beleggingen in private equity. Het risico wordt beperkt door niet rechtstreeks in ondernemingen te beleggen maar in vijf "fund of funds".

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De actuariële risico's zijn het langlevens-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Langlevensrisico

Het fonds hanteert de Prognosetafel AG2016. Bij het vaststellen van de voorziening wordt rekening gehouden met de fondsspecifieke sterftekansen door leeftijdsafhankelijke correctiefactoren te hanteren.

Overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor het fonds geen voorzieningen heeft getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premie-vrijstelling bij beroepsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico op stop-loss basis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Het eigen behoud is 125% van de premie bij volledige herverzekering. Deze verzekering expireert eind 2019.

Risico's met betrekking tot premie, dekkingsgraad en indexatie komende 15 jaar

In 2015 heeft het bestuur door de actuaire een nieuwe ALM-studie laten maken om de effecten voor het fonds van het nieuw FTK en de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015 zichtbaar te maken. Doel van deze studie is een beeld te krijgen van de te verwachten ontwikkelingen en risico's m.b.t. indexatie, premie en dekkingsgraad over 15 jaar bij verschillende economische scenario's (circa 1.000). Tevens heeft het bestuur in 2015 en 2016 een haalbaarheidstoets uitgevoerd. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de effecten van de financiële opzet van het BPL en de haalbaarheid van het beleid.

De verwachtingen uit deze analyses zijn meegenomen in het te voeren financiële beleid.

Operationeel risico

De operationele risico's zijn de risico's van onder andere een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, het opstellen van onjuiste rapportages en fraude. Het BPL beheerst deze risico's door het stellen van eisen aan de eigen organisatie, uitgebreid beschreven in de ABTN, en aan andere organisaties, waarmee het BPL zaken doet.

Overeenkomsten met andere organisaties worden periodiek geëvalueerd. Bij uitbesteding worden de richtlijnen van De Nederlandsche Bank in acht genomen.

14. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Commitments Private Equity

In onderstaande tabel staan de per 31-12-2016 nog openstaande commitments:

PE-Fondsen (bedragen in Euro's)	Commitment		Opgeroepen (Capital Calls)	Restant Commitment	Uitgekeerd (Distributions)	Valuta	Opgeroepen in 2016	Uitgekeerd in 2016
	Aangegaan	Bedrag						
Robeco Inst. European Private Equity Fund I	29-4-2003	16.000.000	10.836.380	5.163.620	24.311.097	EUR	0	1.447.005
Robeco Inst. European Private Equity Fund I *		4.000.000	2.709.096	1.290.904	6.077.773	EUR	0	361.750
Robeco Inst. European Private Equity Fund II	25-2-2005	16.000.000	16.000.000	0	15.110.053	EUR	0	3.146.608
Robeco Clean Tech Private Equity II	22-12-2006	12.000.000	12.000.000	0	0	USD	0	0
Robeco Responsible Private Equity II	26-5-2009	20.000.000	20.000.000	0	0	EUR	3.589.492	0
Robeco SAM European Mid-Market IV **	4-6-2015	20.000.000	2.464.625	17.535.375	0	EUR	1.335.000	0

* Betreft een secundaire positie aangekocht in 2016.

** Indien het fonds een omvang bereikt van meer dan € 100 miljoen zal een additioneel commitment worden aangegaan van € 10 miljoen.

In 2016 heeft het fonds een extra commitment afgegeven in het Nederlandse hypothekenfonds van SyntusAchmea (SAREF) ter grootte van € 6 miljoen en een commitment van € 39 miljoen in het Nederlandse woninghypothekenfonds van Nationale Nederlanden IP. Eind 2016 stonden deze commitments nog volledig open.

15. Beleggingsopbrengsten risico pensioenfonds

In Euro's	2016	2015
Interest, dividend, etc. (direct)	10.162.962	11.007.200
Koersresultaten (indirect)	68.672.108	1.939.629
Beleggingskosten	-2.126.726	-2.058.043
Overige beleggingsopbrengsten	2.761.464	2.694.856
Totaal	79.469.807	13.583.642

Koersresultaten (indirect)

In Euro's	2016	2015
Gerealiseerd beleggingsopbrengst	31.962.992	9.842.858
Ongerealiseerd beleggingsopbrengst	36.709.116	-7.903.229
Totaal	68.672.108	1.939.629

Beleggingskosten

In Euro's	2016	2015
Fiduciaire kosten en managersfee	1.381.474	1.399.531
Northern Trust (bewaarloon, FTK rapportage en accounting)	149.625	160.164
Beleggingsadvieskosten S&V	58.945	51.540
Algemene kosten vermogensbeheer	536.682	446.808
Totaal	2.126.726	2.058.043

De uitsplitsing van de beleggingskosten over de verschillende beleggingscategorieën is als volgt:

In Euro's	2016	2015
Zakelijke waarden	846.378	890.287
Vastrentende waarden	776.832	788.227
Vastgoed beleggingen	9.694	7.824
Overige beleggingen	493.822	371.705
Totaal	2.126.726	2.058.043

In Euro's	2016	2015
Beheerskosten	2.126.726	2.058.043
Performance fee	0	0
Transactiekosten	0	0
Totaal	2.126.726	2.058.043

Overige beleggingsopbrengsten

In Euro's	2016	2015
Rente lening loodsen	8.947	12.443
Korting op vermogensbeheerskosten	2.752.517	2.682.413
Totaal	2.761.464	2.694.856

16. Bijdragen van loodsen

In Euro's	2016	2015
Premies registerloodsen	10.687.488	10.856.670
Premies aspiranten	0	12.499
Premies van FLP gerechtigden	35.787	50.140
Totaal premies	10.723.275	10.919.309
Mutatie voorziening flexioenspaarregeling	-318.733	-365.679
Flexioen ontvangsten	459.078	442.979
Inkomende waardeoverdrachten	101.625	11.999
Totaal	10.965.244	11.008.609

Premies (x 1.000 Euro)	2016	2015
Ontvangen premie	10.723	10.919
Gedempte kostendekkende premie	10.775	8.773
Zuivere kostendekkende premie	14.020	12.335

Samenstelling kostendekkende premie (x 1.000 Euro)	Zuiver	Gedempt
Actuarieel benodigd voor inkoop nieuwe aanspraken	10.255	9.309
Risico premie overlijden	428	393
Risicopremie AOP	809	809
Opslag voor vereist vermogen	2.264	0
Opslag voor uitvoeringskosten	181	181
Resultaat op kosten	83	83
Totale kostendekkende premie	14.020	10.775

Over het boekjaar 2016 is in totaal € 10.723.275 aan premie ontvangen (exclusief flexioenpremie). De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de gedempte premie (exclusief resultaat op kosten) en lager dan de zuivere kostendekkende premie.

17. Pensioenuitkeringen

In Euro's	2016	2015
Pensioenuitkeringen FLP	1.965.397	2.881.191
Ouderdomspensioen	29.233.333	22.738.107
Nabestaandenpensioen	2.304.683	2.223.179
Wezenpensioen	52.655	44.778
Overbruggingspensioen*	0	5.505.184
Arbeidsongeschiktheidspensioen	80.017	80.017
Uitkering ANW-hiaat	126.984	153.076
Flexioenuitkering	906.177	1.064.153
Bijzonder nabestaandenpensioen	374.051	285.380
Uitkering 30+ regeling	210.960	192.768
Totaal	35.254.255	35.167.832

* De overbruggingspensioenen zijn verwerkt onder ouderdomspensioen.

18. Pensioenbeheer

In Euro's	2016	2015
1. Management/secretariaat	79.895	63.456
2. Advieskosten actuaris	62.958	42.882
3. Jaarwerk actuaris	28.561	19.059
4. Certificering	4.840	4.598
5. Projectkosten	45.501	16.100
6. (Juridische) advieskosten	120.445	101.068
7. Drukwerk/publicatie	3.173	6.180
8. Accountant	17.545	17.545
9. Huisvestings- en kantoorkosten	22.809	20.033
10. Automatiseringskosten	18.150	15.000
11. Kosten financiële administratie	10.890	5.000
12. Deelnemersadministratie	164.895	206.301
13. De Nederlandsche Bank	12.519	10.612
14. Bestuurskosten	90.768	94.784
15. Scholing bestuur	28.828	31.227
16. Diverse kosten	51.284	33.671
Totaal	763.060	687.516

Volgens bovenstaande tabel bedragen de totale kosten voor pensioenbeheer € 763.060.

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

In Euro's	2016	2015
Controle van de jaarrekening	35.090	35.090
Andere controle werkzaamheden	0	0
Fiscale advisering	53.760	45.089
Andere niet-controlediensten	0	0
Totaal	88.850	80.179

Toelichting

- De hoogte van deze post is afhankelijk van de mate van ondersteuning aan het AB en DB en de gevraagde adviezen en kan daarom van jaar tot jaar verschillen.
- Onder de projectkosten zijn opgenomen de advieskosten in het kader van risicomanagement, studiedagen (Governance) en compliance check.
- De (juridische) advieskosten betreft met name de inzet van PWC voor advies over BTW. Daarnaast zijn er facturen ontvangen betreffende de inzet van Brauw Blackstone Westbroek voor advies inzake Governance, Compliance instituut, Bureau voor strategische pensioencommunicatie en Auditconnect.
- Betreft alleen de kosten voor controle van de jaarrekening en de jaarstaten. Geen advieskosten.
- In 2015 was er nog sprake van een coulancekorting (€ 4.000 per jaar, t/m 2015).
- Dit zijn de kosten van de deelnemers- en uitkeringenadministratie. Per 1 juli 2015 is de administratie overgegaan naar PGGM, waarvoor in 2015 extra transitiekosten zijn gemaakt.
- Onder deze post vallen de kosten voor AB- en DB-vergaderingen (vacatievergoeding, reiskosten en overige kosten).
- Onder deze post vallen de kosten van het opleidingsinstituut plus de vacatievergoeding en reiskosten voor scholingsdagen.
- Onder de diverse kosten vallen onder andere de kosten voor het verantwoordingsorgaan, intern toezicht, heffing AFM, en de gecombineerde bestuurders- en beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

19. Mutatie balanspost voorziening pensioenverplichtingen

(x 1.000 Euro)	2016	2015
Technische voorzieningen voor risico fonds begin boekjaar	877.019	852.101
Toename		
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw (coming service)	10.255	9.025
Inkomende waardeoverdrachten	119	10
Inkoop uit flexioen	406	477
Inkoop uit FLP	0	0
Verleende toeslagen	0	0
Afname		
Benodigde interesttoevoeging (2016: -0,060% en 2015: 0,181%)	-522	1.525
Uitgaande waardeoverdrachten en afkopen	0	0
Uitkeringen	-33.292	-32.309
Vrijval excassokosten uit voorziening	-499	-242
Wijzigingen		
Vervallen 3-maandsmiddeling	0	-8.759
Wijziging UFR methodiek	0	16.253
Wijziging rentetermijnstructuur	70.858	33.887
Overlijden	1.102	96
Arbeidsongeschiktheid	0	0
Opvoer Schadereserve Zieken	1.758	0
Mutaties en correcties:		
• Correctie beginstand	-3	-1.523
• Wijziging bereikbare aanspraken arbeidsongeschikten a.g.v. wijziging regeling	0	-355
• Vervroegde pensionering	36	-533
• Overige oorzaken	78	228
Wijziging actuariële (sterfte)grondslagen:		
• Wijziging sterftetafel	1.489	0
• Wijziging ervaringssterfte	8.696	0
Wijziging vaststelling leeftijd	0	657
Wijziging opslag voor excassokosten	0	6.481
Totaal toe/afname	60.481	24.918
Technische voorzieningen voor risico fonds einde boekjaar	937.500	877.019

20. Mutatie balanspost overige voorzieningen

(x 1.000 Euro)	2016	2015
Overgenomen FLP verplichting	0	0
Totaal	0	0

21. Mutatie balanspost voorziening voor rekening en risico deelnemers

(x 1.000 Euro)	2016	2015
Stortingen	1	3
Beleggingsopbrengsten	163	75
Uitkeringen	-483	-443
Totaal	-319	-365

22. Mutaties van balanspost voorziening kapitaaldekking FLP

(x 1.000 Euro)	2016	2015
Onttrekking / Dotatie Loodsen	-1.893	-2.852
Rendement	900	219
Totaal	-993	-2.633

23. Herverzekeringen

Het overlijdensrisico voortvloeiende uit het reglementaire nabestaandenpensioen, alsmede uit het wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen en de eenmalige uitkering bij overlijden van een deelnemer of een pensioentrekkende, indien van toepassing, wordt op stop-loss basis gedekt bij een herverzekeraar. De met ingang van 1 januari 2015 van toepassing zijnde contractuele afspraak dienaangaande komt er op neer dat indien de totale schade tijdens de (5-jarige) contractperiode 125% van de totale risicopremie over genoemde periode bij volledige herverzekering zou overschrijden, het meerdere door de herverzekeraar aan het pensioenfonds wordt uitbetaald. Deze verzekering expireert eind 2019.

In Euro's	2016	2015
Premies herverzekering	51.624	50.545
Rente herverzekering	17	97
Totaal	51.641	50.642

Vergoeding bestuurders (in Euro's)

Naam/functie	Presentiegelden *	Km-vergoeding *	Overige kostenvergoedingen **
R. de Jonge, voorzitter	59.250	10.197	1.100
P.B. Schoe, secretaris/ penningmeester	46.500	12.411	695
P.J.J. van den Berg, lid tot juni 2016	7.875	3.843	280
H.J.T. Ruijten, lid	13.875	2.487	420
L. Kazemier, lid	19.125	9.314	560
M. van Kuik, lid	22.125	2.410	560
M. Louwerens, lid	19.875	2.023	560
A.N.B. Eggink, lid vanaf juni 2016***	26.625	7.973	560
Totaal	215.250	50.658	4.735

* In het BPL als kosten opgenomen.
Presentiegelden van registerloodsen worden vergoed aan de betreffende maatschap.
KM-vergoedingen worden vergoed aan de desbetreffende bestuursleden zelf.

** Hieronder wordt verstaan een vergoeding voor het gebruik van een laptop, computer- kantoorbenodigdheden.

*** Van januari 2016 tot juni 2016 was Eggink aspirant lid van het bestuur.
Vanaf juni 2016 heeft Eggink het lidmaatschap overgenomen van Van den Berg.

Resultaat bestemming

Het bestuur heeft besloten het negatieve resultaat voor het jaar 2016 ten laste te brengen van de algemene reserve.

Gebeurtenissen na balansdatum

Herstelplan

Op 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. In 2016 is de financiële situatie van het fonds naar verslechterd. De actuele dekkingsgraad is gedaald van 104,3% naar 103,5%. De beleidsdekkingsgraad bedraagt eind 2016 100,1% (was eind 2015 105,5%). Per 1 april 2017 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie eind 2016. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2017) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen.

Overige gegevens

Overige gegevens

Actuariële verklaring certificerend actuaris

Opdracht

Door de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Rotterdam is aan Ruigrok Actuariële Consultancy BV de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmede ik actuaris ben ik onafhankelijk van de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.515.615. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 234.375 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij er van overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikelen 126 en 127. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Wieringerwaard, 23 juni 2017

Origineel getekend door Drs. P.J.G. Ruigrok AAG
verbonden aan Ruigrok Actuariële Consultancy B.V.

Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het stichtingskapitaal en de reserves van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen op 31 december 2016 en van het saldo van baten en lasten over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Hoek van Holland ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- de staat van baten en lasten over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

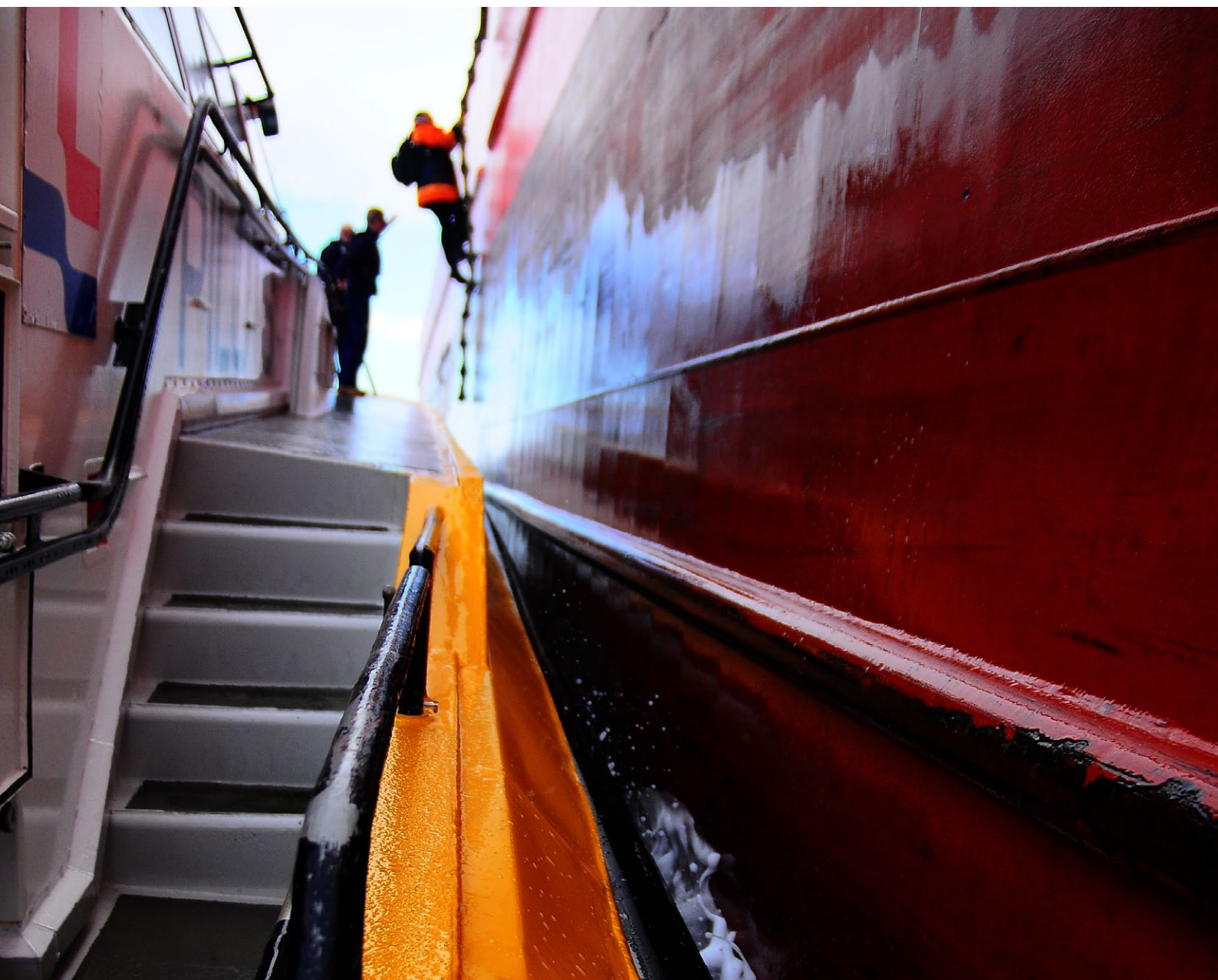
Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 23 juni 2017

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlagen

Bijlage 1

Enige begrippen

Sterftetafel/overlevingstafel

Een sterftetafel geeft aan wat de levens- en sterftekansen zijn, afhankelijk van de reeds bereikte leeftijd. Aan de hand van de sterftetafels kan men de gemiddelde levensduur berekenen. Dit is het aantal jaren dat men statistisch volgens de gegeven tafel nog zal blijven leven. De ontwikkeling van deze gemiddelde levensduur voor 65-jarige mannen respectievelijk vrouwen is na de 2^e wereldoorlog als volgt geweest:

Waarnemingsperiode	Gemiddelde levensduur in jaren van een 65-jarige	
	Man	vrouw
Sterftetafel		
1947-1949	13,9	14,4
1951-1955	14,1	14,9
1956-1969	14,1	15,4
1961-1965	14	16
1966-1970	13,7	16,4
1971-1975	13,6	16,9
1976-1980	13,8	18
1981-1985	14,1	18,5
1985-1990	14,3	18,9
1990-1995	14,7	19
1995-2000	15	19,1
2000-2005	15,8	19,5
Overlevingstafel		
2005-2050* (startjaar 2010)	19,0	21,1
2010-2060* (startjaar 2012)	22,0	24,7
2012-2062* (startjaar 2014)	22,6	24,9
AG2014* (startjaar 2015)	22,0	25,4
AG2014* (startjaar 2016)	22,1	25,5
AG2016* (startjaar 2017)	22,4	26,1

* Voor iemand die 65 jaar wordt in het betreffende startjaar, inclusief fondsspecifieke correctiefactoren.

Actuarieel

Aanduiding van berekeningen ten aanzien van pensioen of financiering, waarbij (wiskundige) reken-techniek, levenskansen, rekenrente, inschattingen van toestroom beroepsgenoten en dergelijke een rol spelen.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gevormd in gunstige jaren als extra waarborg om aan de verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Hierbij valt onder meer ook te denken aan indexaties, aanpassing leeftijdsterugstelling en arbeidsongeschiktheidsrisico's.

Asset Liability Management (ALM)

Asset Liability Management is het aanbrengen en vervolgens bewaken van een optimale samenhang tussen pensioenbeleid, premie- en beleggingsbeleid, waarna de laatste twee zo optimaal mogelijk worden afgestemd op de pensioenverplichtingen.

Asset-mix

De vastgestelde "asset-mix" is een procentuele verdeling van het te beleggen vermogen over diverse beleggingscategorieën onder meer aandelen/fondsen, onroerend goed/fondsen, vast-rentende waarden en liquide middelen. De mix is vermeld onder Beleggingsbeleid, onderdeel beoogde beleggingsportefeuille en tactische bandbreedte.

Benchmark

Een objectieve maatstaf waarmee de eigen prestaties van de belegger kunnen worden gemeten. Een bekende maatstaf is bijvoorbeeld het totaalrendement van de gehele Amsterdamse aandelenmarkt, zoals die wordt gemeten middels de CBS- herbeleggingsindex.

Contante waarde

De contante waarde van toekomstige pensioenverplichtingen is het bedrag dat nu nodig is om op de pensioendatum aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Het wordt berekend met behulp van de overlevingstafels en de rekenrente (rentetermijnstructuur van DNB).

De contante waarde van een verzameling pensioenverplichtingen voor een groep deelnemers is voldoende om aan de verplichtingen te voldoen, indien over het vermogen een interest wordt gekweekt gelijk de rekenrente en het sterfte- c.q. overlevingspatroon bij de betreffende groep in overeenstemming is met de overlevingstafels.

Dekkingsgraad

Er zijn verschillende dekkinggraden:

- Actuele dekkinggraad: de verhouding tussen het beschikbaar vermogen en de voorziening pensioenverplichtingen
- Beleidsdekkinggraad: het gemiddelde van de actuele dekkinggraden over de afgelopen 12 maanden
- Reële dekkinggraad: de verhouding tussen de beleidsdekkinggraad en de beleidsdekkinggraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie, berekend met een rentevoet van 6,75%.

Haalbaarheidstoets

Op grond van Wet moet een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uitvoeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In artikel 22 van het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets moet worden uitgevoerd, waarbij in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling nadere voorschriften zijn opgenomen over berekeningswijze, wijze van uitvoering en de te hanteren normen.

Kapitaaldekkingstelsel

Dit is het financieringssysteem waarbij reserves worden gevormd voor de pensioenverplichtingen. De berekening van de voorziening pensioenverplichtingen vindt plaats op basis van de actuariële grondslagen. Alle levensverzekeringsmaatschappijen en vrijwel alle pensioenfondsen werken op basis van het kapitaaldekkingstelsel.

Kortingsmaatregel

Een kortingsmaatregel betreft een gelijke procentuele vermindering van alle opgebouwde en ingegane pensioenen. Het BPL zal pas tot een kortingsmaatregel overgaan als alle sturingsmiddelen, inclusief de mogelijkheid van een extra premiestorting, zijn uitgeput. Een extra premiestorting zal alleen in het herstelplan worden opgenomen als de NLc deze schriftelijk heeft toegezegd. Het bestuur zal de mogelijkheid van een extra premiestorting tijdig met de NLc bespreken.

Leeftijdscorrectie hoger opgeleiden

Uit onderzoek, o.a. door het CBS, is gebleken dat de sterftekans voor hoger opgeleiden lager ligt dan de sterftekans voor een gemiddelde Nederlander. Onder hoger opgeleiden wordt verstaan personen met een HBO of universitaire opleiding. BPL-deelnemers hebben tenminste een HBO-opleiding genoten.

Bij berekening van de voorziening dient het BPL hiermee rekening te houden. Dit gebeurt door de gemiddelde sterftekans, die volgt uit de geldende prognosetafels, te vermenigvuldigen met een correctiefactor, welke is afgeleid van de levensverwachting van hoger opgeleiden ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Voorbeeld:

De gemiddelde sterftekans van een 35-jarige mannelijke deelnemer op basis van de geldende prognosetafels bedraagt: 0,05994%. De correctiefactor voor een 35-jarige man bedraagt: 64,23%. Bij berekening van de voorziening wordt dan gerekend met een sterftekans van 0,03850% ($0,05994\% \times 64,23\%$).

Liability Driven Investing (LDI)

Liability Driven Investing is een beleggingsstrategie die is afgestemd op de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds. Binnen de portefeuille wordt in het kader van LDI een onderverdeling gemaakt tussen beleggingscategorieën die vooral goed passen (matchen) bij de huidige en toekomstige verplichtingen van het pensioenfonds (matching-portefeuille) en beleggingscategorieën die worden aangehouden om vooral extra rendement te genereren (returnportefeuille).

Omslagstelsel

Hierbij worden de binnenkomende gelden terstond aangewend voor pensioenuitkeringen. Het belangrijkste voorbeeld van dit stelsel vormt de AOW.

Pension Fund Governance

Pension Fund Governance (PFG) is een systeem van checks and balances dat de kwaliteit van het pensioenbestuur moet stimuleren en transparant maken. Dit moet leiden tot meer vertrouwen in de pensioensector.

Performance

Performance is de procentuele waardeverandering van het gemiddeld belegd vermogen.

Premie

- a. Feitelijke premie: de op jaarbasis van de deelnemers totaal ontvangen premies.
- b. Zuivere kostendekkende premie: de op jaarbasis benodigde premie, berekend op basis van de rentetermijnstructuur (marktrente) en is daardoor gevoelig voor renteveranderingen met een opslag voor solvabiliteit op basis van het vereist eigen vermogen.
- c. Gedempte kostendekkende premie: de op jaarbasis benodigde premie, berekend op basis van een disconteringsvoet, welke wordt ontleend aan het te verwachten rendement op beleggingen met een afslag voor toeslagverlening.

Pensioenfondsen zijn verplicht genoemde premies in het jaarverslag te publiceren.

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de kosten voor pensioenopbouw (tegen de RTS DNB) en de ontvangen premie.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen het bedrag dat op de balans van de verzekeringsinstelling of het pensioenfonds wordt opgenomen ter dekking van de reeds gefinancierde pensioengedeelten. Een andere (oudere) term hiervoor is wiskundige reserve of premiereserve. Onder FTK wordt dit de technische voorzieningen genoemd.

Rekenrente

De rekenrente is de rentevoet waarmee bij het vaststellen van tarieven en voorziening pensioenverplichtingen rekening wordt gehouden. Hiermee wordt geanticipeerd op het rendement dat naar verwachting op premies en reserves zal worden gemaakt. De voorziening pensioenverplichtingen dient contant gemaakt te worden tegen een door De Nederlandsche Bank voorgeschreven rentetermijnstructuur. Het uitgangspunt daarbij is de marktrente. Vanaf ultimo 2011 geldt voor de berekening van de voorziening ultimo maand de driemaands gemiddelde markrente over de afgelopen periode. Vanaf september 2012 heeft De Nederlandsche Bank de UFR (ultimate forward rate) verwerkt in de door pensioenfondsen te hanteren rentetermijnstructuur. Op grond van de UFR is de rentetermijnstructuur voor looptijden tot 20 jaar nog gebaseerd op de driemaands gemiddelde marktrente.

Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt de driemaands gemiddelde markrente geleidelijk aangepast aan de UFR, die eind september 2012 is vastgesteld op 4,2%. Per 1 januari 2015 is de bovengenoemde driemaandsmiddeling van de markrente vervallen. Op 15 juli 2015 is de wijze waarop de Ultimate Forward Rate wordt vastgesteld gewijzigd. Vanaf deze datum wordt de Ultimate Forward Rate vastgesteld als het 120-maand gemiddelde van de 20-jaars forward rate.

Reële rente

Onder reële rente wordt verstaan de rente die op de kapitaalmarkt bereikt wordt, verminderd met het inflatiepercentage.

Rijpingsgraad

Verhouding premievrijen en gepensioneerden t.o.v. actieve deelnemers. Als de rijpingsgraad stijgt neemt het gereserveerde pensioenvermogen in verhouding tot de premiesom toe. Daardoor wordt de bijdrage van de beleggingsrendementen belangrijker voor de financiële positie van een fonds en wordt het moeilijker om een ongewenste ontwikkeling van de dekkingsgraad bij te sturen door premie-aanpassing.

Stop-loss

Dit slaat op een verzekeringsvorm waarbij het deel van de schade dat boven een afgesproken maximum uitgaat door de herverzekeraar wordt vergoed.

Tracking error

Met de tracking error wordt een indicatie gegeven van de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en de waardeontwikkeling van een benchmark. De achtergrond van dit begrip is dat er verschillende stijlen voor vermogensbeheer bestaan. Aan het ene uiterste staat passief vermogensbeheer, waarbij gepoogd wordt een benchmark zo nauwkeurig mogelijk te volgen. Aan het andere uiterste staat actief vermogensbeheer, waarbij op basis van een (visie op toekomstige koersontwikkelingen met enige regelmaat aan- en verkoopbeslissingen genomen worden. In het eerste geval zal het rendement van de portefeuille nagenoeg overeenkomen met dat van de benchmark. In het tweede geval zullen de maandelijkse verschillen veel groter zijn, en kan het heel goed zijn dat er afwijkingen van een procentpunt of meer bestaan. Over een langere periode beschouwd, is het uiteraard de bedoeling dat actief vermogensbeheer meer oplevert dan de benchmark. De grotere onzekerheid behoort immers beloond te worden met extra rendement.

Bij het meten van de tracking error wordt per beschouwde periode (meestal een maand) gekeken wat het rendement van de portefeuille en het rendement van de gevolgde benchmark is. Het verschil wordt gekwadraterd. De waarnemingen over een aantal perioden (variërend van 12 tot 36 maanden) worden opgeteld, en gedeeld door het aantal waarnemingen. Uit dit resultaat wordt de wortel getrokken (om de eerdere kwadratering te elimineren). Het hieruit resulterende getal is de tracking error over deze periode. Aangezien de rendementsverschillen in procenten luiden, luidt de tracking error ook in procenten.

In de afspraken met de vermogensbeheerder wordt zoveel mogelijk een maximale na te streven tracking error opgenomen. Hoe lager de tracking error, hoe meer erop vertrouwd kan worden dat het rendement is gekoppeld aan de waardeontwikkeling van de benchmark. Bij een hogere tracking error heeft de vermogensbeheerder een grotere vrijheid om van de benchmark af te wijken, met zowel de kans op een beter resultaat dan de benchmark als de kans op een lager resultaat.

De voor het BPL op totaal portefeuille niveau en per assetcategorie na te streven maximale tracking error zijn, indien van toepassing, vermeld in het hoofdstuk beleggingen.

Swap

Een swap is een derivaat dat in de financiële wereld wordt gebruikt om het renterisico af te dekken, waarbij de lange rente wordt geruild voor de korte rente.

Swaption

Een swaption is een optie op een swap.

Afdekken (hedgen) valuta risico

Pensioenfondsen in Nederland beleggen over in het algemeen ook in niet Euro genoteerde waardepapieren. Als de valuta van deze waardepapieren daalt ten opzichte van de Euro betekent dit voor een fonds, dat zijn verplichtingen in Euro's heeft vastgesteld, een vermindering van zijn vermogen en daardoor een lagere dekkingsgraad. Dit risico kan worden afgedekt door middel van hedging naar de Euro.

De kosten van hedging zijn vrij beperkt. Het indekken gebeurt via valuta termijncontracten. Deze kosten niets. Het enige "kostenaspect" is het feit dat de koers waartegen op termijn verkocht/gekocht wordt, bepaald wordt door het renteverskil tussen beide valuta.

Bijlage 2

Rapport visitatiecommissie Pension Fund Governance over Stichting Beroepspensioenfondsen Loodsen 2015

Oordeel en samenvatting

De Stichting Beroepspensioenfondsen Loodsen (verder: BPL) heeft conform de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) haar intern toezicht geregeld door middel van jaarlijkse visitatie. Het bestuur van het BPL heeft de visitatiecommissie (verder: VC) van de Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen opdracht gegeven zich een oordeel te vormen.

Oordeel:

De VC is van mening dat het functioneren van het bestuur BPL, in het jaar 2015, voldoende tot goed is.

Vanuit haar taak zoals beschreven in hoofdstuk 2 geeft de VC het volgende oordeel:

- a. Het beleid van het bestuur kwalificeert de VC als voldoende tot goed. Naast de veelheid aan vernieuwing welke gedurende 2015 aandacht behoeften en de verhelderende 'on site visit', blijkt een bredere heroriëntatie van het bestuur, mede in het licht van de (toen) aanstaande bestuurswisseling op gang gekomen. Aandacht wordt gevraagd voor compleetheid en onderlinge samenhang en consistentie van (beleids-)documenten.
- b. De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert de VC als voldoende tot goed. Het bestuur heeft naar behoren de uitdagingen van 2015 opgepakt en bevredigend afgerond. Aandacht wordt gevraagd voor verdere structurering en consequente uitvoering van het beleid en de plannen.
- c. De risicobeheersing vindt de VC voldoende tot goed. Het risicomanagement onderging in 2015 een revisie welke nog niet geheel in 2015 is afgerond. Aandacht voor expliciete vastlegging van de gemaakte afwegingen alsmede een meer planmatige uitvoering wordt, mede in relatie tot de governancewijzigingen, aanbevolen.
- d. De evenwichtige belangenafweging vindt de VC voldoende tot goed. Meer aandacht voor expliciete vastlegging van de gemaakte keuzen wordt aanbevolen.

Samenvatting:

De VC heeft het functioneren van het bestuur van het beroepspensioenfonds voor de Loodsen onderzocht en stelt vast dat het fonds in 2015 met een beoordeling 'voldoende tot goed' op adequate wijze werd bestuurd en daarmee naar het oordeel van de VC voldoende 'in control' was.

2015 werd gekenmerkt door een drukke bestuurlijke agenda. De 'on site visit' van de DNB, en de aanstaande (2016) bestuurswisselingen hebben geleid tot een heroriëntatie op de governance en de structurering van het toekomstvraagstuk. De presentatie door het vernieuwde bestuur, en de gegeven toelichting tijdens de bijeenkomst met de VC, geven alle vertrouwen dat de door het BPL gewenste 'bestuurlijke stap voorwaarts' daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

De VC realiseert zich dat dit proces nog volop gaande is en vat haar aanbevelingen, waarmee het bestuur de komende jaren verder aan kracht kan winnen, als volgt samen:

- **Missie-Visie-Strategie**

Geef veel aandacht aan de toekomstdiscussie en werk daarbij vanuit een breder perspectief aan alternatieve scenario's voor de gewenste positie van het BPL over 3 à 5 jaar.

- **Governance**

Detailleer en veranker de ingezette veranderingen in de governance; betrek daarbij de uitkomsten van de toekomstdiscussie.

- **Documentatie**

Maak de verslagen transparanter en explicieter voor wat betreft met name de afwegingen welke tot besluitvorming hebben geleid (voorleggers), waarbij de evenwichtiger belangenbehartiging en het risicomanagement worden meegenomen. Diverse beleidsdocumenten vragen om actualisering.

- **Vermogensbeheer**

Blijf kritisch en heroverweeg zo nodig het beleid rondom het actieve assetmanagement.

Taak van het Intern Toezicht

Het IT heeft volgens artikel 110a, lid 8 Wet verplichte beroepspensioenregeling tot taak:

- a. het houden van toezicht op het beleid van het bestuur
 - b. het houden van toezicht op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds
 - c. het houden van toezicht op een adequate risicobeheersing en
 - d. het houden van toezicht op een evenwichtige belangenafweging door het bestuur
- De visitatiecommissie legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

Werkwijze van het Intern Toezicht

De werkwijze van het IT staat beschreven in document SDB-13-010 en kent als stappen:

- Vullen van het transparantiedocument door het pensioenfonds (zie bijlage 2)
- Onderzoek van het transparantiedocument door de VC
- Overleg van de VC met het fondsbestuur
- Verslaglegging van het overleg
- Bevindingen van de VC
- Oordeelsvorming door de VC
- Aanbevelingen van de VC
- Rapportage door de VC aan het verantwoordingsorgaan

Documentenonderzoek van het Intern Toezicht

De VC heeft ten aanzien van de gevraagde documenten onderzocht of ze zijn aangeleverd en of ze actueel zijn. De conform het 'transparantiedocument' (zie bijlage 2) aangeleverde documenten vormden de basis voor het gesprek van de VC met het bestuur BPL.

Overleg van het Intern Toezicht met het bestuur

Volgens de onder 3 beschreven werkwijze heeft de VC met het bestuur gesproken op 27 september 2016. Het integrale verslag van dit overleg is opgenomen in bijlage 1; de navolgende onderwerpen kwamen aan de orde:

- I. Follow-up nav. het vorige visitatierapport (over 2014)
- II. Financiële opzet van het fonds / ABTN
- III. Risicomanagement en vermogensbeheer
- IV. Governance, compliance, deskundigheid en communicatie
- V. Pensioenzaken, wet en regelgeving

Bevindingen en aanbevelingen

De bevindingen van de VC zijn gebaseerd op het onderzoek van de aangeleverde documenten en het gesprek met het bestuur. Naast onderstaande bevindingen op hoofdlijnen zijn tevens de daaraan gerelateerde aanbevelingen weergegeven. Ook tijdens het overleg met het bestuur zijn bevindingen c.q. aanbevelingen gemeld.

I Follow-up nav het vorige visitatierapport (incl. 'naar aanleiding van...'))

- **Beleidsruimte assetmanagers inzake strategisch valutabeleid**

Het BPL geeft aan dat deze situatie de facto ongewijzigd is; het BPL stelt dat dit past in de gemaakte afspraken met de assetmanagers, en -dus- zou nopen tot andere afspraken/fondsen. Het BPL is wel in gesprek met de fiduciair over herziening van de beleggingsrichtlijn waarbij dit punt wordt meegenomen.

Aanbeveling: Schrap deze ruimte voor de assetmanagers.

- **Ondersteuning door ICT-deskundige / gebruik**

Het BPL is met ondersteuning van het hoofd ICT van het Loodswezen het gesprek aangegaan met PGGM, Robeco en Northern Trust. Er is een nulmeting uitgevoerd waaraan nu follow-up wordt gegeven. Met betrekking tot het gebruik van de ICT voorziening van het Loodswezen merkt het BPL op dat er stappen zijn gezet in de beveiliging (privéaccount, SharePoint) dat altijd inzichtelijk gemaakt kan worden wie waarvan gebruik heeft gemaakt, en dat e.e.a. zowel beschreven is in de ABTN, als contractueel is vastgelegd. Ten aanzien van de verstrekking van documenten aan de VC (USB-stick per post) wordt door het BPL aangegeven dat men in de vooronderstelling verkeerde dat dit weliswaar conform de eisen van DNB zo dient te geschieden, echter beveiliging door een password, of via SharePoint wordt in overweging genomen.

Aanbeveling: minimaal password beveiliging op USB-stick.

- **Naleving contracten en borging uitbestedingsbeleid**

Het BPL geeft aan dat er inmiddels een fijnmazige structuur bestaat: ISEA3402 verklaringen; week-, maand-, kwartaal rapportages en jaarlijkse evaluatie. Met de belangrijkste partners wordt door het DB-BPL / Manager Pensioenen BPL persoonlijk en wederzijds, geëvalueerd, welke wordt vastgelegd in een bevindingenrapportage en leidt tot aanscherping van afspraken.

- **Bezie de resultaten van Corestone kritisch; herevalueer het 'actief' beleid**

(NB.: inmiddels twee jaar onder de benchmark)

Het BPL heeft ter zake een 'stevig' gesprek met Corestone gevoerd. Corestone's filosofie is nadrukkelijk op de lange termijn gericht. Het BPL heeft daar bedenkingen bij en realiseert zich dat haar (actieve) portefeuille eigenlijk te klein is voor een goede risicospreiding. Voorshands continueert het BPL deze actieve portefeuille.

Aanbeveling: heroverweeg in hoeverre deze vorm van diversificatie daadwerkelijk bijdraagt aan de totale portefeuille inzake het beleid van gewenste outperformance.

- **Werk een aantal (toekomst) scenario's uit**

Het BPL heeft een commissie: 'Toekomst' ingericht en, mede naar aanleiding van de 'on site visit' van DNB, zomer/najaar 2015, haar governance aangepast. Zie verder 'Governance', hieronder.

- **Boardroom dynamics, deskundigheid, opleidingen**

Mede als gevolg van een bestuursevaluatie, en wisselingen in het bestuur zijn deze onderwerpen nadrukkelijker op de agenda gekomen c.q. aangepakt. Zie verder 'Deskundigheid', hieronder.

- **Professionalisering verslaglegging**

De VC stelt tevreden verbeteringen in de verslaglegging vast, maar vindt nog onvoldoende vastgelegd welke overwegingen, voorafgaande aan het besluitvormingstraject binnen het bestuur aanleiding hebben gegeven tot discussies en uitwisseling van argumenten onderling. Aldus is er naar de mening van het VC onvoldoende zicht op de overwegingen, met name ten aanzien van de evenwichtige belangenbehartiging en het (niet financieel) risicomanagement.

Aanbeveling: Werk met 'voorleggers' ter besluitvorming, neem in ieder geval de gewisselde argumenten tijdens de (werkgroep) voorbereiding op in notities. De VC is graag bereid een opzet van voorleggers te reviewen.

II Financiële opzet van het fonds / ABTN

- **Risicobudget nFTK (naar aanleiding van de verhoging van de valuta afdekking)**

Als gevolg van het nFTK heeft het BPL eenmalig haar risicobudget verhoogd. Door beperking van het valutarisico en afbouw van credits werd budget verkregen voor het DRA beleid.

- **Alternatieve beleggingen**

De VC constateert dat het belang 'Nederlandse Hypotheken' niet is opgenomen in het overzicht van de beleggingsrisico's.

Aanbeveling: Opnemen.

- **Monitoring beleggingsrisico's**

De beleggingsrisico's worden wel genoemd in de kwartaalrapportages, echter niet in het Sprenkels & Verschuren dashboard.

Aanbeveling: Opnemen.

- **Missie BPL vs. ALM inz. indexering**

De VC merkt op dat in de missie van het BPL de verwachting van 100% indexatie wordt gewekt, terwijl in de ALM: 'uitgangspunten crisisplan', gesproken wordt van een 'lange termijn (indexatie) ambitie van 50% CPI'. De VC vraagt zich af hoe deze ingrijpende beleidswijziging (zéker ten aanzien van het verwachtingspatroon bij de deelnemers) tot stand is gekomen. Wat waren de argumenten, welke formele- /advies procedure is (of had) hier (moeten worden) gevolgd? Het BPL geeft aan dat al jaren niet meer geïndexeerd is en dit naar verwachting ook de komende jaren niet zal gebeuren. Bijstelling van de ambitie lag dus voor de hand en daartoe werd ook geconcludeerd door de actuaire.

De VC geeft aan dat deze casus vele zaken raakt:

- 1) Wie gaat over de ambitie en hoe passen we die aan (koninklijke weg)?
- 2) Hoe komen besluiten binnen het bestuur tot stand en hoe worden deze voorbereid c.q. vastgelegd?
- 3) Hoe wordt het verwachtingspatroon van de deelnemers gemanaged?

Aanbeveling:

- 1) Reflecteer op de casus, pas waar nodig protocollen aan en voer, indien nodig, 'herstelwerk' uit; breng de missie weer in overeenstemming met het actuele beleid.
- 2) Zie opmerkingen bij 'Verslaglegging'.
- 3) Analyseer eventuele discrepanties in het verwachtingspatroon ten aanzien van indexatie bij de deelnemers en stel, na eventuele acties, zeker dat het verwachtingspatroon in overeenstemming is met de actuele ambitie.

- **Verhoging excassokosten**

In plaats van een genomen besluit tot stapsgewijze verhoging van de excassokosten, worden deze in een keer verhoogd van 0,75% naar 1,5%.

BPL: DNB stond dit niet toe; zij wenste per direct compliance.

III Risicomanagement en vermogensbeheer

- **Beheersing niet-financiële risico's**

De VC vraagt naar de stand van zaken met betrekking tot dit onderwerp.

Het BPL geeft aan dat er inmiddels een 'handboek risicomanagement' is opgesteld en een nulmeting is uitgevoerd. Naar aanleiding van deze nulmeting zijn een aantal acties met betrekking tot de (verdere) beheersing van de niet financiële risico's gestart. Het BPL geeft aan de uitwerking en follow-up van het aangescherpte (niet-financiële) risicomanagement mede te beleggen in een werkgroepstructuur (Zie 'Governance'). Inzake IT-deskundigheid maakt het BPL gebruik van de diensten van het hoofd IT van het Loodswezen; daarnaast gebruikt het BPL voor een deel van haar administratie systemen van het Loodswezen.

Aanbeveling:

- 1) 'IT-risico' heeft als status 'afhankelijk uitkomsten audit'. Onduidelijk is de status van de uitwijktest. De resultaten hiervan opvragen bij de uitvoerders of verzoeken deze test op korte termijn uit te voeren.
- 2) Voorzie, binnen het bestuur, in eigen (onafhankelijke) IT-deskundigheid / countervailing power.
- 3) Behandel de IT dienstverlening door het Loodswezen gelijk elke andere leverancier (certificering, uitwijktest etc.).

- **Uitsluitingsbeleid / Stembeleid**

De VC merkt op dat:

- 1) Het uitsluitingsbeleid enkel ziet op controversiële wapens, niet op andere ESG aspecten.
- 2) Er in 2015 wel een exposure in controversiële wapens (via beleggingsfonds) was.
- 3) Het BPL 'zelf' geen stembeleid heeft (maar de fiduciair wel...).

Het BPL ziet het als een maatschappelijke verplichting om 'verantwoord' te beleggen, overigens zonder de deelnemers daar expliciet over bevraagd te hebben.

De exposure in 2015 valt binnen een afgesproken marge. Afbouw hiervan is op zich wenselijk, echter de uitstapkosten zijn hoog. Het gesprek met de betreffende fondsbeheerder is aangegaan.

Het BPL heeft geen vastgelegd stembeleid, maar onderschrijft/volgt het UN-PRI protocol, als gehanteerd door de fiduciair (max 5 %).

Aanbeveling: Herzie/formaliseer het ESGbeleid, incl. uitsluitingsbeleid en stembeleid.

- **Totstandkoming Dynamische renteafdekking en DRA wijzigingen**

De VC constateert een aantal ex-post gedateerde decision papers met betrekking tot de instelling van het DRAbeleid en de wijzigingen in de renteafdekking in mei. resp. oktober 2015. Het BPL is zich hiervan bewust en geeft aan dit met terugwerkende kracht gedaan te hebben teneinde het oorspronkelijke proces te controleren en dit transparant vast te leggen.

IV Governance, compliance, deskundigheid en communicatie

- **Wijzigingen governance**

Mede naar aanleiding van de rapportage 'on site onderzoek naar BP Loodsen (DNB)' en de bestuurswisselingen heeft het BPL haar governance gewijzigd.

De introductie en verankering van de balansmanagementscommissie heeft plaatsgehad en is inwerking getreden op 5 april 2016.

Het BPL geeft aan inmiddels een aantal werkgroepen te hebben geïnstalleerd, te weten:

"Kapitaal"; "Reputatie"; "Communicatie"; "Toekomst"; "Regeling en uitvoering".

Het is de VC onduidelijk wat nu de precieze status, werkveld en opdracht van deze werkgroepen is.

Aanbeveling (hoewel formeel buiten de scope van deze visitatie): Bepaal hoe de governance van het BPL eruit ziet en zorg voor een correcte en concrete formalisering in diverse fonds-documenten.

- **Compliance**

Het VC vraagt naar de continuïteit inzake compliance, mede gezien de personele wisselingen. Het BPL licht toe en geeft aan dat dit nu naar tevredenheid is heringericht.

- **Deskundigheid, opleidingsplan**

De VC mist een actueel opleidingsplan, op basis van een integraal deskundigheidsbeleid, hetgeen zijn fundament dient te vinden in de strategie voor de komende jaren.

Het BPL geeft aan dat, onderdeel uitmakend van de wijzigingen in de governance, de ambitie is losgelaten dat alle bestuursleden op niveau 'B' dienen te kunnen acteren; dit is vastgelegd in de geschiktheidsmatrix. Daarnaast is een opleidingsplan / overzicht van te volgen opleidingen beschikbaar.

Het VC geeft aan dat dit alles niet kwalificeert als een 'Deskundigheidsplan'

Aanbeveling: Herijk en integreer aanwezige documenten c.q. wensen tot een integraal deskundigheidsplan, op basis van de gewenste doelorganisatie en laat daar het opleidingsplan uit volgen.

- **Diversiteit**

Het VC stelt vast de gewenste diversiteit ten aanzien van geslacht, leeftijd, etniciteit, gender voorkeur niet gerealiseerd worden. Het BPL geeft aan dat er slecht ca. 1% vrouwen loods zijn en dat het carrièreverloop van loodsen bepaalt dat loodsen pas op relatief late leeftijd starten. Er wordt geen specifiek beleid op gevoerd.

- **Communicatie**

Het -formele- communicatieplan is gedateerd (2009) en beperkt in relatie tot wat het BPL ten aanzien van communicatie in -bijv.- het crisisplan heeft uitgewerkt.

Aanbeveling: Actualiseer het communicatieplan.

V Pensioenzaken, wet en regelgeving

- **Beroepsarbeidsongeschiktheidsregeling**

De VC vraagt een toelichting op het verrekenbeding in de AO-regeling.

Het BPL licht toe dat deze regeling bedoeld is ter bescherming tegen inkomstenderving en korting eerst plaats vindt indien alle inkomensbestanddelen samen bóven het oorspronkelijke loodsinkomen uitkomen.

- **Flexioenregeling**

De VC vraagt om toelichting van de 'aanpassing glijpaden' van de flexioenregeling

Het BPL geeft aan dat de flexioenregeling feitelijk een soort overbruggingspensioen is voor de loodsen die met 55 jaar pensioneerden, waaraan nieuwe loodsen niet meer aan kunnen deelnemen. De glijpaden geven aan hoe het risico van de beleggingen wordt afgebouwd naar mate de datum van pensionering dichterbij komt.

Oordeel

De Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen heeft een eenduidige beoordelingsstandaard vastgesteld. Het oordeel van de VC kan zijn: Goed, Voldoende, Matig of Onvoldoende. In bijlage 3 staat een toelichting op de onderbouwing van de kwalificatie.

De VC is van mening dat het functioneren van het bestuur BPL, in het jaar 2015, voldoende tot goed is.

Vanuit haar taak, zoals beschreven in hoofdstuk 2, geeft de VC het volgende oordeel:

- a. Het beleid van het bestuur kwalificeert het IT als **voldoende tot goed**. Naast de veelheid aan vernieuwing welke gedurende 2015 aandacht behoeften en de verhelderende 'on site visit', blijkt een bredere heroriëntatie van het bestuur, mede in het licht van de (toen) aanstaande bestuurswisseling op gang gekomen. Aandacht wordt gevraagd voor compleetheid en onderlinge samenhang en consistentie van (beleids-)documenten.
- b. De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert de VC als **voldoende tot goed**. Het bestuur heeft naar behoren de uitdagingen van 2015 opgepakt en bevredigend afgerond. Aandacht wordt gevraagd voor verdere structurering en consequente uitvoering van het beleid en de plannen.
- c. De risicobeheersing vindt de VC **voldoende tot goed**. Het risicomanagement onderging in 2015 een revisie welke nog niet geheel in 2015 is afgerond. Aandacht voor expliciete vastlegging van de gemaakte afwegingen alsmede een meer planmatige uitvoering wordt, mede in relatie tot de governancewijzigingen, aanbevolen.
- d. De evenwichtige belangenafweging vindt de VC **voldoende tot goed**. Meer aandacht voor expliciete vastlegging van de gemaakte keuzen wordt aanbevolen.

Samenvatting

De VC heeft het functioneren van het bestuur van het beroepspensioenfonds voor de Loodsen onderzocht en stelt vast dat het fonds in 2015 met een beoordeling 'voldoende tot goed' op adequate wijze werd bestuurd en daarmee naar het oordeel van de VC voldoende 'in control' was.

2015 werd gekenmerkt door een drukke bestuurlijke agenda. De 'on site visit' van de DNB, en de aanstaande (2016) bestuurswisselingen hebben geleid tot een heroriëntatie op de governance en de structurering van het toekomstvraagstuk. De presentatie door het vernieuwde bestuur, en de gegeven toelichting tijdens de bijeenkomst met de VC, geven alle vertrouwen dat de door het BPL gewenste 'bestuurlijke stap voorwaarts' daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

De VC realiseert zich dat dit proces nog volop gaande is en vat haar aanbevelingen, waarmee het bestuur de komende jaren verder aan kracht kan winnen, als volgt samen:

- **Missie-Visie-Strategie**
Geef veel aandacht aan de toekomstdiscussie en werk daarbij vanuit een breder perspectief aan alternatieve scenario's voor de gewenste positie van het BPL over 3 à 5 jaar.
- **Governance**
Detailleer en veranker de ingezette veranderingen in de governance; betrek daarbij de uitkomsten van de toekomstdiscussie.
- **Documentatie**
Maak de verslagen transparanter en explicieter voor wat betreft met name de afwegingen welke tot besluitvorming hebben geleid (voorleggers), waarbij de evenwichtiger belangenbehartiging en het risicomanagement worden meegenomen. Diverse beleidsdocumenten vragen om actualisering.
- **Vermogensbeheer**
Blijf kritisch en heroverweeg zo nodig het beleid rondom het actieve assetmanagement.

Verantwoording

Per 1 juli 2014 geldt het nieuwe wettelijk regime ten aanzien van Pension Fund Governance (vastgelegd in de artikelen 110a tot 110 h Wvfb). Dit maakt onder meer dat het IT niet meer aan het bestuur rapporteert, maar aan het verantwoordingsorgaan.

Het overleg met het VO heeft plaatsgevonden / zal plaatsvinden op 21/11/2016.

De bevindingen en de beoordeling van het IT dienen in het jaarverslag van het fonds moeten worden vermeld. Het SDB-bestuur heeft op advies van de SDB-pool besloten dat wanneer een bezocht pensioenfonds niet besluit dit rapport integraal in zijn jaarverslag op te nemen, dat dan de beoordeling en de samenvatting (H1) in het jaarverslag zal worden geplaatst.

Integraal gespreksverslag bestuur BPL - visitatiecommissie

Visitatie Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen

Notulen van de visitatie van de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen, gehouden op dinsdag 27 september 2016 ten kantore van Stichting Beroepspensioenfonds te Hoek van Holland.

Aanwezig: *Namens de visitatiecommissie:*

Erik Gostelie, voorzitter
Thijs Driessen
Patricia Huisman

Namens Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen:

Robert de Jonge, voorzitter
Pieter-Bas Schoe, secretaris/penningmeester
Bart Eggink
Marco van Kuik
Bert Ruijten
Leen Kazemier
Theo Wittkamp, manager pensioenen

Verhinderd: Marco Louwerens

Verslag: Ilona Jense (Alt Tab bedrijfsondersteuning)

Notulen Visitatie Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen

De voorzitter van de visitatiecommissie (verder: VC) opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom. De aanwezigen stellen zich kort voor en geven daarbij aan welke gebieden binnen het bestuur zij in portefeuille hebben:

- de heer De Jonge, bestuurslid sinds 2008, voorzitter fonds, balansmanagementcommissie. IRM werkgroep kapitaal
- de heer Schoe, bestuurslid sinds 2011, secretaris/penningmeester, voorzitter balansmanagementcommissie, IRM werkgroep kapitaal
- de heer Van Kuik, bestuurslid sinds 2010, IRM werkgroep reputatie, werkgroep communicatie en werkgroep toekomst
- de heer Eggink, bestuurslid sinds 2016, IRM werkgroep regeling en uitvoering
- de heer Kazemier, bestuurslid sinds 2012, werkgroep toekomst
- de heer Ruijten, bestuurslid sinds 2011, IRM werkgroep regeling en uitvoering

Het bestuur BPL (verder: BPL) licht toe dat de werkgroep toekomst is opgericht om uitgebreid onderzoek te doen naar de toekomstbestendigheid van het fonds. Zonder daarbij op de uitkomsten vooruit te willen lopen, heeft het de voorkeur van het bestuur zoveel en zolang mogelijk zelfstandig te blijven. Juist die zelfstandigheid was één van de kernwaarden bij de privatisering in 1988. Mocht echter een meerderheid voor een andere route kiezen, dan gaat het bestuur daar in mee. Op dit moment worden de mogelijkheden in constructieve samenwerking met de actuaris in kaart gebracht, waarna raadpleging van de achterban volgt. De achterban bestaat uit circa 450 actieve loodsen en circa 800 gepensioneerde loodsen. De gepensioneerde loodsen hebben formeel geen zeggenschap, maar het bestuur hecht aan hun mening. Het motto dat t.a.v. het BPL wordt gehanteerd 'Van, voor en door (ex)loodsen', blijft daarbij onverminderd van kracht. Het is essentieel dat men elkaar vast weet te houden.

Sinds enige tijd werkt het bestuur, mede naar aanbeveling van DNB met een balansmanagementcommissie. Voor de benoeming in de balansmanagementcommissie is toetsing door en goedkeuring van DNB vereist. Er is bewust gekozen om de voorzitter van het bestuur geen voorzitter van de balansmanagementcommissie te laten zijn. Het is zuiverder een scheiding in de rollen aan te brengen.

Om die reden is de heer Schoe benoemd tot voorzitter van de balansmanagementcommissie.

Op 30 september 2016 is een bestuursevaluatie gepland. Tijdens die evaluatie wordt ook gesproken over de wens van het BPL om een extra bestuurslid als toehoorder mee te laten lopen in de balansmanagementcommissie, zodat de continuïteit gewaarborgd is. Op het moment dat er een ander bestuurslid toetreedt tot de balansmanagementcommissie, zal de heer De Jonge aftreden in de balansmanagementcommissie om de voorzittersrol te borgen.

Follow-up vorige visitatie

Tijdens de vorige visitatie is een aantal aanbevelingen gedaan en vragen gesteld waarop antwoord is gegeven. De voorzitter wil daar een aantal zaken uit lichten.

Valutabeleid en assetmanagers

Er is vorige keer uitgebreid gesproken over de ruimte voor assetmanagers. De VC heeft vervolgens geadviseerd die ruimte voor de assetmanagers te beperken. Het bestuur heeft daarop geantwoord dat die ruimte onlosmakelijk verbonden is met het werk dat zij doen. De VC vraagt of het bestuur haar standpunt daarover nog handhaaft, dan wel dat zij de ruimte hebben beperkt. Het BPL geeft aan dat het standpunt in principe niet is gewijzigd. De assetmanagers zijn gebonden aan hun prospectus en de instrumenten waarvan zij zich willen bedienen. Dat komt men met elkaar vooraf overeen en de gewenste ruimte maakt onderdeel uit van de in het voortraject meegegeven selectiecriteria. Het BPL vult daarop aan dat het inperken van de ruimte maakt dat het BPL moet overstappen naar andere fondsen. Het moet wel een logisch gevolg zijn. Op dit moment wordt samen met Robeco gekeken naar een andere beleggingsrichtlijn. In die gesprekken wordt ook gesproken over de gewenste ruimte.

ICT-beveiliging

Er is gevraagd of het BPL zich door een onafhankelijk ICT adviseur kan laten bijstaan bij de bevraging van de uitvoerders over de ICT-beveiliging en of het eigen beleid daarmee is aangescherpt. De VC vraagt op welke wijze daar uitvoering aan is gegeven. Het BPL geeft aan dat in eerste instantie contact is opgenomen met PGGM. Zij hebben in een presentatie uitgebreid toegelicht op welke wijze de risico's ingedekt zijn. Er is nog geen aparte ICT-medewerker, maar er is wel ruim aandacht voor. Het BPL merkt op dat bij de bevraging van PGGM, Robeco en Northern Trust, gebruik is gemaakt van ICT-kennis binnen het Loodswezen. Het hoofd van de ICT-afdeling heeft tijdens die bijeenkomsten geholpen met het stellen van de juiste, kritische vragen en het wegen van de gegeven antwoorden. Het BPL vult daarop nog aan dat er een studiedag is gehouden met PGGM, Robeco, Northern Trust en het Loodswezen. Tijdens die dag hebben alle partijen een toelichting gegeven op welke procedures zij volgen en welke controles er zijn met betrekking tot de checks and balances. In aansluiting daarop heeft een bedrijf een nulmeting gedaan op 54 COBIT-controls van DNB. Daar is een follow-up uit ontstaan en daar wordt nu uitvoering aan gegeven.

De VC verifieert of het BPL op dit moment nog gebruik maakt van de ICT-voorziening van het Loodswezen. Dat is juist. De VC vraagt vervolgens hoe de risico's worden ingeschat van het elders onderbrengen van financiële en personele gegevens. Het BPL merkt op dat de medewerker van het Loodswezen mee was als externe deskundige. Deze medewerker is als extern deskundige en expert in de gelegenheid om een vergelijking te maken met de situatie bij het Loodswezen. Het BPL geeft aan dat het enigszins door elkaar loopt, omdat het 'van, voor en door-principe' wordt toegepast. Wij hebben er zicht op welke processen worden gevolgd om wederzijdse gevoelige informatie te borgen. Het BPL vult daarop aan dat het bestuur wel degelijk anders is gaan werken, bijvoorbeeld door het gebruik van Loodswezen-accounts in plaats van privé-accounts. De VC vraagt af uitgesloten kan worden dat de ICT-medewerkers van het Loodswezen voor hen interessante informatie uit het systeem kunnen halen. Het BPL merkt op dat er altijd toegang zal zijn, maar dat het vier-ogen-principe dat wordt geborgd door SharePoint, altijd zal aantonen wie inzicht in de gegevens heeft gevraagd of wie informatie heeft aangepast. De VC stelt dat voorkomen dat iets dergelijks gebeurt, beter is dan achteraf weten wie het heeft gedaan, want dan is het kwaad al geschied. Het BPL stelt dat in de ABTN is opgenomen op welke wijze de beveiliging is geregeld. Daarnaast is er een contract gesloten met het Loodswezen waarin dat wordt geborgd. Het BPL licht toe dat het Loodswezen hele hoge prioriteit stelt aan haar ICT-voorzieningen. Het is essentieel dat de ICT altijd goed functioneert. Het BPL heeft daar aansluiting bij gezocht.

De VC geeft aan dat de stukken voor deze visitatie haar op een USB-stick zonder wachtwoord zijn toegezonden. Dat verhoudt zich niet met een zorgvuldige werkwijze.

Het BPL merkt op dat men dacht dat DNB vereist dat de stukken via een USB-stick per reguliere post beschikbaar moeten worden gesteld. Het BPL geeft aan dat het beveiligen van de toegang met een wachtwoord wel noodzakelijk zou zijn. Het ligt voor de hand de volgende keer de stukken alleen nog via SharePoint beschikbaar te stellen.

Monitoren Service Level Agreement en controle van externe partijen

De VC vraagt met welke frequentie de Service Level Agreements worden gemonitord. Het BPL merkt op dat per SLA in beginsel eens per jaar een controle plaatsvindt. Daarnaast ontvangt het bestuur van alle partijen tussentijdse rapportages. Van PGGM, Robeco en Northern Trust ontvangt men ieder kwartaal een rapportage, van Robeco ontvangt het bestuur ook een maand en week-rapportage. Voorts krijgt men van alle uitbestedingspartijen een ISEA3402-verklaring die in het bestuur wordt getoetst. Bovendien houdt het bestuur jaarlijks evaluatiegesprekken met alle uitbestedingspartijen en adviseurs, waarin wordt gekeken naar de kwaliteit van de dienstverlening. Van dat gesprek wordt een rapport opgemaakt. Vervolgens komen daar afspraken uit ter verbetering van de dienstverlening. Ook die afspraken worden schriftelijk vastgelegd. Het BPL merkt op dat de jaarlijkse evaluatie een formeel moment is, maar dat in de kwartaalrapportage ook gerapporteerd wordt over incidenten. Er wordt dan al gesproken over de oorzaak en gewenste verbeteringen.

Het BPL deelt de VC mede dat de adviseurs die het dichtst bij het BPL staan door het dagelijks bestuur ook persoonlijk (wederzijds) worden geëvalueerd. Ter illustratie daarvan memoreert het BPL dat Northern Trust voor de eerste keer enigszins verbaast was. Na het gesprek waren zij echter enthousiast over de werkwijze en verkregen feedback.

Corestone

De VC stelt vast dat inmiddels gedurende twee jaar aansluitend de actieve beleggingenmanagers onder de benchmark scoren. Is dat voor het BPL een probleem aan het worden? Het BPL geeft aan dat er een gesprek met Corestone over gevoerd is. Tijdens dat gesprek heeft Corestone uitleg gegeven over de wijze waarop zij met hun actieve beleggingenmanagers omgaan. Zij kijken daarbij naar de langere termijn. Corestone noemt daarbij een termijn van zeven jaar. Het BPL heeft daar bedenkingen bij. Er loopt een discussie met Corestone om het actieve risico in de aandelenportefeuille over meer assetmanagers te gaan spreiden. Desgevraagd door de VC merkt het BPL op dat de beste beleggingsportefeuille niet noodzakelijk de verzameling vormt van de op dat moment best presenterende managers. Er is nog wel geloof in de actieve beleggingen. Dat hangt van veel factoren af, maar uiteindelijk gaat het om de langere termijn. Er is diversificatie nodig om te komen tot een portefeuille die over de volle breedte, boven de benchmark scoort.

Werkgroep Toekomst

In de vorige visitatie is opgemerkt dat het BPL een redelijk kwetsbaar fonds is. Dat heeft te maken met het vergrijzen, waardoor er sprake is van een korte duration. De aanbeveling was daar een aantal scenario's op uit te werken. Het BPL geeft aan dat er inmiddels twee werkgroep-bijeenkomsten zijn geweest. Een derde staat voor volgende week gepland. Er is aandacht voor, maar er zijn nog geen resultaten beschikbaar.

Het BPL herinnert de aanwezigen aan de gehouden Zegwaart-enquête. Op die enquête is een respons van 50% gekomen. Daar moet men rekening mee houden. Aanvullend wordt nu een toekomstgerichte enquête gehouden onder de deelnemers. Wanneer de uitkomst daarvan is dat men vasthoudt aan het principe 'Van, voor en door loodsen', impliceert dat men het kosten-niveau acceptabel vindt.

Het BPL deelt de VC mede dat er inmiddels meerdere scenario's zijn uitgewerkt en die worden nu geïnventariseerd. Het BPL stelt dat het BPL gehouden is de deelnemers goed te informeren en ook de onderliggende scenario's te kwantificeren. De VC vraagt het BPL naar zijn stelling dat er meerdere scenario's liggen die worden meegenomen in de werkgroep toekomst. Aan welke scenario's kan de VC dan denken? Het BPL geeft aan dat, bijvoorbeeld het onderbrengen bij een pensioen-fonds, het samengaan met de koopvaardij, opgaan in een ander fonds scenario's kunnen zijn. De VC kwalificeert deze scenario's als opties, niet als oplossingsvarianten. Hij zoekt naar een antwoord op de vraag hoe het Loodswezen er over tien jaar uitziet. Maar ook de lage stand van de rente moet een onderdeel van die scenario's zijn. Een voorbeeld is: over vijftien jaar wil het BPL niet alleen een pensioenfonds zijn voor loodsen, maar voor alle zelfstandigen in Nederland die dat kunnen betalen. Als bestuurder ben je aan jezelf en het fonds verplicht te komen tot een lange termijn visie. Het BPL stelt dat deze werkgroep daar niet voor is opgericht.

Het BPL stelt dat er meerdere beroepsgroepen een pensioenfonds hebben dat numeriek te klein is. Nu leidt dat nog niet tot complicaties, maar dat wordt wellicht in de toekomst anders. Een alternatief kan zijn om over te stappen naar een volledig netto-pensioen. Maar ook een dergelijk alternatief vraagt om een overbruggingsperiode. De VC vraagt of een samengaan met een ander pensioenfonds een mogelijkheid is. Het BPL geeft aan dat het een optie kan zijn, maar historisch is het lastig om af te stappen van het 'van, voor en door-principe'. Dat ligt gevoelig.

Diversiteit

De VC vraagt naar de diversiteit binnen de 450-470 actieve loodsen. Het BPL antwoordt dat ondanks dat er geen selectie op geslacht plaatsvindt, er slechts vijf vrouwen als loods werkzaam zijn. Het blijft zichtbaar een mannenberoep waarvoor zich geen/te weinig vrouwen melden.

Verslaglegging

De voorzitter van de VC stelt onder de indruk te zijn van de gelezen verslagen. Er is een grote vooruitgang gemaakt in de verslaglegging. Niet alle leden van de VC zijn echter even lovend. Zij vinden het vaak niet helder welke discussie gevoerd is en wat de grondslagen zijn van bepaalde besluiten. Er mist een gevoel dat zich laat omschrijven als 'boardroom dynamics': er liggen op een gegeven moment besluiten, maar niet helder is op welke wijze het besluit tot stand gekomen is. Hoe is er binnen het bestuur over nagedacht en welke discussies zijn er gevoerd. Het inzichtelijk maken van de tegenstellingen en de argumenten zou leiden tot een beter zicht op de evenwichtige belangenbehartiging. Het BPL geeft aan dat veel voorbereidende discussies plaatsvinden in de werkgroepen. Tijdens de bestuursvergaderingen is er meer sprake van gerichte informatievoorziening. De eigenlijke koers wordt feitelijk in de commissies besproken. Het BPL vraagt of het mogelijk is te werken met voorleggers en deze ter toetsing voor te leggen aan de visitatiecommissie. Daartoe is de commissie bereid. De VC merkt daarbij op dat het goed is, zeker bij grotere onderwerpen, in het verslag blijk te geven van welke argumenten zijn gewisseld bij het nemen van een besluit, of het besluit evenwichtig is en of het besluit ergens het risicomanagement-framework raakt. De VC resumeert dat het nuttig is beslispunten al binnen de werkgroepen op papier te zetten, zodat de overwegingen herleidbaar zijn. Als voorbeeld noemt de VC het onderzoek naar de Nederlandse woninghypotheken. Robeco kwam met een voorstel op verzoek van het BPL. Dat werd met argumenten in de bestuursvergadering afgewezen. Vervolgens kwam Robeco met een aangepast voorstel dat wel werd aangenomen. De redenen daarvoor zijn onduidelijk gebleven.

Financiële opzet van het fonds (conform ABTN)

Beroepsarbeidsongeschiktheidsregeling

De VC merkt op dat er een beroepsarbeidsongeschiktheidsregeling is. Na 104 weken ongeschikt te zijn voor de uitvoering van het beroep loods, treedt de uitkering in. De uitkering wordt verrekend met inkomsten die je elders verdient. Het BPL corrigeert dat enigszins. De uitkering is van kracht tot het loodseninkomen. Indien de uitkering samen met het inkomen dat elders wordt verdiend uitstijgt boven het oorspronkelijke loodseninkomen, wordt de uitkering gekort. Het BPL licht toe dat de regeling beoogt deelnemers te compenseren voor inkomstenderving. Indien men vervolgens meer verdient als voorheen als actieve loods, is er geen sprake meer van inkomstenderving.

Rente-afdekking

De VC vraagt naar de totstandkoming van het beleid en de stappen die zijn gemaakt in 2015. Het BPL merkt op dat met terugwerkende kracht alsnog een decisionpaper is gemaakt, om het oorspronkelijk proces te checken. Het bestuur beseft zich dat het niet de juiste volgorde is, maar in het kader van de transparantie is de besluitvorming met terugwerkende kracht alsnog in een decisionpaper verwerkt. Het BPL merkt op dat het met de komst van de commissiestructuur geen probleem meer is, omdat zij werken volgens de juiste structuur. De VC vraagt het bestuur een aantal decisionpapers toe te zenden op diverse onderwerpen, zodat de visitatiecommissie kan meelezen en tips voor de toekomst kan aandragen. De VC vraagt het bestuur een aantal decisionpapers toe te zenden op diverse onderwerpen, zodat de visitatiecommissie kan meelezen en tips voor de toekomst kan aandragen.

Risicoprofiel

Het BPL licht toe dat een eenmalige verhoging in 2015 is doorgevoerd, die achteraf gezien niet nodig bleek te zijn. Er werd een nieuw beleggingsbesluit genomen om met de nieuwe rekenregels en rekenbudget, risicobudget dat binnen de marges valt vrij te maken. Deels door het afbouwen van credits en de conversie naar staatspapier en deels door volledige afdekking van het valutarisico.

De VC merkt op dat onder beleggingsrisico's op alternatieve beleggingen Nederlandse hypotheek niet worden genoemd. Dat is terecht. Daarnaast wordt in de ABTN het dashboard monitoring beleggingsrisico's niet genoemd. Dit gegeven zal worden aangevuld.

Uitsluitingsbeleid

De VC vraagt naar het gevoerde uitsluitingsbeleid. De VC stelt vast dat alleen controversiële wapens worden uitgesloten en geen andere maatschappelijke zaken. Deze constatering wordt onderschreven door het BPL. Daarbij merkt het BPL op dat er een kleine marge in zit van 5%. Het is voorkomen dat een beperkt deel van een fonds toch in controversiële wapens wordt geïnvesteerd. Daar heeft het BPL weinig invloed op, maar de kosten voor het uitstappen zijn te hoog, om daar zwaarwegende consequenties aan te verbinden. Inmiddels is één van de titels verkocht, maar de andere helaas nog niet. Daarover is met het betreffende fonds in gesprek gegaan. Het heeft vanzelfsprekend niet de voorkeur van het BPL, maar op basis van het prospectus is het toegestaan.

De VC vraagt of onder de deelnemers is geëncquêteerd over het uitsluitingsbeleid. Het BPL beantwoordt de vraag ontkennend. Aan de andere kant stelt hij dat er geen deelnemers hebben verzocht of het BPL maatschappelijk verantwoord wil beleggen. Desalniettemin voelt het bestuur het als een maatschappelijke verplichting en bovendien verkleint het de kans op waardeverlies door schandalen.

Kosten pensioenbeheer/verdeelsleutel

Het BPL geeft aan dat ongeveer 50% wordt ingezet op vermogensbeheer. De feitelijke verdeelsleutel is tot stand gekomen op basis van daadwerkelijk tijdsbeslag.

De VC vraagt of de kosten private equity inmiddels inzichtelijk zijn. Dat wordt door het BPL bevestigd. Hij licht toe dat een buitengewoon pittige discussie is gevoerd over de verlenging van het private equityfonds. Inmiddels bevindt het fonds zich aan het einde van de cyclus en is het grootste deel reeds geliquideerd, terwijl nog altijd de volledige fee in rekening werd gebracht. Daardoor liepen de belangen van het fonds en het BPL langzaam verder uiteen. Om de belangen weer in evenwicht te brengen is met het fonds een halvering van de management fee overeengekomen. Het BPL geeft aan dat de afweging is gemaakt wat nu liquideren aan meerwaarde oplevert tegenover de kosten om het fonds nog een jaar aan te houden. Het BPL merkt op dat een dergelijke clause in een volgend contract niet meer wordt opgenomen.

Risicomanagement / vermogensbeheer

Excassokosten

De VC vraagt naar de verhoging van de excassokosten. Het bestuur had besloten de excassokosten geleidelijk in treden van een kwart procent te verhogen. De actuaris en de accountant hadden daarmee ingestemd. Vervolgens ging DNB niet akkoord met de stapsgewijze verhoging. De VC vraagt naar de achterliggende argumentatie.

Het BPL licht toe dat DNB zich op het standpunt heeft gesteld dat het BPL zich niet aan de geldende regelgeving voldeed. DNB verwachtte van het BPL dat zij direct maatregelen zou nemen om binnen de regelgeving te passen. Het BPL wilde een stapsgewijze verhoging om de kans op korten zo klein mogelijk te houden. Voor deze geleidelijke aanpassing was bij DNB geen ruimte.

Risicoanalyse

De VC vraagt naar de integrale risicobeheersing van, met name, de niet-financiële risico's. Dat is eerder onderwerp van gesprek geweest tussen het bestuur en de visitatiecommissie. Inmiddels hebben zowel DNB als de accountant daar ook opmerkingen over gemaakt. Het is essentieel in 2016 een risicoanalyse uit te voeren. Het BPL geeft aan dat op 28 september 2016 een eerste werkgroepbijeenkomst gehouden wordt om te komen tot een risicoanalyse. Er is inmiddels een risicohandboek opgesteld. De analyse moet nu in de praktijk gebracht worden. Het BPL vult aan dat ook in het jaarverslag aandacht aan dit onderwerp is besteed. De VC merkt op dat in het verlengde van het risicomanagement-handboek gekeken moet worden naar een evenwichtige verdeling van de aandachtsvelden. Het BPL stelt dat na de vorige visitatie vier IRM werkgroepen in het leven zijn geroepen, te weten: regeling en uitvoering, kapitaal, reputatie en bestuur. De commissie bestuur is in handen van het volledig bestuur gebleven. Daarnaast is er een werkgroep communicatie. Het onderdeel wet en regelgeving valt onder werkgroep commissie regeling en uitvoering.

De VC vraagt in hoeverre het instellen van werkgroepen met een concrete opdracht heeft geleid tot formalisering van de portefeuilleverdeling. Het BPL antwoordt dat daar nog niet mee begonnen is omdat de nieuwe structuur pas recent in werking is getreden. Hij beaamt dat de nieuwe structuur hoogstwaarschijnlijk zal leiden tot een andere aansturing van het fonds. Het BPL vult daarop aan dat het mandaat echter in handen van het bestuur zal blijven omdat de werkgroepen slechts adviseren en geen besluiten kunnen nemen.

Het BPL stelt dat binnenkort een bestuursevaluatie gehouden zal worden, waar eveneens de nieuwe structuur besproken wordt. Er is een bestuursreglement voor de BC opgesteld, maar dat moet nog geformaliseerd en goedgekeurd worden. Het BPL benadrukt dat de verandering in de personele bezetting binnen het bestuur de mogelijkheid heeft geschapen om tot een dergelijke structuurwijziging te komen. Het BPL aarzelt of de dynamiek achter de besluiten in de nieuwe structuur te herleiden blijft. Dat zal de praktijk moeten uitwijzen.

Stembeleid

De VC merkt op dat in de aangeleverde stukken staat dat het BPL geen stembeleid heeft. De visitatiecommissie gaat er vanuit dat iets anders wordt bedoeld dan nu staat geschreven. Het BPL merkt op dat het BPL het stembeleid heeft gedelegeerd aan haar vermogensbeheerder. Daarover wordt overleg met de vermogensbeheerder gevoerd. Het BPL acht zichzelf een te klein fonds om met anderen aan tafel te zitten. De VC adviseert de formulering over het stembeleid met deze verklaring in overeenstemming te brengen. De VC merkt op dat het opzetten van een eigen stembeleid een volgende stap kan zijn. Wanneer je de stemadviezen van enkele jaren met elkaar vergelijkt, kan een trend inzichtelijk worden waarop je eigen stembeleid kan ontwikkelen. Het BPL twijfelt of het vanuit het oogpunt van objectiviteit wenselijk is om aan elke tafel mee te willen praten. In de huidige situatie maakt Robeco een selectie welke bedrijven door wie gevolgd worden.

Governance, deskundigheid en communicatie

De VC vraagt hoe de verbanden lopen tussen PGGM UFO en PGGM-beheer. Is daar sprake van onderlinge beïnvloeding? Het BPL legt uit dat PGGM UFO de overkoepeling is van alle PGGM-afdelingen. De verantwoordelijkheden worden per afdeling verdeeld zodat de bevoegdheden duidelijk gescheiden worden. Op die manier is het voor PGGM mogelijk om alle diensten aan te kunnen bieden, zonder dat conflicterende situaties optreden. Het BPL heeft een contract met PGGM Beheer.

De VC vraagt naar de aansprakelijkheid indien een derde schade lijdt. Het BPL geeft aan dat een contract met PGGM is gesloten, waarin is overeengekomen dat de aansprakelijkheid afhankelijk is van de uitbestedende partij. Als PGGM de opdrachtgever is, dan draagt PGGM de aansprakelijkheid voor eventuele schade.

Communicatie

De VC merkt op dat het communicatieplan dateert uit 2009. Omdat er een goede communicatieparagraaf is opgenomen in het crisisplan, lijkt gebruik hiervan bij de actualisering van het risicobeleid voor de hand liggend.

Compliance Officer

De VC merkt op dat de compliance officer vanuit het Nederlands Compliance Instituut in 2015 veel werkzaamheden voor het BPL heeft verricht. Het BPL bevestigt dat de compliance officer veel werkzaamheden naar tevredenheid heeft afgerond. Inmiddels is de functie van compliance offer in handen van Albert de Jong (met assistentie van Susan Tjong).

Het BPL licht toe dat de fondsdocumenten aan alle voor het fonds relevante wetgeving zijn getoetst. Het BPL heeft daarnaast deelgenomen aan een (kosteloze) pilot van S&V. Daaruit is gebleken dat een aantal zaken aangepast dan wel scherper geformuleerd moeten worden. Iemand met kennis van zaken is gevraagd kritisch naar de uitkomsten en de te maken wijzigingen te kijken. De VC geeft aan tevreden te zijn over de huidige stand van zaken, maar merkt daarbij op dat een dergelijke exercitie met enige regelmaat herhaald moet worden, zodat voldaan wordt aan de meest recente wet- en regelgeving. Het bestuur is zich hiervan bewust.

Benoeming Oud-Loodsen in het Verantwoordingsorgaan

Desgevraagd licht het BPL toe dat er een vacature in het Verantwoordingsorgaan was. Conform hetgeen daarover is vastgelegd, heeft de Vereniging van Nederlandse Oud-Loodsen (VNoL) het recht om oud-loodsen voor te dragen. De voorgedragen kandidaat was echter een nog actieve loods. Nadat de VNoL heeft aangetoond dat de voordracht desalniettemin legitiem was, heeft het bestuur ingestemd met de voordracht. De VC merkt op dat uit de onderliggende correspondentie lijkt te volgen dat de VNoL de deskundigheid en competentie van het bestuur in twijfel trok. Het BPL heeft protest aangetekend tegen de gebruikte formulering en inmiddels is die opmerking ingetrokken. Desondanks was het kwaad wel geschied. Het DNB had eveneens kennisgenomen van het gemaakte verwijt. De verklaring die achteraf voor deze formulering is gegeven, geeft aan dat de schrijver had beoogd zijn zorgen in algemene zin te uiten over de deskundigheid van het besturen van kleine pensioenfondsen.

Geschiktheidsplan

De VC stelt vast dat er de beschikking is over een opleidingsplan en een geschiktheidsplan.

Tevens is er een planning voor volgend jaar en uit het jaarverslag volgt wat afgelopen jaar is gedaan. Dat komt echter allemaal voort uit de behoefte van het individu. De VC mist nog een inventarisatie van de collectieve behoefte. Daar zal het opleidingsplan op afgestemd moeten worden. Het BPL merkt op dat de informatie waarover de visitatiecommissie beschikt, volgt uit het jaarverslag 2015. In 2016 is een volledig nieuw opleidingsplan opgesteld.

De VC verduidelijkt dat ook het nieuwe plan een opsomming is van wat men van plan is te gaan doen. Zonder de collectieve behoefte in kaart te brengen, wordt niet duidelijk wat de inbedding is, waar het opleidingsplan toe moet leiden.

Het BPL geeft aan dat het bestuur de ambitie heeft losgelaten dat alle bestuursleden op expert-niveau worden opgeleid. Het bestuur streeft ernaar alle expertise in het bestuur als collectief beschikbaar te hebben. Niet ieder bestuurslid heeft op het hoogste niveau te opereren.

De VC merkt op dat die gewijzigde ambitie niet uit de stukken blijkt. Dat is jammer, want er zijn voldoende valide argumenten om van de eerdere koers af te wijken.

Het BPL merkt op dat nadrukkelijk is gekeken naar de werkverdeling binnen het bestuur.

Die bevindingen zijn opgenomen in een geschiktheidsmatrix. Op basis daarvan is het opleidingsplan vorm gegeven, zowel collectief als individueel. Deze gegevens zijn terug te vinden in het stuk met betrekking tot de wijziging van de governance, onder nummer A12, 'Wijziging in governance 2016'

Flexioenregeling

In stukken wordt gesproken over aanpassing van de glijpaden in de flexioenregeling. De VC vraagt wat met de regeling wordt bedoeld. Het BPL licht toe dat loodsen lange tijd op 55-jarige leeftijd met functioneel leeftijdspensioen gingen. Op dit moment zitten de meeste loodsen op de maximale uittreedleeftijd van 60 jaar. De flexioenregeling vormt feitelijk een soort overbruggingspensioen voor die groep, waaraan nieuwe loodsen niet meer aan kunnen deelnemen. De glijpaden geven aan hoe het risico van de beleggingen wordt afgebouwd naar mate de datum van pensioenering dichterbij komt.

Missie ABTN

De VC meent dat de verwachting wordt gewekt dat het BPL 100% CPI nastreeft, omdat gesproken wordt over waar mogelijk jaarlijks indexeren op basis van prijsontwikkeling. De VC wijst vervolgens op de de ALM-studie waarin geschreven wordt dat op lange termijn wordt gestreefd naar 50% CPI. Het BPL merkt op dat al jaren niet geïndexeerd is, bovendien is de verwachting dat ook de komende jaren niet wordt geïndexeerd. De VC merkt op dat verwachttingsmanagement de helft van het werk is. Op basis van het oude verwachtingspatroon is een ingrijpende beleidswijziging op een gegeven moment onontkoombaar. Het is essentieel dat op dat moment duidelijk is op welke grondslagen besluiten zijn genomen. Deze conclusie is ook door de actuaris getrokken, aldus het BPL. De VC vervolgt dat het essentieel is dat de discussie in het bestuur wordt gevoerd om eventuele aanspraken in de toekomst te voorkomen. De vraag is welk formeel advies en welke beslisprocedure nodig is om dat te voorkomen.

Vacatiegelden en vergoedingen bestuur

De VC vraagt hoe het zo laag mogelijk houden van de overhead zich verhoudt tot de beloning aan bestuursleden. Het BPL licht toe dat de bestuursleden worden vrijgemaakt voor de bestuurstaken door de maatschap. De vergoeding die de bestuursleden ontvangen, ligt onder het kostendekkende niveau. Actieve loodsen dragen stilzwijgend bij aan het draaien van het bestuur. Met uitzondering van een onkostenvergoeding krijgen de bestuursleden geen vergoeding. De opgenomen vacatiegelden worden door het BPL aan de maatschap voldaan. Het bedrag dat wordt vergoed, is gebaseerd op het bedrag dat het Loodswezen per dagdeel in rekening brengt conform het tarief Loodsexpertise.

De VC kan de bedragen in het staatje op bladzijde 112 van het jaarverslag 2015 niet aansluiten met de uitsplitsing van de kosten pensioenbeheer op bladzijde 109 van het jaarverslag.

Het BPL merkt op dat de bedragen op bladzijde 112 de uitgekeerde bedragen zijn voor de verdeling naar kosten pensioenbeheer en kosten vermogensbeheer. Het BPL merkt daarbij op dat alle kosten daaronder vallen, inclusief opleidingskosten, verblijf, vacatiegeld. Ter tafel wordt niet helemaal duidelijk hoe dat bedrag is opgebouwd. Het BPL gaat de opbouw van dit bedrag controleren en merkt op dat over 2015 het bedrag hoger lag als gevolg van het vertrek van de oude voorzitter.

Evenwichtige belangenafweging

De VC merkt op dat uit het verslag van de bestuursevaluatie van 2 maart 2015 blijkt dat het bestuur van mening is dat de evenwichtige belangenafweging is geborgd door een afvaardiging uit de diverse geledingen. Dat is in tegenspraak met het uitgangspunt dat eenieder zonder last of rugge-spraak in het bestuur functioneert. Het BPL licht toe dat het bestuur aanvankelijk alleen uit loodsen uit de vier regio's bestond. Op een later moment zijn daar ook gepensioneerde loodsen aan toegevoegd. Het bestuur wordt gekozen door de actieve loodsen en treden aanvankelijk toe als aspirant-bestuurslid. Na een jaar wordt besloten of tot benoeming kan worden overgegaan. Het bestuur merkt op te streven naar een qua samenstelling divers bestuur, waarin de verschillende leeftijdsgroepen zijn vertegenwoordigd, maar dat dit uiteraard los staat van de evenwichtige belangenafweging in het bestuur.

Samenwerking PGGM

De VC constateert dat de samenwerking verbeterd lijkt te zijn. Het BPL geeft aan dat de plooiën zijn glad gestreken. De accountant van PGGM kon voor de activiteiten die PGGM voor het BPL verricht geen schone ISAE verklaring afgeven. Daardoor moest de accountant van het BPL bij PGGM extra controlewerkzaamheden verrichten. Deze extra kosten zijn bij PGGM in rekening gebracht. Het BPL geeft aan dat hoewel de transitie in de praktijk goed is verlopen, een hoop werk was voorkomen als niet op 1 juli maar op 1 januari was gepasseerd.

BTW

Het BPL merkt op dat PwC een kosten-batenanalyse heeft opgesteld. Teneinde een uitspraak te krijgen over de (invulling van) de btw-plicht moet worden bepaald of het BPL gezien wordt als gemeenschappelijk fonds. De fiscus heeft aangegeven dat pensioenfondsen geen gemeenschappelijke procedure kunnen voeren. Het BPL aarzelt een procedure hierover op te starten. Het BPL deelt mede dat PwC nu een gelijkwaardige zaak in voorbereiding heeft voor een andere klant. Dat kan worden afgewacht, maar er zijn ook afwegingen te maken om op basis van administratieve argumenten wel een procedure te starten.

Visitatie Plus

De VC merkt op dat het te overwegen is om in het kader van visitatie plus de visitatiecommissie in contact te brengen met actuaris en accountant. Ook biedt het pluspakket meer mogelijkheden om gedurende het jaar inhoudelijk te sparren met de visitatiecommissie.

Raad van Toezicht

Vanaf 2017 bestaat het risico dat DNB verlangt dat ieder fonds een Raad van Toezicht instelt in plaats van genoeg te nemen met een jaarlijkse visitatie. Langzaam lijkt DNB daarop terug te komen en meer te neigen naar een model als Visitatie Plus. Met name kleinere fondsen kunnen zich helemaal geen Raad van Toezicht permitteren. Kost gemiddeld 15-20k per jaar. Voor ondernemerspensioenfondsen is er inmiddels in een ontwerp verzamelwet een Raad van Toezicht verplicht gesteld. Beroepspensioenfondsen worden in deze ontwerp wet echter nog niet genoemd. De commissie verwacht niet dat deze verzamelwet nog voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017 wordt gerealiseerd.

Sluiting

De voorzitter van de VC sluit de bijeenkomst omstreeks 17:30 uur onder dankzegging aan het bestuur voor de medewerking. De VC complimenteert het bestuur met het vele werk dat in de afgelopen periode al is verzet.

Bijlage 2 bij Rapport VC

Transparantiedocument PFG

Het intern toezicht heeft onderstaande documenten van het BPL beoordeeld op aanwezigheid, actualiteit en inhoud. Vragen hierover zijn in het overleg met het BPL-bestuur op 29/09/16 aan de orde geweest.

Nr.	Onderwerp	Deelonderwerpen	Uitwerking pensioenfonds (j/n, hoe, namen, in bijlage)
Bestuur			
A1	Algemeen	Vorig PFG-rapport	
A2		Reactie van bestuur	
A3		Reactie van VO	
A4		Wie + wanneer lid	
A5		Functieverdeling	
A6		Functieprofielen	
A7		Dagelijks bestuur	
A8		Rooster van aftreden	
A9		CV	
A10		Uitkomst evaluatie	
A11		Vacatiegeldregeling	
B1	Deskundigheid	Inventarisatie p.p.	
B2		Deskundigheidsplan	
B3		score desk-toets p.p.	
C1	Directie	Wie + verantwoordelijkheid	
D1	Adviseurs	Actuaris	
D2		Accountant	
D3		Jurist	
D4		Bestuursondersteuning	
D5		Overig	
E1	Commissies	Pensioen-Cie	
E2		Beleggings-Cie	
E3		Communicatie-Cie	
E4		Overige commissies	
E5		Werkgroepen	
F1	Vaste vergadering; met onderliggende stukken	Bestuur	
F2		Commissies	
F3		Met beroepspensioenver.	
F4		Met uitvoerder(s)	
F5		Prioriteiten	
F6		Periodieke onderwerpen	

Nr.	Onderwerp	Deelonderwerpen	Uitwerking pensioenfonds (j/n, hoe, namen, in bijlage)
G1	Compliance	Compliance Officer	
G2		Wet- & regelgeving	
G3		Gedragcode	
G4		Risicomanagement	
G5		Opzet AO/IC (A7)	
H1	ABTN	Laatste versie	
I1	ALM	Laatste versie	
I2		Continuïteitsanalyse	
I3		Herstelplan	
J1	Uitbesteding	Wat	
J2		Aan wie	
J3		Contract + SLA	
J4		(Kwartaal)rapportages	
K1	Nevenactiviteiten	Verklaring (A4)	
L1	Beleid (A8)	Premiebeleid	
L2		Beleggingsbeleid	
L3		Indexatiebeleid	
L4		Communicatiebeleid	
L5		Stembeleid Corporate Gov.	
L6		Investment beliefs	
M1	Procedures (A8)	Bestuur	
M2		Besluitvorming	
M3		Beleid	
M4		Klachten/geschillen (A6)	
M5		Uitbesteding (PB, VB)	
N1	Financiële positie	Dekkingsgraad	
N2		Herstelplan	
O1	Toezichthouders	DNB + AFM	
O2		Rapport/aanwijzingen	
P1	Diversen	Jaarverslag	
P2		Statuten	
P3		Pensioenreglement	
P4		Huishoudelijk reglement	
P5		Actiepunten uit de Code Pensioenfondsen	
Intern toezicht			
Q1	Inrichting (C1)	Intern Toezicht	
Q2		Statutaire vastlegging	
Verantwoordingsorgaan			
R1	Inrichting (B1)	Samenstelling	
R2		Statutaire vastlegging	
R3		Commentaar bestuur	
R4		Commentaar Verantw.org.	

Uitwerking beoordelingskwalificaties

Inleiding

Het Intern Toezicht moet zich een beeld vormen over de mate waarin een bestuur voldoet aan de criteria die de Wet versterking bestuur noemt:

- a. Het beoordelen van het beleid
- b. Het beoordelen van de algemene gang van zaken
- c. Het beoordelen van de risicobeheersing
- d. Het beoordelen van de evenwichtige belangenafweging

De kwalificaties (Goed ... Onvoldoende) drukken de mate uit waarin deze aandachtspunten gezamenlijk gerealiseerd worden.

Goed

- Beleid: volledig actueel, conform wet- en regelgeving en compleet, samenhangend
- Algemene gang van zaken: stabiel, geschiktheid bestuur onderhouden, tevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel volledig 'state of the art'
- Evenwichtige belangenafweging: volledig zichtbaar en uitlegbaar

Voldoende

- Beleid: redelijk actueel, conform wet- en regelgeving, compleet, en zijn lacunes in samenhang
- Algemene gang van zaken: redelijk stabiel, geschiktheid bestuur redelijk onderhouden, overwegend tevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel ingericht, maar praktische toepassing is beperkt
- Evenwichtige belangenafweging: beperkt zichtbaar en niet steeds uitlegbaar

Matig

- Beleid: op aantal punten niet actueel, conform wet- en regelgeving of compleet, beperkt samenhangend
- Algemene gang van zaken: incidenten, geschiktheid bestuur niet systematisch onderhouden, meerdere klachten van deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel niet volledig ingericht of toegepast
- Evenwichtige belangenafweging: nauwelijks zichtbaar en uitlegbaar

Onvoldoende

- Beleid: op meerdere punten niet actueel, conform wet- en regelgeving of compleet, of onsamenvattend
- Algemene gang van zaken: instabiel, geschiktheid bestuur nauwelijks onderhouden, ontevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel nauwelijks uitgewerkt of toegepast
- Evenwichtige belangenafweging: nauwelijks zichtbaar of uitlegbaar

Toepassing

Op de vier aandachtsgebieden a t/m d worden kwalificaties geïnventariseerd. Wanneer drie niveaus worden bestreken wordt de middelste de eindkwalificatie, met de aantekening dat tussen-kwalificaties zoals 'matig tot voldoende' ook mogelijk zijn.

Bijlage 3

Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie PFG 2015

De visitatiecommissie heeft in haar rapport over het boekjaar 2015 een aantal aanbevelingen gedaan aan het pensioenfonds. Onderstaand zijn de aanbevelingen verwoord evenals de reactie van het bestuur op deze aanbevelingen

Beleidsruimte assetmanagers inzake strategisch valutabeleid

Het BPL geeft aan dat deze situatie de facto ongewijzigd is; het BPL stelt dat dit past in de gemaakte afspraken met de assetmanagers, en -dus- zou nopen tot andere afspraken/fondsen. Het BPL is wel in gesprek met de fiduciair over herziening van de beleggingsrichtlijn waarbij dit punt wordt meegenomen. Aanbeveling: Schrap deze ruimte voor de assetmanagers.

Aanbeveling 1: schrap de beleidsruimte voor valuta-afdekking voor de managers

Reactie:

De valuta-afdekking (en resterende exposure naar vreemde valuta) is onderdeel van het strategisch beleid van het BPL, ligt vast in de richtlijnen van het BPL en wordt op pensioenfonds niveau uitgevoerd. De actieve ruimte voor vermogensbeheerders om af te wijken van de benchmark geldt enkel voor actieve mandaten en voor deze mandaten is de actieve ruimte beperkt middels restricties en een overkoepelende risicomaatstaf (tracking error). Het BPL is van mening dat het valutarisico daarmee voldoende is geborgd. Voorts monitort de valuta-afwijkingen van de managers ten opzichte van de benchmark en de commissie wil niet het "gereedschap" ontnemen van de actieve manager.

Ondersteuning door ICT-deskundige / gebruik

Het BPL is met ondersteuning van het hoofd ICT van het Loodswezen het gesprek aangegaan met PGGM, Robeco en Northern Trust. Er is een nulmeting uitgevoerd waaraan nu follow-up wordt gegeven. Met betrekking tot het gebruik van de ICT voorziening van het Loodswezen merkt het BPL op dat er stappen zijn gezet in de beveiliging (privéaccount, SharePoint) dat altijd inzichtelijk gemaakt kan worden wie waarvan gebruik heeft gemaakte, en dat e.e.a. zowel beschreven is in de ABTN, als contractueel is vastgelegd. Ten aanzien van de verstrekking van documenten aan de VC (USB-stick per post) wordt door het BPL aangegeven dat men in de vooronderstelling verkeerde dat dit weliswaar conform de eisen van DNB zo dient te geschieden, echter beveiliging door een password, of via SharePoint wordt in overweging genomen. Aanbeveling: minimaal password beveiliging op USB-stick.

Aanbeveling 2: minimaal password beveiliging op USB-stick

Reactie:

Komend jaar zullen alle stukken voor de VC op SharePoint wordt gezet en zullen de VC-leden, enkel en alleen tot de stukken voor het onderzoek, toegang tot SharePoint worden verleend.

Bezie de resultaten van Corestone kritisch; herevalueer het 'actief' beleid (NB.: inmiddels twee jaar onder de benchmark)

Het BPL heeft ter zake een 'stevig' gesprek met Corestone gevoerd. Corestone's filosofie is nadrukkelijk op de lange termijn gericht. Het BPL heeft daar bedenkingen bij en realiseert zich dat haar (actieve) portefeuille eigenlijk te klein is voor een goede risicospreiding. Voorshands continueert het BPL deze actieve portefeuille.

Aanbeveling 3: heroverweeg in hoeverre deze vorm van diversificatie daadwerkelijk bijdraagt aan de totale portefeuille inzake het beleid van gewenste outperformance.

Reactie:

Het BPL heeft in 2016/2017 expliciet vastgelegd voor welke portefeuille-onderdelen het actief wil beleggen.

Professionalisering verslaglegging

De VC stelt tevreden verbeteringen in de verslaglegging vast, maar vindt nog onvoldoende vastgelegd welke overwegingen, voorafgaande aan het besluitvormingstraject binnen het bestuur aanleiding hebben gegeven tot discussies en uitwisseling van argumenten onderling. Aldus is er naar de mening van het VC onvoldoende zicht op de overwegingen, met name ten aanzien van de evenwichtige belangenbehartiging en het (niet financieel) risicomanagement.

Aanbeveling 4: Werk met 'voorleggers' ter besluitvorming, neem in ieder geval de gewisselde argumenten tijdens de (werkgroep) voorbereiding op in notities.

Reactie:

Voor de strategische vermogensbeheervraagstukken wordt sinds enkele jaren reeds gewerkt met een decision paper. Vanaf 2017 wordt daarnaast met een vaste voorlegger gewerkt (in lijn met de aanbeveling). In 2017 zal worden geëvalueerd of het zinvol is om beide documenten naast elkaar te laten bestaan. (Aktie)

Alternatieve beleggingen

De VC constateert dat het belang 'Nederlandse Hypotheken' niet is opgenomen in het overzicht van de beleggingsrisico's.

Aanbeveling 5: Opnemen.

Reactie:

De Nederlandse woninghypotheken zijn onderdeel van de matching portefeuille. Daarbij dient te worden opgemerkt dat dit product minder liquide is dan de andere onderdelen van de matching portefeuille. Het bestuur heeft (mede aan de hand van de decision papers waar het kredietrisico ook expliciet is benoemd) alle relevante risico's voor een allocatie naar deze beleggingscategorie meegewogen in haar oordeel.

Monitoring beleggingsrisico's

De beleggingsrisico's worden wel genoemd in de kwartaalrapportages, echter niet in het Sprenkels & Verschuren dashboard.

Aanbeveling 6: Opnemen.

Reactie:

In het dashboard is onder meer de opsplitsing van het Vereist Eigen Vermogen (het VEV), een scenario analyse en de tracking error van de mandaten opgenomen. Deze informatie geeft inzicht in de belangrijkste beleggingsrisico's. Het BPL overweegt om naast het VEV een andere maatstaf te hanteren voor het balansrisico. Dit zou te zijner tijd kunnen leiden tot een uitbreiding van het dashboard met die informatie.

Missie BPL vs. ALM inz. indexering

De VC merkt op dat in de missie van het BPL de verwachting van 100% indexatie wordt gewekt, terwijl in de ALM: 'uitgangspunten crisisplan', gesproken wordt van een 'lange termijn (indexatie) ambitie van 50% CPI'. De VC vraagt zich af hoe deze ingrijpende beleidswijziging (zéker ten aanzien van het verwachtingspatroon bij de deelnemers) tot stand is gekomen. Wat waren de argumenten, welke formele- /advies procedure is (of had) hier (moeten worden) gevolgd?

Het BPL geeft aan dat al jaren niet meer geïndexeerd is en dit naar verwachting ook de komende jaren niet zal gebeuren. Bijstelling van de ambitie lag dus voor de hand en daartoe werd ook geconcludeerd door de actuaris.

De VC geeft aan dat deze casus vele zaken raakt:

- 1) Wie gaat over de ambitie en hoe passen we die aan (koninklijke weg)?
- 2) Hoe komen besluiten binnen het bestuur tot stand en hoe worden deze voorbereid c.q. vastgelegd?
- 3) Hoe wordt het verwachtingspatroon van de deelnemers gemanaged?

Aanbeveling 7:

- 1) Reflecteer op de casus, pas waar nodig protocollen aan en voer, indien nodig, 'herstelwerk' uit; breng de missie weer in overeenstemming met het actuele beleid.
- 2) Zie opmerkingen bij 'Verslaglegging'.
- 3) Analyseer eventuele discrepanties in het verwachtingspatroon ten aanzien van indexatie bij de deelnemers en stel, na eventuele acties, zeker dat het verwachtingspatroon in overeenstemming is met de actuele ambitie.

Reactie:

Het BPL heeft een indexatie-ambitie. Het fonds streeft naar een (volledige) indexatie. Dat wil niet zeggen dat dit ook de toekomstverwachting is. De verwachte indexatie naar de toekomst hangt in belangrijke mate af van de financiële positie op enig moment. De startpositie in de ALM studie bepaalt daarmee grotendeels (tezamen met het beleggingsbeleid en de financieel economische aannames) welke indexatie mag worden verwacht vanuit die startpositie. De verwachting kan daarmee afwijken van het ambitieniveau en dit wordt ook zo gecommuniceerd naar de deelnemers. In lijn met de aanbeveling zal het BPL de beschrijving van de missie van het fonds heroverwegen. (Aktie)

Beheersing niet-financiële risico's

De VC vraagt naar de stand van zaken met betrekking tot dit onderwerp. Het BPL geeft aan dat er inmiddels een 'handboek risicomanagement' is opgesteld en een nulmeting is uitgevoerd. Naar aanleiding van deze nulmeting zijn een aantal acties met betrekking tot de (verdere) beheersing van de niet financiële risico's gestart. Het BPL geeft aan de uitwerking en follow-up van het aangescherpte (niet-financiële) risicomanagement mede te beleggen in een werkgroepstructuur (Zie 'Governance').

Inzake IT-deskundigheid maakt het BPL gebruik van de diensten van het hoofd IT van het Loodswezen; daarnaast gebruikt het BPL voor een deel van haar administratie systemen van het Loodswezen.

Aanbeveling 8:

- 1) 'IT-risico' heeft als status 'afhankelijk uitkomsten audit'. Onduidelijk is de status van de uitwijktest. De resultaten hiervan opvragen bij de uitvoerders of verzoeken deze test op korte termijn uit te voeren.
- 2) Voorzie, binnen het bestuur, in eigen (onafhankelijke) IT-deskundigheid / countervailing power.
- 3) Behandel de IT dienstverlening door het Loodswezen gelijk elke andere leverancier (certificering, uitwijktest etc.).

Reactie:

Deze aanbevelingen zijn of worden opgepakt binnen de werkgroep Regeling, Uitvoering & ICT:

- 1) Dit onderwerp staat gepland bij de werkgroep.
- 2) Het voorstel is om een externe IT-adviseur te selecteren. De werkgroep Regeling, Uitvoering & ICT zal het selectieproces vormgeven en uitvoeren.
- 3) De IT dienstverlening door het Loodswezen maakte ook deel uit van de uitgevoerde nulmeting.

Uitsluitingsbeleid/Stembeleid

De VC merkt op dat:

- 1) Het uitsluitingsbeleid enkel ziet op controversiële wapens, niet op andere ESG aspecten.
- 2) Er in 2015 wel een exposure in controversiële wapens (via beleggingsfonds) was.
- 3) Het BPL 'zelf' geen stembeleid heeft (maar de fiduciair wel...).

Het BPL ziet het als een maatschappelijke verplichting om 'verantwoord' te beleggen, overigens zonder de deelnemers daar expliciet over bevraagd te hebben.

De exposure in 2015 valt binnen een afgesproken marge. Afbouw hiervan is op zich wenselijk, echter de uitstapkosten zijn hoog. Het gesprek met de betreffende fondsbeheerder is aangegaan. Het BPL heeft geen vastgelegd stembeleid, maar onderschrijft/volgt het UN-PRI protocol, als gehanteerd door de fiduciair (max 5 %).

Aanbeveling 9: Herzie/formaliseer het ESG-beleid, incl. uitsluitingsbeleid en stembeleid.

Reactie:

Heroverweging van het ESG beleid staat op de roadmap (de strategische kalender) van 2017. Naar verwachting leidt dit tot een (aangepast) ESG beleid per jaareinde 2017. (Aktie). Het stembeleid is herzien.

Wijzigingen Governance

Mede naar aanleiding van de rapportage 'on site onderzoek naar BP Loodsen (DNB)' en de bestuurswisselingen heeft het BPL haar governance gewijzigd. De introductie en verankering van de balansmanagementscommissie heeft plaatsgehad en is inwerking getreden op 5 april 2016. Het BPL geeft aan inmiddels een aantal werkgroepen te hebben geïnstalleerd, te weten: "Kapitaal"; "Reputatie"; "Communicatie"; "Toekomst"; "Regeling en uitvoering". Het is de VC onduidelijk wat nu de precieze status, werkveld en opdracht van deze werkgroepen is.

Aanbeveling 10 (hoewel formeel buiten de scope van deze visitatie):

Bepaal hoe de governance van het BPL eruit ziet en zorg voor een correcte en concrete formalisering in diverse fondsdocumenten.

Reactie:

De werkgroep besturing inventariseert de governance en zal zorgdragen voor een eenduidige vastlegging daarvan in de fondsdocumenten (Aktie).

Deskundigheid, opleidingsplan

De VC mist een actueel opleidingsplan, op basis van een integraal deskundigheidsbeleid, hetgeen zijn fundament dient te vinden in de strategie voor de komende jaren. Het BPL geeft aan dat, onderdeel uitmakend van de wijzigingen in de governance, de ambitie is losgelaten dat alle bestuursleden op niveau 'B' dienen te kunnen acteren; dit is vastgelegd in de geschiktheidsmatrix. Daarnaast is een opleidingsplan / overzicht van te volgen opleidingen beschikbaar. Het VC geeft aan dat dit alles niet kwalificeert als een 'Deskundigheidsplan'

Aanbeveling 11: Herijk en integreer aanwezige documenten c.q. wensen tot een integraal deskundigheidsplan, op basis van de gewenste doelorganisatie en laat daar het opleidingsplan uit volgen.

Reactie:

De werkgroep besturing heeft een integraal geschiktheidsplan opgesteld dat begin 2017 is vastgesteld door het bestuur.

Communicatie

Het -formele- communicatieplan is gedateerd (2009) en beperkt in relatie tot wat het BPL ten aanzien van communicatie in -bijv.- het crisisplan heeft uitgewerkt.

Aanbeveling 12: Actualiseer het communicatieplan.

Reactie:

Het actualiseren van het communicatieplan is onderdeel van de roadmap 2017 van de werkgroep Communicatie & Reputatie (Aktie).

Bijlage 4

Oordeel van het verantwoordingsorgaan over het door het BPL-bestuur gevoerde beleid in 2016

Het VO heeft kennis genomen van het jaarverslag 2016 en de daarbij horende stukken. Het VO heeft een aantal opmerkingen en wijzigingen voorgesteld t.b.v. het jaarverslag tijdens het overleg met het DB-BPL in mei 2017. In het kader van dit oordeel zijn ook de ontwikkelingen over heel 2016 meegenomen.

Het BPL bestuur heeft een complexe, verantwoordelijke taak, gelet op de veranderende pensioenwereld waarin het verkeert. De uitdagingen die op het BPL afkomen worden voortvarend ter hand genomen. Dit was zeker in 2016 het geval. Het VO spreekt haar waardering uit voor de wijze waarop zij samenwerkt met het bestuur van het BPL. De wisselingen binnen het BPL bestuur hebben daar op een positieve wijze aan bijgedragen.

Ons fonds is ooit ontstaan vanuit de gedachte "Van-, Voor en Door Loodsen". De eenheid binnen het BPL, tussen bestuurders, actieve en gepensioneerde deelnemers, is een groot goed. Het VO spreekt de verwachting uit dat alle betrokkenen, in het belang van het "eigen pensioenfonds", zich actief zullen inzetten om deze eenheid te koesteren en in stand te houden.

Het VO is van mening dat het gevoerde beleid over 2016 als positief kan worden beoordeeld.

Hoek van Holland, 30 mei 2017

Namens het VO,

Guido van Rooij
Voorzitter

Herman Broers
Secretaris

Bijlage 5

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2016

Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) over het gevoerde beleid in 2016.

Voor wat betreft het door het VO bepleitte behoud van eenheid binnen het bestuur wordt opgemerkt dat het bestuur streeft naar een samenstelling van het bestuur waarin alle leeftijds-categorieën zijn vertegenwoordigd, teneinde tot een zo breed mogelijk gedragen besluitvorming te komen. Het bestuur communiceert naar deelnemers en gepensioneerden en andere partijen als een eenheid, in overeenstemming met de genomen besluiten.

Bijlage 6

Financiële vooruitzichten 2016 (visie robeco assetmanagement)

Economische vooruitzichten; korte en langere termijn

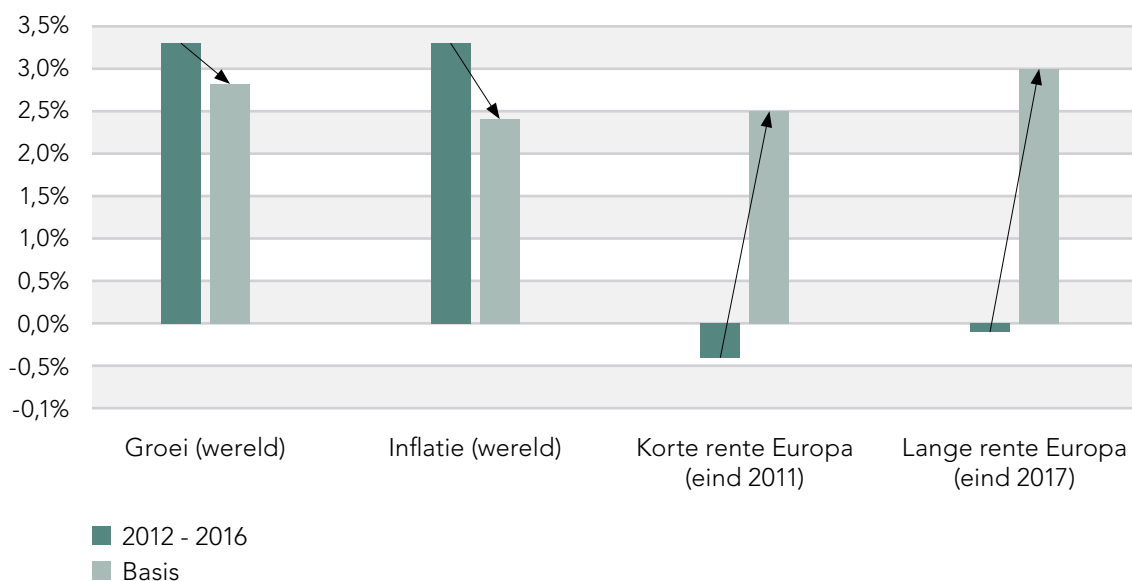
De afgelopen vijf jaar is de groei van de wereldeconomie telkens achtergebleven bij de verwachtingen. De essentiële vraag is of deze groeitegenvallers te danken zijn aan structurele factoren, of dat het gaat om een ongelukkige reeks van kortstondige tegenvallers die per saldo tot een aanhoudende periode van tegenvallende groei hebben geleid. Het antwoord is waarschijnlijk beide. Structurele factoren als vergrijzing, de relatieve toename van uitstaande schuld in delen van de economie, de toename van ongelijkheid in de meeste ontwikkelde landen en de negatieve impact van digitalisering en robotisering zullen zeker een negatieve impact hebben gehad op de onderliggende groeidynamiek. Dat gezegd hebbende valt moeilijk te ontkennen dat er ook een aantal tijdelijke factoren een rol gespeeld hebben, waar vervolgens de eurocrisis en de correctie op de grondstoffenmarkten overheen kwam. Tel hierbij op dat de effectiviteit van het monetaire beleid met de dalende beleidsrente is afgenomen, waarmee een belangrijk beleidsinstrument aan kracht heeft ingeboet.

Zijn de afgelopen vijf jaar een indicatie van wat ons de komende vijf jaar te wachten staat? Als we kijken naar de sombere verwachtingen ten aanzien van groei en inflatie, lijkt dat momenteel wel de overheersende perceptie van de markt. Inflatie lijkt niemand meer te verwachten en ook ten aanzien van groei blijven de verwachtingen duidelijk achter bij het lange termijn potentieel van de onderliggende economieën. Aan de ene kant is dit pessimisme een risico, aangezien het een zichzelf versterkend proces is. Als de groeiverwachtingen zwak zijn, schroeven bedrijven investeringen terug, terwijl consumenten er de voorkeur aan geven een appeltje voor de dorst achter de hand te houden, waarmee consumptieve bestedingen achterblijven. De uitkomst is in dat geval dat groei inderdaad tegenvalt, een proces waar we de afgelopen jaren in beland lijken te zijn geraakt. Aan de andere kant kan je ook stellen dat deze sombere kijk juist de bodem van de groei markeert. Juist omdat de verwachtingen heel erg laag liggen, is ook de drempel voor positieve verrassingen niet erg hoog. Komen die meevallers, dan blijkt er onvoldoende geïnvesteerd te zijn in capaciteit, wat een krachtige investeringsimpuls tot gevolg heeft. Om het spanningsveld tussen deze uitkomsten weer te geven, werken we traditioneel met verschillende scenario's. Hierbij hechten we het meeste geloof aan een scenario van geleidelijk herstel.

In dit scenario gaan we er vanuit dat de wereldeconomie de komende vijf jaar langzaam maar zeker weet te herstellen. Hoewel de BBP-groei de afgelopen jaren is tegengevallen, is er desondanks sprake geweest van een gestage verkrapping op de arbeidsmarkt. De werkloosheid in de grotere economieën als de VS, VK, Duitsland en Japan is gestaag gedaald en dit zal zich vroeger (VS) of later (Duitsland) vertalen in hogere lonen. Met name de Amerikaanse consument staat er momenteel gunstig voor: schulden zijn afgebouwd, reële lonen zitten in de lift en de lagere olieprijs hebben het besteedbare inkomen per saldo ondersteund. In dit scenario zien we een groei van de wereldeconomie van gemiddeld 2¼% en een inflatie van gemiddeld 2½%. Wellicht klinkt dat laatste wat hoog, maar valt alleszins mee als je beseft dat dit inflatiecijfer door de opkomende markten wordt vertekend.

Kijk je naar de ontwikkelde landen, dan komt de groei en inflatie op 2% uit, met name als gevolg van de bijdrage van de VS. In dit scenario zullen de centrale banken langzaam maar zeker de korte rente weer gaan verhogen, waarbij voor de ECB een eindrente van 2½% in 2021 wordt verwacht. Gegeven de huidige situatie, verwachten we overigens dat de ECB de korte rente pas op zijn vroegst in 2019 zal gaan verhogen. Europa loopt wat dat betreft duidelijk achter bij de VS. De grootste onzekerheid in dit scenario wordt door China gevormd. Het land heeft de afgelopen dertig jaar een onwaarschijnlijk sterke groei doorgemaakt, maar gedurende de laatste tien jaar is dit hand in hand gegaan met een onhoudbare expansie van de schuld van het bedrijfsleven. Met die ontwikkeling in het achterhoofd lijkt de periode van sterke groei aldaar voor de komende vijf jaar onhoudbaar geworden.

Geleidelijk herstel, ook voor de rente- en obligatiemarkt

Bron: Robeco Expected Returns 2017-2021

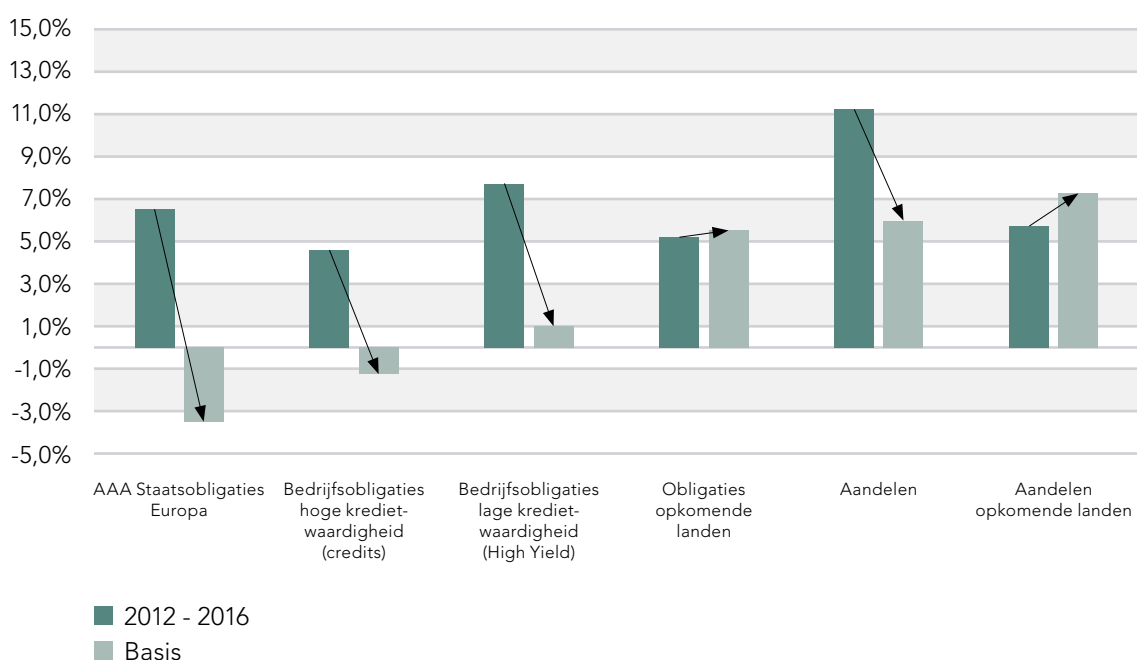
Financiële markten

Waar de rendementsresultaten in de eerste jaren na de crisis (2009-2014) over een brede linie positief waren, zijn we de laatste drie jaar in een nieuwe fase terechtgekomen, waarbij positieve en negatieve rendementen elkaar afwisselen. Enerzijds was dat te danken aan het feit dat de waardering van de diverse beleggingscategorieën over een brede linie duur was geworden, anderzijds hing het samen met de tegenvallende groeicijfers, die bijvoorbeeld in de Amerikaanse markt voor bedrijfsleningen met lage kredietwaardigheid (de High Yield markt) tot een oplopende kredietopslag (spread) hebben geleid. De positieve keerzijde van dit meer volatiele rendementsverloop is dat de onderliggende waardering ten opzichte van vorig jaar voor de meeste beleggingscategorieën (licht) verbeterd is. De belangrijkste uitzondering hierop wordt gevormd door de waardering van hoogwaardige staatsobligaties, welke het afgelopen jaar wederom duurder is geworden. De oorzaak is uiteraard bekend: het opkoopbeleid van de diverse centrale banken is de belangrijkste oorzaak voor de verdere daling van de kapitaalmarktrente. Puur op basis van groei en inflatie, zou een kapitaalmarktrente van rond de 2% logisch lijken, waar de rentevergoeding momenteel 0% is.

Deze overwaardering van de staatsobligaties trekt de komende jaren naar verwachting een zware wissel op de te behalen resultaten voor alle obligatiebeleggingen. In het scenario van geleidelijke normalisatie loopt zal de ECB op een goed moment de rente weer gaan verhogen, waarmee de kapitaalmarktrente zal oplopen tot een niveau van 3%. Hoewel een dergelijk renteniveau momenteel onwaarschijnlijk hoog klinkt, moet bedacht worden dat een dergelijk niveau in 2011 nog als de absolute bodem voor de kapitaalmarkt werd beschouwd.

Gecombineerd met de extreem lage huidige kapitaalmarktrentes, resulteert dit in een uitgesproken negatieve verwachting ten aanzien van de Duitse staatsobligaties. Doorgaans hangt het rendement op hoogwaardige staatsobligaties af van twee factoren. De eerste factor is de verandering van de prijs. Een stijgende rente op obligaties weerspiegelt een dalende prijs, wat het rendement uitholt. In het gehanteerde scenario verwachten we dat de Duitse 10-jaarsrente zal stijgen van het huidige lage niveau van 0,5% naar een piek van 3,0% in 2021. De tweede factor voor het rendement is de couponrente – de rente op het moment van aankoop van de obligatie. De huidige Duitse 10-jaarsrente fluctueert momenteel rond de 0%, waarmee je dus geen buffer hebt om het koersverlies van obligaties op te vangen. Voor Credits en High Yield zijn de vooruitzichten -mede op basis van de verbeterde waardering- iets gunstiger, maar ook hier ontkom je niet aan de negatieve gevolgen van de stijging van de kapitaalmarktrente, dat in feite de basis voor de bedrijfsobligaties vormt.

Rendement de komende jaren aanzienlijk lager

Bron: Robeco Expected Returns 2017-2021

De vooruitzichten voor de meer riskante beleggingen (aandelen en vastgoed) zijn duidelijk minder negatief, waarbij wel moet worden opgemerkt dat de rendementen de komende vijf jaar niet boven de lange termijn gemiddelden uit zullen komen. Met name voor het kapitaal-intensieve vastgoed geldt dat de stijging van de kapitaalmarktrente tot lagere rendementen leiden.

Conclusie

Hoewel de rendementen de komende 5 jaar naar verwachting lager uit zullen komen dan het langjarig gemiddelde, hoeft dit niet persé slecht nieuws te zijn voor het pensioenfonds. Het verwachte negatieve rendement voor de vastrentende waarden portefeuille is het resultaat van een -naar verwachting- oplopende rente. Omdat het fonds het renterisico niet volledig heeft afgedekt, zal dit een positief effect hebben op de dekkingsgraad. Daarnaast is het rendement waartegen de verplichtingen worden gewaardeerd ook laag, waardoor de lat voor het beleggingsrendement ook niet hoog ligt.

Wel blijft het fonds op zoek naar alternatieven voor de portefeuille met staatsobligaties, die bij de huidige rentestanden nauwelijks rendeert, in de vorm van andere vastrentende instrumenten. Een uitbreiding van de belegging in Nederlandse woninghypotheken portefeuille past hierbij.

Bijlage 7

Verslag compliance officer 2016

Inleiding

De Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (hierna te noemen het Pensioenfonds) heeft een Gedragscode opgesteld, waarin regels met betrekking tot de naleving van de Gedragscode en de invulling van de functie van compliance officer worden behandeld.

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) is door het bestuur als externe compliance officer aangewezen. Vanuit die functie is het NCI verantwoordelijk voor de uitoefening van het toezicht op compliance inclusief de naleving van de Gedragscode.

Aanpassingen 2017

In 2017 zullen wij de jaarlijkse uitvraag naleving van de Gedragscode die ten grondslag ligt aan de jaarlijkse compliance rapportage laten verlopen via een Portal. Daarmee wordt het verzenden en verzamelen van de individuele verklaringen voor het pensioenfonds en haar bestuurders aanzienlijk minder foutgevoelig en evenredig efficiënter in de uiteindelijke analyse en verwerking. In de loop van dit jaar zullen wij het pensioenfonds hier nog nader over informeren.

NCI compliance team

Het NCI heeft in 2016 al een aantal stappen gezet om de kwaliteit van onze dienstverlening verder aan te scherpen. Wij gaan dit traject in 2017 verder vorm geven en één van de wijzigingen ten opzichte van het vorige jaar is de manier waarop de pensioenteams worden samengesteld. Tot 2017 was er slechts sprake van vaste teams per pensioenrelatie hetgeen in de praktijk betekende dat een senior compliance officer met meerdere mediors en juniors een deelportefeuille onder beheer had. Dat is soms minder efficiënt gebleken bij interne communicatie- en overdrachtstrajecten en daarom hebben wij besloten om met ingang van dit jaar met vaste teams te werken binnen een deelportefeuille. Het uitgangspunt is daarbij dat de senior compliance officer van het huidige team verbonden blijft aan het pensioenfonds en dat er een nieuwe junior compliance officer als vaste partner wordt toegevoegd aan de senior compliance officer. Daarmee wordt voor het pensioenfonds de continuïteit van de dienstverlening gewaarborgd. Wij vertrouwen erop dat wij met deze aanpassing de kwaliteit van onze dienstverlening nog beter kunnen modelleren naar de behoeften van onze afzonderlijke pensioenrelaties.

In dit geval blijft Albert de Jong als primair aanspreekpunt aan het fonds verbonden zoals het pensioenfonds dat gewend is, en zal onze nieuwe collega Björn Schuitema als junior compliance officer aansluiten bij het compliance team. Susan Tjong zal als medior compliance officer samen met een andere senior compliance officer een andere deelportefeuille gaan begeleiden.

Om de overgang binnen het compliance team zo soepel mogelijk te laten verlopen voor het pensioenfonds hebben wij het jaarrapport 2016 in de huidige samenstelling afgerond, waarbij Björn reeds is aangesloten zodat hij het fonds kan leren kennen. Wij hebben het toezicht afgerond over de periode 1 januari tot en met 31 december 2016. Onderstaand zijn onze bevindingen opgenomen.

1. Gedragscode

Het Pensioenfonds is verplicht een Gedragscode op te stellen en daarmee een aantal gedragsregels vast te stellen ten aanzien van compliance en integriteit. Daarnaast dienen er gedragsregels opgesteld te worden ten aanzien van belangenverstrengeling, marktmisbruik en de omgang met vertrouwelijke informatie.

De (van toepassing zijnde) Gedragscode is in 2015 door het Bestuur vastgesteld en is gebaseerd op de oude model Gedragscode van de Pensioenfederatie. De Pensioenfederatie heeft in 2015 en 2016 haar model Gedragscode op een aantal punten aangepast. De wijzigingen in de nieuwe modelcode van de Pensioenfederatie zijn in vergelijking met de voorgaande versie (januari 2015) beperkt en veelal tekstueel van aard. Een nieuw element in de model- en Gedragscode is de vastlegging wie toezicht houdt op de in het kader van de naleving van de gedragscode door de compliance officer uitgevoerde werkzaamheden. Verder is de praktische uitvoerbaarheid van de Gedragscode verbeterd.

Met deze Gedragscode uit 2015 voldoet het Pensioenfonds aan de vereisten uit wet- en regelgeving hieromtrent. *Actualiseren is echter wenselijk om tekstueel en procedureel aansluiting te zoeken bij voortschrijdende inzichten en praktische uitvoerbaarheid. Dit wordt opgepakt in Q2 2017 conform de planning uit het beheerplan.*

2. Verklaring naleving Gedragscode

In januari 2017 is aan alle verbonden personen gevraagd te verklaren dat zij in het rapportagejaar de Gedragscode hebben nageleefd. Hierbij is specifiek gewezen op de verplichting tot het melden van dan wel het vragen van goedkeuring voor het ontvangen van relatiegeschenken/uitnodigingen en het accepteren van nevenfuncties. In de verklaring is gevraagd het overzicht aan te vullen. Aanvullend is aan de insiders gevraagd te verklaren dat zij ook de insider bepalingen uit de Gedragscode hebben nageleefd.

Bevinding

Op het moment van schrijven hebben wij alle verklaringen ontvangen. Bij enige verklaringen ontbrak een aantal gegevens welke inmiddels in samenwerking met het bestuursbureau zijn ontvangen. Hierbij is gebruik gemaakt van aanvullende e-mail bevestigingen van de betreffende verbonden personen, ter completering van de verklaringen. De e-mails maken thans onderdeel uit van de dossieropbouw van het NCI.

Bevinding

Op basis van de ontvangen informatie concluderen wij dat er geen sprake is van enige belangenverstrengeling binnen de context van de Gedragscode.

3. Nevenfuncties

Nevenfuncties

Bij de verklaring van naleving over 2016 hebben we verbonden personen verzocht inzage te geven in de door hen uitgevoerde nevenfuncties. Deze hebben we vergeleken met de gedurende het rapportagejaar bij ons gedane meldingen om de compleetheid van de meldingen/goedkeuringen vast te kunnen stellen. De nevenfuncties zijn door de compliance officer beoordeeld op mogelijk conflicterende belangen.

Op basis van de ontvangen informatie concluderen wij dat er geen sprake is van enige belangenverstrengeling met betrekking tot geaccepteerde nevenfuncties binnen de context van de Gedragscode.

In het kader van transparantie is het overzicht van nevenfuncties als bijlage II (overzicht nevenfuncties 2016) bijgevoegd. Wij adviseren het bestuur te overwegen om, voor zover dat nog niet het geval is, de relevante nevenfuncties van bestuursleden tevens in het Jaarverslag op te nemen.

VTE-norm

Sinds 2014 is er een VTE-norm in de wet vastgelegd. Deze VTE-norm is ingesteld om de geschiktheid van een bestuurder of toezichthouder mede te bepalen aan de hand van tijdsbeslag van de functie(s) die hij uitoefent. De VTE-norm is gebaseerd op een theoretisch tijdsbeslag dat binnen de wet is toegekend aan een specifieke bestuurlijke- of toezichthoudende functie en wel zodanig dat deze theoretische tijdsbesteding feitelijk los staat van de feitelijke tijdsbesteding. Dat is een belangrijk verschil ten opzichte van de FTE normering die gebruikt wordt bij het definiëren van de omvang van een functie. Een en ander wil zeggen dat ongeacht de feitelijke tijd die een bestuurder of interne toezichthouder daadwerkelijk aan een (Neven)functie besteedt, op de verklaring omtrent naleving van de Gedragscode de puntenscore volgens Tabel 1 toegekend moet worden. Het totaal aan VTE punten van alle bij elkaar opgetelde (neven)functies mag niet boven 1.0 komen.

Tabel 1

VTE score ²	Overige rechtspersonen	Groot pensioenfonds > € 10 miljard	Klein pensioenfonds <= € 10 miljard
Bestuursvoorzitter	0.6	0.6	0.3
Lid van het Bestuur	0.6	0.4	0.2
Voorzitter RvT of RvC	0.4	0.2	0.2
Lid RvT of RvC	0.2	0.1	0.1

² Artikel 35a Besluit uitvoering Pw en Wvb maakt onderscheid tussen 'grote' en 'kleine' fondsen. Een groot fonds is een fonds met meer dan € 10 miljard aan beheerd vermogen. Beheerd vermogen is het totaal aan activa van het fonds, zoals gerapporteerd in de jaarstaten.

Andere rechtspersoon

Een bestuur- of toezichtfunctie bij een BV, NV of stichting (niet-fonds), telt alleen mee, wanneer deze vennootschap of stichting als 'groot' kwalificeert. Een vennootschap of stichting is groot wanneer deze aan **ten minste twee** van de criteria uit Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek voldoet:

- de waarde van de activa bedraagt meer dan €20.000.000;
- de netto-omzet (B.V. of N.V.) dan wel het totaal van de bedrijfsopbrengsten onderscheidenlijk de baten (stichting) over het boekjaar bedraagt meer dan €40.000.000;
- het gemiddeld aantal werknemers over het boekjaar bedraagt ten minste 250.

Het bestuur dient bij de motivatie van hun besluit om al dan niet goedkeuring te verlenen aan een voorgenomen nevenfunctie of (her)benoeming van een bestuur- of toezichtfunctie binnen het pensioenfonds, zowel de theoretische 'harde' VTE puntenscore als de feitelijke tijdsbesteding in ogenschouw te nemen en dit vast te leggen in het kader van een reconstrueerbaar beoordelings- en beslissingstraject.

Bevinding

Op basis van de ontvangen informatie concluderen wij dat er geen sprake is van enige belangenverstrengeling met betrekking tot geaccepteerde en gemelde nevenfuncties binnen de context van de gedragscode.

4. Relatiegeschenken en uitnodigingen

In de verklaring van naleving is expliciet gevraagd eventuele ontvangen geschenken of uitnodigingen te melden. Bij aanvaarding van een uitnodiging dient altijd goedkeuring plaats te vinden door de voorzitter van het bestuur en de uitnodiging moet proportioneel zijn. Op grond van de Gedragscode ontvangt de compliance officer een melding van de goedkeuring. Ook wanneer geen sprake is geweest van acceptatie maar wel van mogelijke beïnvloeding dient dit aan de compliance officer gemeld te worden.

Bevinding

Op basis van de ontvangen informatie concluderen wij dat er geen sprake is van enige belangenverstrengeling met betrekking tot geaccepteerde en gemelde relatiegeschenken en/of uitnodigingen binnen de context van de gedragscode.

5. (Financiële) belangen in zakelijke relaties

In één geval is een financieel belang opgegeven in Robeco via inleg in een lijfrentepolis en in fondsen. Opgemerkt wordt dat deze belangen binnen de context van belangenverstrengeling niet kwalificeren als een financieel belang in een zakelijke relatie. Daarvoor zou het belang zodanig groot van omvang moeten zijn dat daardoor invloed kan worden uitgeoefend op het beleid van de instelling waar het belang wordt aangehouden. Opgave is derhalve vanuit de juiste motivatie gedaan, maar was in dit geval, niet nodig geweest.

Bevinding

Geen van de verbonden personen heeft een relevant (financieel) belang in een zakelijke relatie gemeld. Op basis van de ontvangen informatie hebben wij geen reden om aan te nemen dat op dit onderwerp sprake is geweest van (een schijn van) belangenverstrengeling.

6. Overige situaties ten aanzien van belangenverstrengeling

Bevinding

Geen van de verbonden personen heeft melding gemaakt van enige overige situatie van belangenverstrengeling.

7. Verbonden personen en insiders

Per 1 januari heeft het Pensioenfonds 15 verbonden personen aangewezen. Gedurende het kalenderjaar 2016 zijn een aantal verbonden teruggetreden. Zij hebben nog wel een verklaring afgelegd over de rapportageperiode 2016. Het pensioenfonds heeft geen insiders aangewezen.

Bevinding

Er zijn in 2016 geen verbonden personen aangewezen. Wij hebben nog niet kunnen vaststellen of het besluit en de onderbouwing hieromtrent is vastgelegd in de notulen of de gedragscode van het fonds.

Wij adviseren het bestuur deze overweging tenminste jaarlijks te beoordelen om vast te stellen of de ratio voor het genomen besluit nog valide en van toepassing is. Dit besluit dient reconstrueerbaar vastgelegd te worden in de administratie van het pensioenfonds.

Bevinding

De heren Ruijten en Van den Berg hebben op hun verklaring per abuis aangegeven dat zij insiders zijn. Op grond van het eerder genoemde bestuursbesluit om geen insiders aan te stellen nemen wij de ontvangen informatie ter kennisgeving aan.

Op basis van de ontvangen informatie concluderen wij dat er geen sprake is van enige belangenverstrengeling met betrekking tot marktmisbruik in het algemeen en privé beleggingstransacties in het bijzonder.

8. Integere bedrijfsvoering

Op basis van de Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader dient een pensioenfonds te beschikken over een beheerste en integere bedrijfsvoering. Doorgaans wordt het deel dat ziet op een integere bedrijfsvoering vastgelegd in beleid en regelingen zoals de Gedragscode, Integriteitsbeleid, Incidentenbeleid, Klokkenluidersregeling en Uitbestedingsbeleid, Beloningsbeleid en een interne geschillen- en klachtenregeling.

Binnen ons compliance mandaat oefenen wij het toezicht uit op de naleving van de gedragscode. Dit beleid, evenals het integriteitsbeleid van het pensioenfonds wordt binnen de context van de afgesproken dienstverlening in Q2 2017 opnieuw beoordeeld en waar nodig van tekstvoorstellen voorzien.

In 2016 hebben wij verder de volgende documenten van tekstvoorstellen voorzien;

- Gedragscode, versie 2015 (tekstvoorstel juni 2016)
- Incidentenregeling, versie 5 augustus 2016 (tekstvoorstel juni 2016)
- Klokkenluidersregeling, versie 20 augustus 2015 (tekstvoorstel mei 2016)
- Uitbestedingsbeleid, versie 5 augustus 2015 (tekstvoorstel mei 2016)
- Noodprocedure, versie 6 april 2016 (tekstvoorstel april 2016)

Bevinding

Momenteel staan in verschillende interne compliance documenten verwijzingen naar een taak of verantwoordelijkheid voor de compliance officer die niet strookt met de overeengekomen compliance diensten zoals die in de overeenkomst met het pensioenfonds zijn opgenomen.

Wij hebben daarover in december van 2016 met de Manager Pensioenen van gedachten gewisseld en afgesproken dat wij daar in 2017 nogmaals op terug komen. Een en ander om de wederzijdse verwachtingen te managen en misverstanden op te klaren. Wij zullen dit als actiepunt opnemen in het beheerplan (onderdeel van het Compliance Programma).

9. Incidenten

In het afgelopen kalenderjaar 2016 zijn geen meldingen gedaan van incidenten. Ook uit de notulen zijn geen signalen gedestilleerd waaruit afgeleid kan worden dat er zich integriteitsrisico gerelateerde incidenten hebben voorgedaan.

10. Awareness en actualiteit

Een belangrijk aspect van compliance en integriteit is dat verbonden personen op de hoogte zijn van de risico's en uitgangspunten op deze gebieden. Hiertoe heeft het NCI afgelopen jaar een aantal initiatieven genomen.

- Wij hebben in oktober 2016 het bestuur uitgenodigd voor de themamiddag compliance actualiteiten pensioenfonds;
- Wij hebben in Juli en oktober onze pensioenrelaties een nieuwsbrief actualiteiten compliance pensioenfonds toegezonden. Deze nieuwsbrief wordt normaliter ieder kwartaal verzonden;
- E-learning compliance pensioenfonds.

In 2016 is verder op verschillende momenten in het jaar sprake geweest van inhoudelijke afstemming en uitwisseling van ideeën. Bijgaand treft u een overzicht aan van onze contactmomenten;

- 18 maart 2016: SIRA sessie
- 18 mei 2016: Bestuursvergadering, bespreking jaarrapport 2015
- 6 december 2016: bespreking nieuwe propositie NCI 2017
- Tevens hebben wij een evaluatiegesprek gehad met de visitatiecommissie in 2016.

11. Overige

SIRA

Op 18 maart 2016 heeft het pensioenfonds een SIRA uitgevoerd onder leiding van het NCI. Het eindverslag is aansluitend opgeleverd waarbij geen bijzonderheden te melden waren. Voor alle risicothema's en voor alle risicoscenario's werd het netto risico na discussie en unaniem vastgesteld op Laag.

Aandachtspunt

Op het moment van schrijven zijn uit de sector en van DNB signalen ontvangen dat de SIRA's in algemene zin nog verder verdieping nodig hebben. Een voorbeeld is bijvoorbeeld de verwachting van DNB dat bij de risico scores een duidelijkere relatie gelegd kan worden tussen de factoren die de effectiviteit van de beheersmaatregelen beïnvloeden en de benoemde beheersmaatregelen. Ook is de aandacht gevestigd op nieuwe risicothema's die niet in de oorspronkelijke folder van DNB waren opgenomen en dus vaak nog niet als separaat aandachtspunt in de SIRA zijn meegenomen. Integere bedrijfsvoering en Uitbestedingen zijn hier voorbeelden van.

Het NCI heeft deze signalen ter harte genomen en heeft inmiddels een taskforce ingesteld die de SIRA op basis van deze signalen en 'lessons learned' in 2016 aan het doorontwikkelen is. Wij zullen de pensioenrelaties van het NCI hierover te zijner tijd geïnformeerd houden.

Wij adviseren het bestuur op basis van zorgplicht om ook voor 2017 een SIRA sessie in te plannen waarbij op basis van voortschrijdend inzicht en 'lessons learned' een verdiepingsslag kan worden aangebracht in de SIRA. Wij maken het bestuur er ten overvloede op attent dat de DNB in 2017 met name zal toetsen op de implementatie, borging en aantoonbare effectiviteit van de beheersmaatregelen. Het is dan zinvol om zelf het initiatief te behouden en vooruitlopend op een eventuele selectie door DNB met een frisse blik naar de SIRA te kijken en waar nodig deze te actualiseren en verdiepen.

0-meting door Audit Connect

In mei is een zogenaamde 0-meting uitgevoerd door Audit Connect BV op de IT risico's bij uitbesteding door het pensioenfonds. Wij hebben met belangstelling kennis genomen van deze rapportage en zijn benieuwd of er aan de aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen nog een vervolg is gegeven door het pensioenfonds. Hoewel IT risico's buiten ons mandaat vallen, is het wel een integraal risico onderdeel binnen de SIRA met een nauwe relatie met uitbestedingsrisico's en privacy risico's. Gezien de afhankelijkheid van geautomatiseerde processen is ook continuïteit- en kwaliteit een afgeleide risico van IT.

Vanuit onze rol als toezichthouder op de integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds zouden wij graag geïnformeerd blijven over de voortgang en acties die naar aanleiding van de genoemde 0-meting eventueel zijn opgestart.

Bijlage I : Overzicht verbonden personen 2016

Naam	Functie	Verbonden persoon
H.B.W. Broers	Secretaris verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
R. de Jonge	Voorzitter bestuur	Verbonden persoon
A.N.B. Eggink	Bestuurder	Verbonden persoon
J. Groenendijk	Verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
L. Kazemier	Bestuurder	Verbonden persoon
M. Louwerens	Bestuurder	Verbonden persoon
H. Muntjewerff	Verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
H.J.T. Ruijten	Bestuurder	Verbonden persoon
R.A. Salomons	Verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
P.B. Schoe	Secretaris/penningmeester	Verbonden persoon
P.J.J. van den Berg	Bestuurder	Verbonden persoon
J.Y. van der Laan	Verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
M.A. van Kuik	Bestuurder	Verbonden persoon
G.Y.M van Rooij	Verantwoordingsorgaan	Verbonden persoon
T. A. Wittkamp	Bestuursbureau	Verbonden persoon

Bijlage II : Overzicht Nevenfuncties 2016

Naam	Functie bij pensioenfonds en nevenfuncties	VTE	UWk	Bezoldigd J/N	Gemeld J/N/NVT	Goedgekeurd J/N/NVT
H.B.W. Broers	Secretaris verantwoordingsorgaan	0.1	2	NVT	NVT	NVT
	Penningmeester Schooltuinver. De Oranjetuin Barendrecht	NVT	5	N	J	J
	Voorzitter Loodsen sociëteit Rotterdam	NVT	5	N	N	J
R. de Jonge	Voorzitter bestuur	0.5	20	NVT	NVT	NVT
	Registerloods Nederlands Loodswezen	0.5	20	J	J	NVT
J. Groenendijk	Lid Verantwoordingsorgaan	NVT	3-4	NVT	NVT	NVT
L. Kazemier	Bestuurder	0.2	8	NVT	NVT	NVT
	Bestuurslid Ver. Van Kapiteins ter Koopvaardij	NVT	1	N	J	J
H. Muntjewerff	Verantwoordingsorgaan	NVT	3-4	NVT	NVT	NVT
	Consultant C-Smart Almere	NVT	120 u/jr	J	J	J
	Gastdocent P.O. Opleiding en ontwikkelingsfonds Zeescheepvaart	NVT	20 u/jr	J	J	J
	Penningmeester VNoL	NVT	100 u/jr	N	J	J
H.J.T. Ruijten	Bestuurder	0.2	6-7	NVT	NVT	NVT
	Lid ledenraad VNoL	NVT	3-4	N	J	J
R.A. Salomons	Verantwoordingsorgaan	NVT	3-4	NVT	NVT	NVT
	Bestuurslid VNoL	NVT	3-4	N	J	
P.J.J. van den Berg	Bestuurder (tot 30-6-16)	0.2	8	NVT	NVT	NVT
	Registerloods Loodswezen	NVT	40	J	J	J
	Bestuurder Stg ITWIID	0.2	1	N	J	J
J. Y. van der Laan	Verantwoordingsorgaan	NVT	3-4	NVT	NVT	NVT
	Regio Voorzitter Loodswezen	NVT	40	J	J	J
M.A. van Kuik	Bestuurder	0.2	8	NVT	NVT	NVT
	Registerloods RLC	NVT	40	J	J	J
G.Y.M. van Rooij	Voorzitter Verantwoordingsorgaan	NVT	5	NVT	NVT	J
	Vice voorzitter St. Vuurtoren Breskens	NVT	2	N	J	J
	Lesgever VDAB Maritiem Centrum	NVT	4	J	J	J
T.A. Wittkamp	Bestuursbureau	0	36	NVT	NVT	NVT
	Bestuurslid Stg. Pensioenfonds Loodswezen	0.2	1.5	J	J	J
P.B. Schoe	Secretaris / penningmeester bestuur / lid BMC	0.2	20	NVT	NVT	NVT
	Registerloods	NVT	20	J	J	J
B. Eggink	Bestuurder	0.2	16	J	J	J
	Registerloods RLC Noord	NVT	20	J	J	J
M. Louwerens	Bestuurder	0.2	8			
	Registerloods Loodsenassociatie Rijnmond- Noord	NVT	40	J	J	J
	Stichting Running Rotterdam Pilots	NVT	3	N	J	J

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen
Berghaven 16
3151 HB Hoek van Holland

Manager Pensioenen
Th. A. Wittkamp

Voor vragen over uw pensioen
kunt u terecht bij PGGM
e-mail: bpl@pggm.nl
telefoon: 030-2775660

Het BPL heeft aan het opstellen van dit jaarverslag veel zorg besteed.
Toch is het mogelijk dat dit document onvolledig is, onjuistheden bevat.
Het BPL aanvaardt daarvoor geen enkele aansprakelijkheid.